

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী

ইং ২০০২-২০০৩ বৰ্ষ
হাজো, কামৰূপ (অসম)



তত্ত্বাবধায়ক
শ্ৰীবিষ্ণুকান্ত শৰ্মা

সম্পাদক
শ্ৰীসঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী

ইং ২০০২-২০০৩ বর্ষ



তত্ত্বাবধায়ক
শ্রীবিষ্ণুকান্ত শর্মা

সম্পাদক
শ্রীসঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী
ইং ২০০২-২০০৩ বৰ্ষ

প্ৰকাশক
শ্ৰীসঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা
সম্পাদক

বেটুপাতৰ পৰিকল্পনা
অক্ষয়জ্ঞা আৰু মুদ্ৰণ
জয়া অফ্‌ছেট, হাজো
ফোন : ২৮২০২১০



সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়, হাজো

সম্পাদনা সমিতি

শ্ৰীসুবোধ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

সভাপতি

শ্ৰীবিষ্ণুকান্ত শৰ্মা

তত্ত্বাবধায়ক

শ্ৰীনন্দিতা চলিহা

সদস্য

শ্ৰীপ্ৰসন্ন চহৰীয়া

সদস্য

মঃ আলী আকবৰ হুছেইন

সদস্য

শ্ৰীতপন মালাকৰ

সদস্য

শ্ৰীসঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা

সম্পাদক

শ্ৰদ্ধাঞ্জলি

অসম মাতৃৰ হৃদে
জীৱন আহুতি দিয়া
শত-মহত্ৰ বীৰ শ্বহীদৰ
পবিত্ৰ স্মৃতিত
এই সংখ্যা
জালোচনী
উৰ্গা কৰা হ'ল।



— সম্পাদনা সমিতি —

সম্পাদকৰ একলম



সম্পাদকীয় কিয়?

সম্পাদকীয় শিতানটো আলোচনী এখনৰ বাবে বেগনো অগতানুগতিক বিষয় নহয়। যদি ইয়াৰ উচিত মূল্যাংকন দিয়া নাযায় তেতিয়া হ'লে ইয়াক লিখি আলোচনী এখনৰ মূল্যবান পৃষ্ঠা দুটা অপব্যয় কৰাটো যুক্তিবদ্ধ নহয় বুলি ভাবো। বৰণণ আজিবাৰলৈ দেখা যায় যে— আলোচনী এখন মেলি লৈ সম্পাদকীয় শিতানটো প্ৰথমে আবস্ত কৰা পাঠকৰ সংখ্যা তেনেই তাৰ। তথাপিও যেন সম্পাদকীয় অবিহনে আলোচনী এখন অসম্পূৰ্ণ হৈ পৰে। সম্পাদকীয় শিতানটোৰ জৰিয়তে সম্পাদক এজনে পাঠকৰ বাবে উপকৃত হ'ব পৰাকৈ নিজৰ মনৰ ভাৱ দুআশাৰ দাঙি ধৰে। আজিৰ এই শিতানটিৰ জৰিয়তে মই আপোনালোকক কি দিব পাৰো অথবা আপোনালোকে ইয়াৰ দ্বাৰা কি উপকৃত হ'ব? এয়া আপোনালোকৰ বিবেচনাৰ যোগ্য।

২০ মাৰ্চৰ নিশা মাৰ্কিন-ব্ৰিটিছ দখলদাৰী বাহিনীয়ে ইৰাকৰ ওপৰত সৰ্বাত্মক সামৰিক আক্ৰমণ আৰম্ভ কৰাৰ প্ৰাক্‌মুহূৰ্ত্ত ঘোষণা কৰিছিল আমেৰিকা আৰু সমগ্ৰ বিশ্বৰ জনতাৰ বাবে ভয়ঙ্কৰ বিপদ কঠিমাই অনা ইৰাকৰ গণবিধংসী জৈৱিক, বায়োনিক আৰু পাৰমাণৱিক অস্ত্ৰভাণ্ডাৰ ধ্বংস কৰাই হৈছে ইৰাক আক্ৰমণৰ উদ্দেশ্য। কিন্তু এই অপাৰেশ্ব্যনৰ নাম দিয়া হ'ল 'ইৰাকী ফ্ৰীডম'। ইয়াৰ পিছতে মাৰ্কিন বা অন্যান্য পশ্চিমীয়া প্ৰচাৰ মাধ্যমত জিয়ালে হোৱা দিয়াৰ দৰে সমস্বৰে প্ৰচাৰৰ বান বোৱাই দিয়া হ'ল ছাদাম হুছেইনৰ স্বৈৰছাৰী তথা অত্যাচাৰী শাসনৰ পৰা ইৰাকী জনতাক মুক্ত কৰাৰ উদ্দেশ্যই হেনো এই আক্ৰমণ। তাৰ পিছতে তেওঁলোকে ঘোষণা কৰিলে যে ইৰাকী জনতাই মুক্ত বতাহ পাব। কিন্তু, ইৰাকী জনতাই এটা কথা ভাবিব পাৰে যে মাৰ্কিন সামৰিক বাহিনীৰ বুট জোতাৰ তলত তেওঁলোকৰ স্বাধীনতা বিস্মান? এই স্বাধীনতাৰ বাবে ইৰাকী জনতাই বিস্মান মূল্য ভৰিব লগা হ'ল? মাত্ৰ তিনিটা সপ্তাহত তেওঁলোকে বিস্মান হেজাৰ বোমাৰ আঘাত মূৰ পাতি ল'ব লগা হ'ল? বিস্মান নিৰ্বিহ জনতাক মৃত্যুৰ ছাঁত শুৱাই দিয়া হ'ল। বিস্মানজন হামিদ, পাৰ্বীনে পংগুত স্বীকৰণ কৰিবলগীয়া হ'ল। এইবিলাক হিচাপ হয়টো আমি বেগনোবলৈ নাপাম। কিন্তু মানৱতাৰ তুলাচনীত আমেৰিকাৰ স্থান বাৰু ক'ত???

আজিবাৰলৈ টবৰ যুগ। টবৰ থাকিলে সৰলো কৰিব পাৰি। টবৰ বৰণে পিতৃয়ে পুত্ৰক, পুত্ৰই পিতাক হত্যা কৰিব পাৰে।

পতিয়ে-পত্নীক, প্ৰেমিকে-প্ৰেমিকক বেজ্যা মজাব পাৰে। বেগনোবাই দুখুনি আইৰ বুৰু অনায়ে শূদা কৰিব পাৰে। নবোঁহঁতৰ মেওঁতা উৰণ কৰিব পাৰে, আই মাতৃক বেলেগৰ হাতত বিত্ৰি কৰিব পাৰে, নিজৰ সত্বক বিত্ৰি কৰিব পাৰে। বৰণণ মানুহক টব লাগে। টবৰ থাকিলে সৰলো কৰিব পাৰি— বিলিঙ, মাটি, বৰণ, বেজ্যা ইত্যাদি ইত্যাদি। কিন্তু

টবৰে জানো শান্তি কৰিব পাৰি অথবা অকণমান সুখ???

সাম্প্ৰতিক দেশৰ পৰিস্থিতিৰ কথা বৰণে বুজাই বেগনোৰ প্ৰয়োজনবোধ নহয়। বৰণণ এয়া সৰলোৰে জাত। আজি সময় দুগ্ৰসময় হৈ উঠিছে। ধ্বংসস্তম্ভৰ ওপৰত বহি উচুপি আছে সময়। আজি জনগণ পথভ্ৰষ্ট হৈ পৰিছে। শিল্পীৰ তুলিবৰ বৈ গৈছে। কবিৰ কণ্ঠ শুক হৈ পৰিছে। মানুহ অমানুহ হৈছে, বাৰুদৰ গোন্ধত উশাহ ৰুদ্ৰ হৈ পৰিছে, ভোবৰ যন্ত্ৰণাৰ গোগনিত বিনুস্ত হৈছে সংগীতৰ সুৰ। আমাৰ মাতৃভূমি চিৰবলৈ দুখী। বানত ডুবে, খৰাঙত শুবলয়, বেগনোয়ে আজি নুশুনাই সমস্বৰৰ সুৰ-সমনয়। পূজাৰীয়ে আজি নিৰ্মালীৰ ৰূপত দিয়ে, এই দেশৰ সন্তানৰ বেঁচা তেজ। মিলিটেৰীৰ হাতত ধৰ্ষিতা হয় এই দেশৰ মাতৃ-ভগ্নী। সন্তানে বোবা কৰে কণ-কণ শিশুহঁতক। কিন্তু আমি প্ৰতিবাদ কৰো মাথো মৌনতাৰে। কিন্তু এয়া যে অপোন ভগাৰ সময়; নিদ্ৰাক জগাই এজাক বৰষুণ অনাৰ সময়, শান্তিৰ বৰষুণ।

মানুহৰ উশাহত মিলি খৰণ যন্ত্ৰণাবোৰ যদি মানুহে নুবুজে তেন্তে বুজিব বেগনে? যন্ত্ৰণাৰ স'তে যুঁজি যুঁজি মানুহবোৰ আজি খুৰ ৰুগ্ৰুগ। আমি ইজনে-মিজনে আবেগ-অনুভূতিবোৰ ভাগ বটোৱাৰা কৰি যন্ত্ৰণাৰ স'তে যুঁজ দিব পাৰিব লাগিব। এঙাৰৰ চোলা পিন্ধি দুখ নামৰ মহামাৰীটো বৈ আছেই জীৱন বৃত্তৰ পৰিধিৰ সীমাত তাক আমি আঁতৰাব পাৰিব লাগিব। আজিৰ বস্তুবাদী সমাজত জীৱনৰ সন্ধান কৰাটো কঠিন হৈ পৰিছে। মানুহৰ অনুভূতিবোৰ শিললৈ ৰূপান্তৰিত হৈছে, হেঁপাহ আৰু প্ৰেমবোধ হৈ পৰিছে অন্ধ। তথাপিও আমি জানো জীয়াই খৰণ মোহ ত্যাগ কৰিম? জীৱন মানেই সুন্দৰ আৰু সুন্দৰৰ সাধনাই হ'ল জীৱন। ইয়াত হতাশা, নিৰাশা তথা বান্ধৰ্য্যৰ স্থান নাই। মেয়ে জীৱনৰ আন এটি নাম হ'ল— গতি আৰু ইয়াত গতি নাই গতিৰ বাহিৰে।

মেয়েহে ৰবাৰ্ট ফ্ৰষ্টে লিখিছিল—

And miles to go before I sleep.

And miles to go before I sleep

মৃত্যুৰ শয্যাত নপৰা পৰ্যন্ত মানুহে হাঁহিব পাৰিব লাগে, হিয়া খুলি। আমি সততে মনত ৰাখিব লাগে যে মানুহৰ জীৱনৰ লক্ষ্য প্ৰধানকৈ দুটা। প্ৰথমতে বিচৰাটো পোৱা, দ্বিতীয়টো পোৱাখিনি ভোগ কৰা আৰু দেখা গৈছে যে— একমাত্ৰ জ্ঞানীসৰলোৰে পোৱাটো ভোগ কৰিব পাৰে আৰু বাকীসৰলোৰে পোৱাটোও ভোগ কৰিব নোৱাৰি জীৱনটো একমাত্ৰ উদ্বেগেৰেই শেষ কৰি দিয়ে। অশান্তিৰ বীজবোৰ মূৰত অংকুৰণ কৰি নলৈ জীৱনৰ সতে যুদ্ধৰ ৰণশিঙা বজাব পাৰিব লাগে। তেতিয়াহে জীৱনে আমাক চেলুট জনাব।

শব্দইও বেগতিয়াবা বোঁৱাই আনিব পাৰে অনুভৱৰ উষ্ণতা অথবা আদ্ৰতা। শব্দৰ মাৰ্গেদিও সম্প্ৰসাৰিত হ'ব পাৰে অনুভূতিৰ স্মৃতি নতুবা সুবেশমল উত্তাপ হৃদয়ৰ পৰা হৃদয়লৈ। মন আৰু মগজুৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতা সঞ্চিত হৈ ৰ'ব পাৰে চিৰদিনৰ বাবে—শব্দৰ বুৰুত। মেয়েহে মই মহাবিদ্যালয়ৰ নৱ লেখকসৰলোৰে অনুৰোধ জনাও যে— তেওঁলোকে যেন শব্দ প্ৰয়োগত সতৰ্ক হয়। যিসৰল লেখকে আমাক লিখনীবিলাক জমা দিছে, তাৰে কিছুমান প্ৰবন্ধৰ অযোগ্য। তথাপি তেওঁলোকৰ চেষ্টাক শলাবলগীয়া আৰু মোৰ

ফালনৰ পৰা অনুৰোধ জনাও যে, তেওঁলোকে যেন হতাশ নহৈ দুগুণ উৎসাহেৰে, এবলপ্ৰতাৰে
আবেগ লিখাৰ যত্ন কৰে। কৰণ উন্নতিৰ লিখিবলৈ যোৱাৰ পথ এটাই—সাধনা।
মহাবিদ্যালয়ৰ কথাৰে—

আমাৰ পুৰণি ঐতিহ্যমণ্ডিত এই মহাবিদ্যালয়খনৰ আজিও বিচ্ছুমান অভাৱ অপূৰ্ণ
হৈ ব'ল। মহাবিদ্যালয় সম্ভাহত খেল-ধেমালি পতাৰ বাবে উপযুক্ত পৰিমাণৰ খেল-পথাৰৰ
অভাৱ, সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান অথবা আলোচনা চক্ৰ আদি পতাৰ বাবে সুবলীয়াৰে এটা
মিটিং হল নাই। মহাবিদ্যালয়খনত উৎকৃষ্ট মানৰ এখন বেন্টিনৰ আৱশ্যক। তাৰোপৰি
এটা কথা উল্লেখ কৰা হোৱা—মহাবিদ্যালয় সম্ভাহত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ উপস্থিতি তেনেই দুখ
লগা বিষয়। যিহেতু এই অনুষ্ঠানসমূহ আমাৰ বাবেই পতা হয় আৰু অৰলো উপস্থিত
থকাটো নিত্যসুই প্ৰয়োজনীয়। অৰল মহাবিদ্যালয় সম্ভাহ বুলিলেই নহয়, মহাবিদ্যালয়ত
হোৱা যিবেলনো কৰ্যসূচীত আৰু মহযোগ কৰিব লাগে। তেতিয়াহে মহাবিদ্যালয়খনৰ মই,
বা মোৰ বুলি নকৈ আমাৰ বুলি আশুৱাই লৈ যাব পাৰিম।
শলাগৰ কথাই—

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী সম্পাদকৰ বাবে প্ৰতিদ্বন্দিতা কৰাৰ পিছত
ছাত্ৰ-বন্ধুসকলে মোক নিৰ্বাচিত কৰি এনেবুৱা এটা পদৰ বাবে আগবঢ়াই দিয়াৰ বাবে মই
সকলোকে মোৰ হিয়াভৰা কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। আপোনালোকৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা
সাৰোগত কৰি মই বিস্ময়স্থিত আশুৱাই যাব পাৰিছোঁ সেইটোও আপোনালোকৰ বিচাৰৰ
যোগ্য। মোৰ কৰ্মকালত সৰ্বতোপ্ৰকাৰে সহায় আগবঢ়োৱা ছাত্ৰ এলতা সতাৰ সকলো
সদস্যবৰ্গকে মোৰ ফালৰ পৰা কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। মোৰ পৰম পূজনীয় শিক্ষাগুৰু
তথা আলোচনীৰ তহাৰধায়ক শ্ৰীবিষ্ণু বৰুৱা শৰ্মা, মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষদেৱ, লগতে সকলো
শিক্ষাগুৰুসকলে মোক যিদৰে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়ালে তাৰ বাবে সকলোকে মোৰ
প্ৰণাম তথা কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। মোৰ কৰ্মকালত সততে সহায় কৰা মোৰ প্ৰিয় বন্ধু
ৰমলেশ্বৰ, মাধৱৰ লগতে ময়দুল, লুটফুৰ, দীপু, কৰিম, মৃদুল, মৃগালীনী, ছবিনা, মৃদুলা,
মীনাক্ষী, মধুস্মিতা, নিশা, হেদায়তুল্লাহ আৰু বহুতলৈ মোৰ অন্তৰৰ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

সদৌ শেফত, আমাৰ মাজৰ পৰা হঠাতে হেৰাই যোৱা মোৰ বন্ধু শিল্পী নজৰুলক
সোঁৱৰিছোঁ আৰু মৰণোত্তৰ ভাৱে তেওঁলৈ মোৰ হৃদয়ৰ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

॥ জয়তু হাজো সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় ॥

সঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা
সম্পাদক, আলোচনী বিভাগ



কৰ্মৰত অৱস্থাত মহাবিদ্যালয়ৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যক্ষ
মাননীয় শ্ৰীযুত সুবোধ চন্দ্ৰ চৌধুৰীদেৱ

সূচী পত্ৰ

সম্পাদকীয়—

প্ৰবন্ধ

- ☞ নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ কবিতাত নাৰী/ভৃগু কুমাৰ বৈশ্য ১
- ☞ সাৰ্বজনীন সাহিত্যিক : বসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
বেগম ওৱাহিদা আখটাৰ ৩
- ☞ প্ৰেম : এক বুজাব নোৱাৰা অনুভূতি
চেয়দ ময়িদুল ইছলাম বৰা ৬
- ☞ ওড়ীয়া ভাষাৰ ধ্বনি : এটি চমু পৰিচয়
ড° জ্যোতিষ চন্দ্ৰ বৰ্মন ৯
- ☞ চেয়দ আব্দুল মালিকৰ স্বাধীনোত্তৰ যুগৰ উপন্যাসত নাৰী মনঃস্তম্ভ
বিষ্ণুকান্ত শৰ্মা ১৫
- ☞ কীৰ্ত্তন ঘোষা : এক সামগ্ৰিক বিশ্লেষণ /ৰঞ্জু ঠাকুৰীয়া মেধি ১৮
- ☞ পৰিৱেশীয় সমস্যা : জীৱজগতলৈ এটি প্ৰত্যাহ্বান
জয়ন্ত কুমাৰ দাস ২২

গল্প

- ☞ আশ্বাস/চিৰাজুল হক ২৫

কবিতা

- ☞ শান্তা বাই, বমা, ললিহঁতৰ কথাৰে/সঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা ২৯
- ☞ তোমাৰ কথা মনত পৰিলেই
আতিকুৰ ৰহমান শইকীয়া (দীপু) ৩০
- ☞ সদায় সন্ধিয়া/ছয়নিকা কলিতা ৩০
- ☞ আমি পশুনে মানুহ /ওমৰুদ্দিন আহমেদ ৩১
- ☞ মই এতিয়াও কবিতা লিখো/চিৰাজুল হক ৩১
- ☞ স্বাধীনতা/সঙ্গীতা ভবালী ৩২
- ☞ কি খবৰ প্ৰিয়া /মিৰাল আহমেদ ৩২
- ☞ বৃথা সপোন/লুটফুৰ ৰহমান ৩৩
- ☞ পৰাজয়/চেমিনা বেগম ৩৩
- ☞ মনত পৰে/মনমী কলিতা ৩৪



—সংকলন—

৩৫ সাধারণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন— ৩৫

৩৬ খেল বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন— ৩৬

৩৮ তৰ্ক বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন— ৩৮

ENGLISH SECTION

৩৯ Insurgency And Its Impact On Economic Development of North East
Subodh Ch. Choudhury ৩৯

৪৩ Human Rights and Upliftment of Women in India /Nandita Chaliha ৪৩

৪৭ Manuscripts And Its Role in Education During Medieval Period of Assam/Dr. Binapani Talukder ৪৭

৫১ Need of Co-curricular Activities in educational Institution/ Bibha Goswami ৫১

৫৬ Organisational Activities at Local Level in Promoting English/Ali Akbar Hussain ৫৬

নির্মলপ্রভা বৰদলৈৰ কবিতাত বাৰী

প্ৰবন্ধ শিতান



“সাহিত্যৰ লক্ষ্য হৈছে মানুহক নিজক নিজে বুজিবলৈ সক্ষম কৰা, আত্মবিশ্বাস জন্মোৱাত আৰু সত্যৰ অনুসন্ধান কৰাত সহায় কৰা, সজ কথাত আত্মনিয়োগ কৰিবলৈ বল দিয়া আৰু অন্তৰত সৌন্দৰ্যবোধ জন্মাই জীৱনটো পৱিত্ৰ কৰা।”

—শ্ৰীমতী গৰুণী

নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ কবিতাত নাৰী

ভৃগু কুমাৰ বৈশ্য
স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষ

সাম্প্ৰতিক যুগৰ মহিলা কবিসকলৰ ভিতৰত নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ অগ্ৰণী। অসম সাহিত্য সভাৰ আসন অলংকৃত কবাসকলৰ ভিতৰত দ্বিতীয়া। “বন ফৰিঙৰ বং”, “দিনৰ পিছত দিন”, “সমীপেষু”, “অন্তৰঙ্গ”, “সুদীৰ্ঘদিন আৰু ঋতু” এই পাঁচখন কাব্য পুথিৰে অসমীয়া কাব্যজগতত পৰিচিত তথা প্ৰতিষ্ঠিত নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ মূলতঃ গীতিধৰ্মী কবি। প্ৰতীক চিত্ৰকল্প আদি আধুনিক কাব্যশৈলীৰে বৰদলৈৰ কবিতা নিৰ্মিত হৈছে। মানুহৰ মনোজগতক লৈ বৰদলৈৰ সৰহ সংখ্যক কবিতা ৰচনা হৈছে। স্মৃতি বিষাদ আদি ব্যক্তিনিষ্ঠ ভাৱ অনুভূতি তেখেতৰ কবিতাৰ সমল। ইয়াৰ লগতে বৰদলৈৰ একাংশ কবিতাত নাৰী মনৰ কোমল অনুভূতি জিলিকি উঠিছে একান্ত ব্যক্তিগত উপলব্ধিৰ যোগেদি। কবিৰ উপলব্ধিৰ জগতখন বৰ সজীৱ। নাৰী প্ৰাণৰ নিবিড় অনুভূতিৰে সৰস।

নাৰী মনৰ শংকা, ক্ষোভ, যন্ত্ৰণা, বিদ্ৰোহ, গোপন কামনা-বাসনা আদিৰ উন্মুক্ত প্ৰকাশ নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ কবিতাৰ এক লক্ষণীয় বৈচিত্ৰ। ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ কোনো চৰিত্ৰক বাস্তৱতাৰ ভেটিত স্থাপন কৰি বিশ্লেষণ তথা মূল্যায়ণ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা বৰদলৈৰ কবিতাত দেখা যায়। ‘দ্রৌপদী’ বৰদলৈৰ এনেধৰণৰ প্ৰচেষ্টা। ‘দ্রৌপদী’ৰ উপৰিও ‘গান্ধাৰী’, ‘সীতা’ও নৱ মূল্যায়ণৰ এক প্ৰয়াস। এই চৰিত্ৰসমূহৰ যোগেদি কবিয়ে নাৰী মনৰ সৌন্দৰ্য্য, স্পৃহা, গোপন-বেদনা, মুক্তিৰ আকাঙ্ক্ষাক মূৰ্ত কৰি তুলিছে।

নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ ‘দ্রৌপদী’ কবিতাটিৰ

মাজেৰে নাৰী মনৰ শংকা, ক্ষোভ, যন্ত্ৰণা, বিদ্ৰোহ, গোপন কামনা-বাসনা সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। মহাভাৰতৰ বিভিন্ন চৰিত্ৰৰ ভিতৰত দ্রৌপদী এগৰাকী নাৰী। কবিয়ে দ্রৌপদীক সমগ্ৰ নাৰী জাতিৰ প্ৰতীক হিচাপে উত্থাপন কৰি দ্রৌপদীৰ এক মনঃস্তাত্ত্বিক বিশ্লেষণ কবিতাটিৰ যোগেদি আগবঢ়াইছে। আত্মানুসন্ধানৰ কৌশলত ৰচিত কবিতাটিত কবি নিজেই যেন দ্রৌপদী। সেইবাবে কবিয়ে কৈছে—

‘মই ব্যতিক্ৰম?

নহয় নহয়!

মই, মই যে মাথোঁ চিৰন্তন নাৰী,

যুগমীয়া বহস্যৰে ভৰা বিচিত্ৰ বৰ্ণদীৰ

এক সহজ প্ৰকাশ”

কবিৰ মতে, দ্রৌপদী কোনো এগৰাকী বিশিষ্ট নাৰী নহয়, দ্রৌপদী সমগ্ৰ নাৰী জাতিৰ প্ৰতীক। দৰাচলতে প্ৰতিগৰাকী নাৰীৰ অন্তৰেই বিচিত্ৰ বহস্যৰে ভৰা। সেই বহস্যময় নাৰীৰ গোপন কামনা-বাসনা, আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ কথা কবিতাটিৰ যোগেদি ব্যক্ত কৰা হৈছে। সহস্ৰ নাৰীৰ দৰে দ্রৌপদীৰ মনতো কামনা-বাসনা আছে। ই স্বাভাৱিক। কবিৰ মতে- তেনেবোৰ কথাত কেনো নতুনত্ব নাই। কিন্তু দ্রৌপদীৰ নতুনত্ব বা অগতানুগতিকতা এইখিনিতেই যে, তেওঁ সত্যক সহজভাৱে স্বীকাৰ কৰি গ’ল। বাস্তৱ সত্যক স্বীকাৰ কৰাৰ সাহস সকলোৰে নাথাকে। সেয়েহে বহুতে মিছাৰ আশ্ৰয় লৈ প্ৰকৃত সত্যক ঢাকি ৰাখে। কবিৰ ভাষাত এইবোৰ ভণ্ডামি মাত্ৰ—“যিবোৰ স্বীকাৰ

ভগ্নমি মুখৰ তলত সৰ্বদায় গুপ্ত হৈ থাকে।” সেইবাবে কবিয়ে নিঃসংকোচে স্বীকাৰ কৰি কৈছে যে, নাৰীৰ বাসনা কাহানিও সমাপ্ত নহয়। নাৰীৰ অৱচেতন মনত অতৃপ্তিৰ এক তীব্ৰ হাবিয়াসে নাৰী সত্তাক ক্ষত বিক্ষত কৰে। এই অতৃপ্তিৰ মূলতে হৈছে নাৰীৰ সৌন্দৰ্য্য স্পৃহা। সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি নাৰীৰ এক সহজাত দুৰ্বলতা আছে। সি দ্ৰৌপদীয়েই হওঁক নাইবা সাধাৰণ তিৰোতাই হওঁক। সেই সৌন্দৰ্য্য লুকাই থাকে বোধ, মেধা, বীৰত্ব, পাণ্ডিত্য, ব্যক্তিত্ব আৰু সূঠাম মনৰ বিচিত্ৰ প্ৰকাশত। সেই সৌন্দৰ্য্যৰ পিছে পিছে নাৰীৰ মনে ঘূৰি ফুৰিছে— চিৰকাল, চিৰদিনে। য’তেই নতুন সৌন্দৰ্য্য দেখা পায়, নাৰীৰ মন সেই সৌন্দৰ্য্যৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ অনুভৱ কৰি ধাৰমান হয়। সেই বাবে পাণ্ডৱ পত্নী দ্ৰৌপদীৰ ধীৰ স্থিৰ মণীষী ধৰ্ম যুধিষ্ঠিৰ, শালবৃক্ষ সম বলী ভীম, শৌৰ্য্য-বীৰ্য্য গুণসম্পন্ন অৰ্জুন, সৌম্য শান্ত নম্ৰ নকুল, সহদেৱক স্বামী হিচাবে পোৱাৰ পিছতো কৰ্ণৰ প্ৰতি বিশেষ আসক্তি আছিল। পঞ্চপাণ্ডৱক পাই দ্ৰৌপদীৰ যেন আকৰ্ষণ অমৃততৰেই পূৰ্ণ হৈছিল, তথাপি দ্ৰৌপদীৰ গোপন মণিকোঠাত আৰু এজন পুৰুষৰ সান্নিধ্য লাভৰ বাবে তৃষ্ণা জন্মিছিল। কবিৰ ভাষাত :

“বিচাৰো কৰ্ণক কিয়? কিয় এই তৃষ্ণা জাগে
আকৰ্ষণ ভৰি মোৰ থাকোতে অমৃত।
এয়ায়ে মায়াৰ খেলা

দেহী আমি; তথাপি কৰোঁ যে বাস
দেহৰ উদ্ধত।”

পাঁচগৰাকী গুণ সম্পন্ন স্বামী থাকোতেও আৰু কৰ্ণক মনেৰে বিচৰাৰ কাৰণ হ’ল মানুহৰ জৈৱিক বাসনা। দেহধাৰী প্ৰতিগৰাকী নাৰীৰ অন্তৰেৰে জৈৱিক কামনা-বাসনা থাকে। কিন্তু সেই বাসনা গোপনে মনৰ মাজত পুহি ৰাখিবলগীয়া হয় বা অতৃপ্ত তৃষ্ণাক নীৰৱে সহ্য কৰিবলগীয়া হয়— ‘দেহী আমি তথাপি কৰোঁ যে বাস দেহৰ উদ্ধত।’ ই যে নাৰীৰ যত্নগা তথা ৰক্ষণশীল সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি কবিৰ প্ৰতীকধৰ্মী প্ৰতিবাদ। নাৰী যিমানেই ঐশ্বৰ্য্যমণ্ডিতা নহওঁক কিয়; সেই ঐশ্বৰ্য্য, সেই অহংকাৰ নিৰর্থক। কবিয়ে শ্লেষধৰ্মী ভাষাৰে সেই কথা ব্যক্ত কৰিছে এইদৰে—

‘যেতিয়া নিজকে ভাবোঁ সবাটোকৈ
ঐশ্বৰ্য্যমণ্ডিতা বুলি,
সকলো পাইছে বুলি গৰ্বিতা ভঙ্গীত স্ফীত হৈ
উঠো,

সেই ক্ষণতে মনৰ কোণত অৱচেতনাই হাহে
বিদ্ৰুপৰ হাঁহি

ধূত এক খেলুৱৈৰ দৰে।

এইদৰে নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈয়ে ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ দ্ৰৌপদী চৰিত্ৰৰ আধাৰত নাৰী হৃদয়ৰ চিৰন্তন বহস্য উদ্ঘাটন কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। ‘দ্ৰৌপদী’ কবিতাৰ উপৰিও আন কবিতাতো মনোজগতৰ বিশ্লেষণৰ জৰিয়তে নাৰীৰ বহস্য উদ্ঘাটন কৰিছে।



সাৰ্বজনীন সাহিত্যিক : ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

বেগম ওৱাহিদা আখটাৰ
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

অসমীয়া সাহিত্যৰ উজ্জ্বল নক্ষত্ৰস্বৰূপ সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাদেৱ অসমীয়া সাহিত্য মন্দিৰৰ এক বিশিষ্ট পূজাৰী। বেজবৰুৱাদেৱ অসমীয়া ভাষাৰ সাহিত্যৰথী; অসমীয়া জাতিৰ মহাৰথী।

বেজবৰুৱাৰ সাহিত্য প্ৰতিভা যেনে ঐশ্বৰ্য্যশালী; তেনে উদাৰময় তেওঁৰ স্বদেশানুৰাগ। তেওঁৰ স্বদেশপ্ৰেম সাৱলীল গতিৰে প্ৰৱাহিত হৈ আছে তেওঁৰ কল্পনাৰ আঁহে আঁহে, ৰচনাৰ কোঁহে কোঁহে। তেওঁ অসমীয়া চুটি গল্পৰ জন্মদাতা, জোনাকী যুগৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক; ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ শ্ৰেষ্ঠ হোতা আৰু মুক্ত সাহিত্যৰ উন্মুক্ত প্ৰতীক। তেওঁ একেধাৰে কবি; নাট্যকাৰ; সমালোচক; সাহিত্যৰসিক; সম্পাদক আৰু গদ্যশিল্পী। ড° কাকতিয়ে কৈছে, “জাগ্ৰত স্বদেশানুৰাগ; অপূৰ্ব ৰচনা পদ্ধতি আৰু প্ৰকৃত হাস্যৰস-এই তিনিটা উপাদান লৈ বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভাই অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো বিভাগতেই বিকাশ লাভ কৰিছে।” বেজবৰুৱাৰ ৰচনাৱলী সংক্ষেপে এই কেইখন—

- ১। ধেমেলীয়া নাটক— লিতিকাই, নোমল, পাচনি, চিকৰপতি-নিকৰপতি।
- ২। কবিতাপুথি— কদমকলি
- ৩। সাধুকথাৰ পুথি— জুনুকা, বুঢ়ী আইৰ সাধু, ককাদেউতা আৰু নাতি ল’ৰা।
- ৪। চুটিগল্প— সুৰভি, সাধুকথাৰ কুকি, জোনবিৰি
- ৫। তত্ত্বপুথি আৰু চৰিত পুথি— শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱ।

৬। তত্ত্বকথা— ভাগৱত কথা, দীননাথ বেজবৰুৱাৰ জীৱন চৰিত।

৭। ৰচনা পুথি— ভাৰতবৰ্ষৰ বুৰঞ্জী

৮। হাস্যৰসিক প্ৰৱন্ধাৱলী— কৃপাবৰ বৰুৱাৰ উভতনি আৰু বৰবৰুৱাৰ ভাৱৰ বুৰবুৰণি।

বেজবৰুৱাৰ বহুমুখী প্ৰতিভা অসমীয়া সাহিত্যৰ মূল্যবান সম্পদ। তেওঁ ল’ৰাৰ লগত ৰসৰ মৌজাল, ডেকাৰ লগত প্ৰেমৰ বাঁহ আৰু বুঢ়াৰ প্ৰসঙ্গত ভকত-আতৈ। এই প্ৰৱন্ধত অসমীয়া সাহিত্যত বেজবৰুৱাদেৱৰ সাহিত্যৰ সাৰ্বজনীনতা বিচাৰ কৰি চাবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

সাৰ্বজনীন বস্তুটো এক শাস্তত বস্তু, ই পৃথিৱীৰ দৰে সঁচা, সূৰ্যৰ দৰে উজ্জ্বল আৰু চন্দ্ৰৰ দৰে শীতল। ইয়াৰ সত্যতা নিত্য-নতুন। স্থান-কাল পাত্ৰ ভেদেই গ্ৰহণীয়। সাহিত্যত সাৰ্বজনীনতা বুলিলে ঘাইকৈ এই কেইটা কথা পৰিলক্ষিত হয়; যেনে লিখকে গ্ৰহণ কৰা বিষয় সম্ভাৰৰ ভাৱবস্তু বিশ্বমুখী হৈছে নে নাই অৰ্থাৎ সৰ্বজনৰ মনোগ্ৰাহী হৈছে নে নাই সেইটো চাব লাগিব। দ্বিতীয়তে, বিষয়বস্তু অনুপাতে চৰিত্ৰ চিত্ৰন, আদৰ্শ স্থাপন আৰু পৰিবেশ সৃষ্টিত মানৱীয় উৎকৰ্ষতা আৰু শিল্প নৈপুণ্য প্ৰকাশ পাইছে নে নাই সেয়া মন কৰিবলগীয়া কথা। তৃতীয়তে, ঘটনাবস্তুৰ কাব্য-ব্যঞ্জনা হৃদয় সংবাদী হোৱা উচিত, চতুৰ্থতে, কথাবস্তুৰ ৰচনাৰীতি আৰু প্ৰকাশভঙ্গী উচ্চ পৰ্যায়ৰ হ’ব লাগে। যি সাহিত্যত এনেবোৰ গুণৰ সমাবেশ হয় সেয়ে সাৰ্বজনীন সাহিত্য।

বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যত সাৰ্বজনীন গুণৰ

সমাবেশ হৈছে নাই চোৱা যাওঁক। জয় শংকৰ প্ৰসাদৰ 'কামায়নী', ৰবীন্দ্ৰ নাথৰ 'গীতাঞ্জলী' আৰু বেজবৰুৱাৰ 'ভাগৱত কথা' আৰু 'তত্বকথা'ৰ চৰম তথ্য একে মানবিশিষ্ট। সিবোৰৰ আদৰ্শবাদ একক, মাথোন প্ৰকাশ পথহে সুকীয়া। আঁচলতে ভাষাৰ বিস্তাৰ নঘটিলে সাৰ্বজনীন সাহিত্যৰ সম্যক বিচাৰ কৰাটোও কঠিন।

সাৰ্বজনীন সাহিত্যত ৰূপগত বৈশিষ্ট্যতকৈ গুণগত বৈশিষ্ট্য বা গুৰুত্ব বেছি। মানৱ জাতিৰ প্ৰাণৰ কান্দোন একে, প্ৰকাশ ভঙ্গীহে ভিন ভিন। ৰবীন্দ্ৰ নাথৰ আধ্যাত্মিক আদৰ্শবাদৰ দৰে বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যটো আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষতা ব্যাপক, উপলব্ধি গভীৰ দৃষ্টিভঙ্গী আৰু অপাৰ জীৱন জিজ্ঞাসা মূৰ্ত্ত হৈ উঠিছে। বেজবৰুৱাৰ দ্বাৰা ৰচিত 'শংকৰদেৱ', 'ভাগৱত কথা', 'তত্বকথা' আদি গ্ৰন্থত যি গভীৰ তত্ত্ব উচ্চত্ব প্ৰকাশ পাইছে, সেইবোৰে লিখকৰ বিশ্বজনীন চিন্তাধাৰা আৰু সাৰ্বজনীন প্ৰতিভা উজ্বলাই তুলিছে। গীতা আৰু ভাগৱতত থকা জন্ম আৰু কৰ্মবাদৰ গভীৰ ব্যংগ তেওঁৰ কেতবোৰ কবিতাত প্ৰতিফলিত হৈছে। প্ৰকৃত জীৱন, কৰ্ম, সৰণ, শান্তি, আত্মবোধ আদি কবিতা তাৰেই নিদৰ্শন। তেওঁৰ 'কদমকলিত সন্নিবিষ্ট নীতি, উপদেশমূলক আৰু আধ্যাত্মিক কবিতাসমূহ সাৰ্বজনীন সাহিত্যৰ শ্ৰেণীত পৰে।

বেজবৰুৱাৰ কবিতাত ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰা সুন্দৰকৈ অনুভৱ কৰিব পাৰি। ৰোমাণ্টিক কবি শ্বেলীৰ 'Loves Philosophy' আৰু বেজবৰুৱাৰ 'চুমা' নামৰ কবিতা দুটিৰ ভাৱবস্তুৰ এক মধুৰ সাদৃশ্য দেখা যায়। বেজবৰুৱাদেৱৰ জাতীয় প্ৰেমৰ কবিতাবোৰেও অসমীয়া জাতিক অনুপ্ৰাণিত কৰি ৰাখিছে। জাতীয় সঙ্গীত "অ' মোৰ আপোনাৰ দেশ" তাৰেই এক উজ্বল চানেকি। বেজবৰুৱাই আজীৱন অসমৰ বাহিৰত থাকিও জন্মভূমিৰ প্ৰতি সদায় অভিভূত হৈ আছিল।

সেয়েহে তেওঁৰ প্ৰাণৰ পৰা নিগৰি পৰিছিল—

“অ' মোৰ ওপজা ঠাই

অ' মোৰ অসমী আই।

চাই লওঁ তোমাৰ

মুখখনি এবাৰ

হেঁপাহ মোৰ পলোৱা নাই।”

বেজবৰুৱা য'তেই নাথাকক লাগে তথাপি তেওঁৰ মনতো আছিল সদায় অসমতহে। চাৰ লেমবচে বিদেশত থাকিলেও তেওঁ সদায় সুঁৱৰিছিল ইংলেণ্ডকহে। কবি বাৰ্ণছে জন্মভূমিৰ প্ৰৱলপ্ৰীতিত কৈ উঠিছিল— “My heart is in the Highlands wherever I go” স্বদেশ প্ৰেমিক বেজবৰুৱাইও কৈছে—

“অ' মোৰ আপোনাৰ দেশ।

অ' মোৰ চিকুনিৰ দেশ

পৃথিৱীৰ ক'তো বিচাৰি জনমটো

নোপোৱা কৰিলেও পাত।”

গল্প সাহিত্যত বেজবৰুৱাৰ চিত্ৰধৰ্মী বৈশিষ্ট্য বেছিকৈ পৰিলক্ষিত হোৱা দেখা যায়। তেওঁ সাধাৰণতে সামাজিক চিত্ৰ পৰিগ্ৰহ কৰাত সিদ্ধহস্ত। বেজবৰুৱাৰ গল্পত অসমীয়া সমাজখন উজলি উঠিছে। তথাপি তাৰ মাজেৰেই যি মানৱীয় সংবেদনশীলতা প্ৰকাশ পাইছে, সেয়েই বেজবৰুৱাৰ গল্পৰ সাৰ্বজনীনতা প্ৰমাণ কৰে। লিখকে তেওঁৰ 'ভদৰী' নামৰ গল্পটোৰ মাজেৰে পেটে-ভাতে খাই থকা এহাল চহা কৃষকৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰিছে। গল্পটোৰ নায়িকা ভদৰী এগৰাকী সৰল পতিব্ৰতা লখিমী নাৰী। তাইৰ শিশুৰাম খঙাল গাঁৱলীয়া কৃষকৰ প্ৰতিনিধি স্বৰূপ। ভদৰী আৰু খঙাল শিশুৰাম অকল অসমীয়া সমাজখনতে সীমিত হৈ থকা নাই, পৃথিৱীৰ চহা স্বামী-স্ত্ৰীকো প্ৰতীয়মান কৰিছে। 'ভোকেদ্র বৰৱা' নামৰ গল্পটিৰ দ্বাৰা তেওঁ এজন উচ্চশিক্ষিত অথচ হিতাহিত জ্ঞান নথকা

অসমীয়াৰ কথা বৰ্ণনা কৰিছে। এজন অসমীয়া বিদেশলৈ গৈ যে অসমীয়া সংস্কৃতি, আদৰ্শৰ কথা পাহৰি গৈছে, সেই কথা গল্পটিত প্ৰতীয়মান কৰি অসমীয়ক জ্ঞান দিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। ইয়াতেই বেজবৰুৱাৰ গল্পৰ সাৰ্থকতা।

উপন্যাস আৰু নাট্য সাহিত্যত বেজবৰুৱাই অসমৰ সীমা চেৰাই যোৱা নাই। তেওঁৰ বুৰঞ্জীৰ আধাৰত নাট ৰচনা কৰি তাৰ যোগেদি সুপ্ত অসমীয়া জাতিক জাগ্ৰত কৰাৰ প্ৰয়াস পৰিলক্ষিত হয়।

এইবোৰ লিখনিতকৈ হাস্যৰসৰ ৰচনাৱলীয়ে ৰসৰাজদেৱক আমাৰ বেছি ওচৰ চপাই আনিছে। বেজবৰুৱাৰ হাস্যৰস সকলো লিখনিতে বিৰাজমান। তেওঁৰ প্ৰচণ্ড হাস্যৰস দেখিবলৈ পোৱা যায় 'লিতিকাই', 'নোমল', আদি ধেমেলীয়া নাট চাৰিখন; কাকতৰ টোপোলা, ভাৱৰ বুৰবুৰণি আদি প্ৰবন্ধ পুথি তিনিখনৰ মাজেৰে।

বেজবৰুৱাৰ হাস্যৰসাত্মক প্ৰৱন্ধাৱলীত ভাৰত আৰু অসমৰ ৰাজনৈতিক চেতনা, শাসন বিভাগৰ বেমেজালি, সাংস্কৃতিক ক্ৰটি-বিচ্যুতি, নৈতিক

অৱনতিৰ উদ্দেশ্যে কৰা বিদ্ৰূপ উক্তি প্ৰকাশ পাইছে। 'ভাৰত উদ্ধাৰ' প্ৰবন্ধত তেওঁ ভুৱা বাগ্মীৰ সকললৈ কটাক্ষ পাত কৰি কৈছে—“চিঞৰি ভাৰত উদ্ধাৰ, বাখৰি ভাৰত উদ্ধাৰ, লেৱলেবাই ভাৰত উদ্ধাৰ, ফুচ্ফুচাই ভাৰত উদ্ধাৰ, উচপচাই ভাৰত উদ্ধাৰ নহয়, নহয়, নহয়।”

বেজবৰুৱা নিজেই হাঁহিৰ সাগৰ আছিল আৰু আনকো সেই সাগৰত পেলাই নাড়ী-ভূৰি চিঙিছিল, বিষয়বস্তু, চৰিত্ৰ চিত্ৰন, পৰিবেশ সৃষ্টি আৰু ভাষাগত বৈশিষ্ট্য সুকীয়া হ'লেও বেজবৰুৱাৰ ৰস সঞ্চাৰণত বিশ্ব সাহিত্যৰ লগত এক সাহিত্যিক ঐক্য আছে। এক কথাত বেজবৰুৱাৰ হাস্যৰসাত্মক ৰচনাৱলীত চিত্ৰধৰ্মী সাৰ্বজনীনতা বিৰাজমান। প্ৰসঙ্গ ক্ৰমে কব পাৰি যে একেখন লিখকৰ সমস্ত লিখনিত বিশ্বজনীনতা থকা সম্ভৱ নহয়। বেজবৰুৱাদেৱৰ ক্ষেত্ৰটো সেই কথাতো ঘটে। তথাপি অলপীয়া সম্ভাৰেৰে প্ৰতিভাশালী বেজবৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্যক বিশ্বসাহিত্যৰ মন্দিৰত যিদৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে তাৰ বাবে তেওঁ সাহিত্যসেৱীৰ সদায় স্মৰণীয় হৈ ৰব।



“ক্ৰোধ মানুহৰ প্ৰধান শত্ৰু। ক্ৰোধ থকা মানুহে যুদ্ধৰ বাহিৰে অন্য কামত ভাগ লব নোৱাৰে।”

—বাহিবেল

প্ৰেম : এক বুজাব নোৱাৰা অনুভূতি

চৈয়দ ময়িদুল ইছলাম বৰা
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

“Love is the seeking and maintenance of one's own value in the mind of another.”
অৰ্থাৎ আন এক প্ৰাণৰ মাজত প্ৰাণাৱেগৰ প্ৰৱহমানতা, আন এক আত্মাৰ আধাৰত নিজৰ আত্মাৰ মূল্যবোধেই হৈছে প্ৰেম।

প্ৰেম স্বৰ্গীয় দান— সেয়া ছেলকাৰ্কৰ অভিজ্ঞতা। মৰণশীল পৃথিৱীৰ বুকুত মানুহে জীয়াই থাকে প্ৰেমৰ কাৰণে; মৃত্যুৰ কাৰণে নহয়। এই জগতত মাত্ৰ দুটাই সত্য আছে— জীৱন আৰু মৃত্যু, প্ৰেম আৰু ঘৃণা। ইয়াৰ ভিতৰত প্ৰেমেই হৈছে আটাইতকৈ শ্ৰেষ্ঠ গুণ। এই প্ৰেমবোধৰ তাড়নাতেই জগত সৃষ্টি কৰিছিল সৃষ্টিকৰ্তাই। নিজৰ অভিন্ন পৰমাত্মাক বিভক্ত কৰিছিল নাৰী আৰু পুৰুষলৈ।

প্ৰেম মাথো এটা শব্দ নহয়। ই এক বুজাব নোৱাৰা আবেগ অনুভূতি। প্ৰেম-প্ৰীতি, প্ৰণয় এইবোৰ মানুহৰ সৃষ্টি নহয়, সৃষ্টিৰ আদিম পাতনিতে বিধাতাই এইবোৰৰ কঠিয়া সিঁচিছিল মানুহৰ বুকুৱে বুকুৱে। জীৱনৰ বতৰত এতিয়াও তাৰেহে গঁজালি গজে। ফাগুন আহে; কাঞ্চন ফুলে। কাঞ্চনৰ আঁচলত পছোৱাৰ পৰশ লাগি বহুতৰে জীৱনত প্ৰণয়ৰ মাধুৰিমা জাগি উঠে। দুখনি অচিন হিয়া মিলি এখন হৈ পৰে।

প্ৰেম হৃদয়ৰ এক শাস্ত্ৰ অনুভূতি। ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ মতে, ‘প্ৰকৃত প্ৰেম চিৰন্তন। শাস্ত্ৰত প্ৰেম এক স্বৰ্গীয় বস্তু যাক কলমৰ ভাষাৰে বুজাব নোৱাৰি। মাত্ৰ উপলক্ষিহে কৰিব পাৰি। এই উপলক্ষিৰ কোনো ভাষা নাই।’

প্ৰেম আঁচলতে দুই মনৰ মিলন। দুজনৰ মাজত

গভীৰ বিশ্বাস, বুজাপৰা আৰু মনৰ মিলন অবিহনে প্ৰেম হ'ব নোৱাৰে। ভালপোৱা হৈছে এক অমৰণ ৰক্ত ৰণাঙ্গন। প্ৰেম হৈছে হৃদয়ৰ সৰ্বোত্তম আকাংক্ষা— বহুতৰে বাবে জীয়াই থকাৰ প্ৰেৰণা। এজনে অন্য এজনৰ পৰা কিঞ্চিৎ মৰম, সহানুভূতি, হৃদয়ৰ উত্তাপ সনা পৰশে আন কোনোবা এজনৰ জীৱনলৈ বোৱাই আনিব পাৰে স্বৰ্গীয় তৃপ্তিৰ বন্যা। দিব পাৰে জীৱন যুঁজত আগবাঢ়ি যাব পৰা অভূতপূৰ্ব সঁহাৰি তথা অনেক প্ৰেৰণা। এই সম্পৰ্কে মানুহে ধাৰণা কৰিব পাৰে যে বিতৰ্কিত লেখক ছলমান ৰুশদিৰ মতে— ‘প্ৰেমৰ ওপৰত জোৰ-জুলুম নচলে। প্ৰেমে কাৰো শাসন মানি নচলে। প্ৰেমৰ ওপৰত কাৰো আধিপত্য নাই। প্ৰেম এনে ধৰণৰ জুই ইচ্ছা কৰিলেই জ্বলাব বা নুমাৰ নোৱাৰি, যেতিয়া জ্বলিব জ্বলি উঠে, যেতিয়া নুমাৰ নুমাই যায়।’ ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ মতে— ‘পৃথিৱীৰ ভয়ক যদি কোনোবাই সম্পূৰ্ণৰূপে অতিক্ৰম কৰিব পাৰে, ক্ষমতাক অগ্ৰাহ্য কৰিব পাৰে, মৃত্যুক উপেক্ষা কৰিব পাৰে, তেন্তে সেয়াই প্ৰেম।’ জ্ঞানপীঠ বঁটা বিজয়ী তথা ঔপন্যাসিক মামনি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে কৈছিল— ‘প্ৰেমে কেতিয়াও কাৰো বাধা নেমানে। ব্যক্তিয়ে ব্যক্তিত্ব বিচাৰ নকৰে। অনুভৱ কৰে প্ৰেমিক আৰু প্ৰেমিকাই পৃথিৱীৰ একমাত্ৰ অস্তিত্ব।’ ছেম কীনৰ মতে, এগৰাকী নিখুঁত ব্যক্তি বিচৰাটোয়েই প্ৰেমৰ উদ্দেশ্য নহয়, বৰঞ্চ মূল কথা হ'ল প্ৰেমৰ জৰিয়তে অপূৰ্ণ ব্যক্তিত্বক পৰিপূৰ্ণভাৱে উন্মোচন কৰা। কবিতাৰ মাজেৰে হীৰেণ ভট্টাচাৰ্যই প্ৰকাশ কৰিছিল— ‘প্ৰেমে নিশ্চয় এনেকুৱা আৱৰণ খুলি হিয়া জুৰায়।’ প্ৰেম হ'ল দেহ মনৰ সঞ্চাৰিণী এক সৰ্বগামী ক্ষুধা। ই

হয় কেতিয়াবা কৰুণ, কোমল শান্তি প্ৰলেপ আৰু কেতিয়াবা হয় ভয়ঙ্কৰ মদৰ নিচিনা অৱশকাৰী। প্ৰেমত যেনেদৰে সৃষ্টি আছে, তেনেদৰে ধ্বংস আছে। কিন্তু প্ৰেম প্ৰেমেই, ই স্বৰ্গীয়। সকলো বাধাৰ পৰ্বত-পাহাৰ নেওচি প্ৰকৃত প্ৰেম পাৰ হৈ যায়। ই সকলো বাধা অতিক্ৰম কৰিব পাৰে।

প্ৰেম-প্ৰীতি ভালপোৱা এয়া মানুহৰ চৰিত্ৰৰে অংগ। প্ৰেমত ত্যাগ আছে, প্ৰেমত আত্ম বলিদান আছে, সেইদৰে প্ৰেমত প্ৰতিশোধো আছে, অভিনয়ো আছে। প্ৰেমত প্ৰতাৰণাও আছে। সাঁচা প্ৰেমে প্ৰতিদান নিবিচাৰে। ই মাথো প্ৰতিদান দিয়ে। প্ৰকৃত প্ৰেমে সদায়েই কষ্ট ভোগ কৰে। ই কেতিয়াও প্ৰতিবাদ নকৰে; প্ৰতিশোধো নলয়। বহুতে ভাৱে প্ৰেমৰ শেষ পৰিণতি বিবাহ বা মিলন। কিন্তু মিলন হ'লেই যে প্ৰেম সফল হয় তেনে নহয়। প্ৰেমে কেতিয়াও বিবাহৰ উদ্দেশ্যকে নুবুজায়। উদাহৰণত ডাণ্টে আৰু বিয়েট্ৰিছৰ কথাকে ক'ব পাৰি। ডাণ্টেই বিয়েট্ৰিছক লগ পাইছিল মাত্ৰ তিনিবাৰ কিন্তু গোটেই জীৱনজুৰি ভাল পাইছিল। পৃথিৱীৰ সীমা পাৰ হৈ স্বৰ্গৰ দুৱাৰমুখত লগ পাইছিল। সমস্ত জীৱনব্যাপি সেই এটা মূৰ্ত্তিৰ সাঁচ অন্তৰত সাঁচি ৰাখিছিল, তাতেই আছিল ডাণ্টেৰ অপৰিসীম তৃপ্তি। বিয়েট্ৰিছৰ প্ৰতি তেওঁৰ বুকুত থকা অন্তহীন প্ৰেমৰ বাবে ৰচনা কৰিছিল সৰ্বকালৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ গ্ৰন্থ ‘ডিভাইন কমেডি’। ডাণ্টেৰ অমৰ প্ৰেমৰ আদৰ্শ আত্মিক, দৈহিক নহয়। নাৰ্ছিচাছে ভাল পাইছিল নিজস্ব প্ৰতিবিশ্বটো। জীৱন শেষ হৈ গ'ল; কিন্তু ভালপোৱা অন্ত নহ'ল। নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈয়ে কৈছে— ‘কেৱল পালেহে যে প্ৰেম জীয়াই থাকে এনে নহয়; প্ৰেম যদি সত্য হয় ই গোটেই জীৱনজুৰি পোহৰ বিলাই থাকে।’ এয়া সত্য যে, বন্ধুত্ব, ভাল লগা; প্ৰেম আৰু বিবাহৰ মাজত যথেষ্ট পাৰ্থক্য আছে।’

যাৰ হৃদয় প্ৰেমবিহীন তাৰ হৃদয় মৰুভূমি সদৃশ। ‘সৌভাগ্যবান সেইজনহে, যিজনে প্ৰেম কৰিছে আৰু বঞ্চিত হৈছে; কিন্তু দুৰ্ভাগীয়া সেইজনহে, যিজনে

প্ৰেমেই কৰি পোৱা নাই।’ — শ্বেৰ শ্বায়েৰী। Samuel Jonson এ কৈছে— ‘প্ৰেমত নপৰি থকাতকৈ প্ৰেমত পৰি প্ৰতাৰিত হোৱাও ভাল।’ সেয়েহে কিজানি ফণীন্দ্ৰ কুমাৰ দেৱচৌধুৰী দেৱেও কৈছিল— ‘মই সেইজন ব্যক্তিকে পৃথিৱীৰ অন্যতম দৰিদ্ৰ আৰু হঁতভগা বুলি গণ্য কৰো যাৰ জীৱনলৈ প্ৰেম অহা নাই’

প্ৰেম দুই প্ৰকাৰৰ বুলি ক'ব পাৰি— পৰিণত বনাম অপৰিণত।

পৰিণত প্ৰেম আবেগ, উত্তেজনা উন্মত্ততা বা অনিয়ন্ত্ৰিত ইচ্ছা শক্তিৰ পৰা মুক্ত হয়। পৰিণত প্ৰেমৰ প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাৰ দেহ মন অনিৰ্বাচনীয়া সুখানুভূতিত আছন্ন হৈ থাকে। প্ৰেমৰ ৰাগীয়ে মানসিক সন্তুষ্টিবো সৃষ্টি কৰে। দৈনন্দিন জীৱনত প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাই মানসিক নিৰাপত্তা অনুভৱ কৰে। পৰিণত প্ৰেম আত্মকেন্দ্ৰিক নহয়। প্ৰেমৰ ৰাগীত আত্মহাৰা হোৱাতকৈ অইনজনৰ সুখৰ প্ৰতিহে নজৰ দিয়ে অধিক। পৰিণত প্ৰেম দীৰ্ঘদিনীয়া পৰ্যবেক্ষণ তথা পাৰস্পৰিক বুজা-পৰাৰ মাধ্যমেৰেহে গঢ়ি উঠে। এনে প্ৰেমত পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ইচ্ছা অনিচ্ছাক সন্মান জনাই বাবেই এজনৰ প্ৰয়োজনে সেই প্ৰয়োজনৰ স্বার্থত প্ৰেমক ব্যৱহাৰ কৰাৰ সুৰুঙা নাথাকে। পৰিণত প্ৰেমৰ বৈশিষ্ট্য হ'ল— আত্মোৎসৰ্গৰ মনোভাৱ, নিঃস্বার্থতা, বিপৰীতৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাশীল হোৱা, বিপৰীতৰ প্ৰতি যত্নপৰ হোৱা। পৰিণত প্ৰেম প্ৰকৃত প্ৰেম। এই প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা হৈ পৰে সুখ-দুখৰ সমভাগী, ঘাট-প্ৰতিঘাটৰ সমভাগী। এক আত্মা, এক প্ৰাণ— উভয়ে উভয়ৰ সৈতে শিলেৰে বন্ধা।

আনহাতে অপৰিণত প্ৰেমত প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাই পৰস্পৰৰ ব্যক্তিত্বৰ প্ৰেমত নপৰে, বৰঞ্চ প্ৰেমৰ আবেগক লৈহে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ প্ৰতি মোহাচ্ছন্ন হয়। প্ৰেমৰ ৰাগীত নিজকে বিশ্বৰ সকলোতকৈ সুখী ব্যক্তি বুলি গৌৰৱ অনুভৱ কৰে।

তেওঁৰ প্ৰেমৰ অভিজ্ঞতা যেন কাৰোৰে সৈতে তুলনা নহয়— এনে ধাৰণা জন্মে। প্ৰকৃততে অপৰিণত প্ৰেমত এগৰাকীয়ে আনন্দ তথা প্ৰয়োজনৰ স্বার্থতহে অইন গৰাকীৰ প্ৰেমত পৰে। বিপৰীত লিংগৰ হৰ্ষ বিবাদ, ইচ্ছা-অনিচ্ছা, প্ৰয়োজন-অপ্ৰয়োজন এই ক্ষেত্ৰত গৌণ হৈ পৰে। প্ৰেমত নিজৰ স্বার্থহিহে আগস্থান পায়। অপৰিণত প্ৰেম সৰ্বশোষক; সৰ্বনাশক আৰু সৰ্বস্বাদক প্ৰকৃতিৰ হয়। এনে প্ৰেমৰ আঁৰত প্ৰেমিক প্ৰেমিকাৰ নীচ উদ্দেশ্য নিহিত থাকে। উদ্দেশ্য সিদ্ধিৰ বাবে প্ৰেমিক অথবা প্ৰেমিকা কাৰ্যক্ষেত্ৰত শোষক, গ্ৰাহকৰ ভাওঁত অৱতীৰ্ণ হয়। খোৰতে ক'ব পাৰি অপৰিণত প্ৰেম হ'ল কৃত্ৰিম প্ৰেম। এই প্ৰেম উদ্দেশ্যধৰ্মী। অপৰিণত প্ৰেম যৌনগন্ধী অথবা কল্পনা বিলাসী। সুতীৰ অনুৰাগ তথা তৃপ্তি ইয়াৰ বৈশিষ্ট্য। আত্মকেন্দ্ৰিকতা ইয়াৰ স্বৰূপ। বিলাস ইয়াৰ বেভৰ। পশ্চাদমুখী প্ৰৱণতা ইয়াৰ লক্ষণ। ক্ষণভঙ্গুৰতা ইয়াৰ ফল।

প্ৰেম হ'ল হৃদয়ত লৈ ফুৰা এক অনুভূতি। এনে অনুভূতি হৃদয়ত বোকোচা বান্ধি লৈ ফুৰা সহজ নহয়। সেই কাৰণেই প্ৰেমপত্ৰৰ সৃষ্টি হৈছে। প্ৰেমপত্ৰৰ ভাষাই আমাৰ মনত শিহৰণ জগায়। প্ৰেমপত্ৰৰ ইতিহাসলৈ ঘূৰি চালে দেখা যায় ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণয়ো ৰুক্মিনীলৈ নিজৰ দেহৰ তেজেৰে চিঠি লিখিছিল বুলি লোকবিশ্বাস আছে।

“নেপোলিয়ন বোনাপাৰ্ট”— এজন দৰদী অন্তৰৰ প্ৰেমিক আছিল। তেওঁৰ প্ৰেমিকা জোছেফিনলৈ লিখিছিল এনেদৰে— “যুদ্ধ ক্ষেত্ৰত যেতিয়া মই সৈন্য দলত নেতৃত্ব দিওঁ অথবা শিবিৰে শিবিৰে ঘূৰি খা-খবৰ লওঁ, মোৰ জোছেফিনে তেতিয়া মোৰ সমস্ত হৃদয়, মন, চিন্তা জুৰি বিৰাজ কৰে।”

বিশ্ববিখ্যাত মনিষীসকলেও প্ৰেম পত্ৰ

লিখিছিল। প্ৰেমপত্ৰৰ ভাষাই যেন একো একোটা কবিতা। কবিতাৰ ভাষাই প্ৰেমপত্ৰত স্বকীয় ৰূপ দান দিয়ে আৰু সৰ্বাংগ সুন্দৰ কৰি তোলে। জোনাকী যুগৰ অন্যতম হেম চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ “প্ৰিয়তমাৰ চিঠি”ক প্ৰেমপত্ৰৰ এক নিৰ্ভেজাল দলিল বুলিব পাৰি।—

“তোমাৰ চিঠিয়ে প্ৰিয়ে জানে কি মোহিনী,
নিটৌ নোহোৱা বাহি ন ন ফুল মেলে।

য'ত শুঙো, চুমা খাওঁ, নালাগে আমনি,
হৃদয়ত হেঁপাহৰ ভোটা তৰা জ্বলে।”

হেম বৰুৱাৰ ‘মমতাৰ চিঠি’ নামৰ কবিতাটো এখন সুন্দৰ প্ৰেমপত্ৰ বুলি ক'ব পাৰো—

“মই লোৱা ককালৰ ৰঙা বিহাখনলৈ তুমি বাক
তেনেকৈ কিয় একেথৰে চাইছিলি?

মোৰ কেনে লাগিছিল, জানা? তুমি যেন
কোনোবা দূৰ বিদেশৰ স্বপ্নাতুৰ আলোকৰ মানুহ। আৰু
মই? মই যেন এপাহি তলসৰা শেৱালি।”

প্ৰেম এক স্বৰ্গীয় ৰোমাঞ্চকৰ অনুভূতি। কিন্তু বৰ্তমান উগ্ৰ আধুনিকতাৰ প্ৰভাৱত প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাই এই স্বৰ্গীয় সম্পৰ্কৰ পবিত্ৰ অনুভূতিৰ সংজ্ঞা বিকৃত কৰি পেলাইছে। আধুনিক যুৱক-যুৱতীয়ে এই সম্পৰ্কক এনে পৰ্য্যায়লৈ অৱনমিত কৰিছে যে প্ৰেম মানে শাৰীৰিক মিলন বা বিবাহ। বৰ্তমান যুগত যুৱক-যুৱতীয়ে ইচ্ছানুসৰি প্ৰেম কৰে আৰু দুদিনতে সেই বান্ধোন চিগি পেলায়। আধুনিক যুৱক-যুৱতীয়ে প্ৰেম কৰে পাৰ্কত, ৰেষ্টুৰাৰ চুকৰ আন্ধাৰৰ টেবুলত বহি। কিন্তু প্ৰেম, পাৰ্কৰ ঘাঁহনি অথবা ৰেষ্টুৰাৰ গ্লাছৰ ঘিটমিটনিৰ মাজত নাথাকে। প্ৰেম থাকে দুচকুৰ আঁৰত, নিৰৱতাৰ আঁৰত শুনা হৃদয়ৰ উচুপনিত। প্ৰেম তেতিয়াহে সফল হ'ব, যেতিয়া প্ৰেমত সংযম, সততা, আৰু বিশ্বাস জড়িত থাকিব।

(সহায় লৈ)



ওড়ীয়া ভাষাৰ ধ্বনি : এটি চমু পৰিচয়

ড° জ্যোতিষ চন্দ্ৰ বৰ্মন

অসমীয়া বিভাগ

ওড়ীয়া ভাষাৰ জন্ম-কথা :

প্ৰাচীন ভাৰতৰ শিক্ষিত লোকৰ ভাষা আছিল সংস্কৃত। সংস্কৃত ভাষাত শিক্ষিত লোকে কথা-বাৰ্তালাপ কৰিছিল। অল্পশিক্ষিত, অশিক্ষিত আৰু স্ত্ৰীসকলৰ কথা-বাৰ্তাৰ ভাষা আছিল প্ৰাকৃত। প্ৰাকৃত ভাষা আনকি সংস্কৃত কাব্য অথবা নাটকৰ নিঃশ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰৰ ভাষাও আছিল। সেই ফালৰ পৰা চালে প্ৰাকৃতক সাহিত্যিক ভাষাৰ মৰ্যাদাও দিয়া হৈছিল। সাহিত্যিক প্ৰাকৃত শৌৰসেনী মহাৰাষ্ট্ৰী আদিৰ দৰে মাগধী-প্ৰাকৃত অন্যতম প্ৰাকৃত। ভাৰতৰ ভিন ভিন অঞ্চলত বিভিন্ন প্ৰাকৃতভাষাৰ ব্যৱহাৰ আছিল। সেইদৰে মাগধী-প্ৰাকৃত ভাৰতৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ ভাষা আছিল। এই মাগধী প্ৰাকৃতৰ সাধাৰণতঃ মূল উপাদান লৈ মুণ্ডা আৰু দ্ৰাভিড় ভাষাৰ বিবিধ উপাদান মিহলি হৈ প্ৰাচীন ওড়ীয়া ভাষাৰ এক স্বতন্ত্ৰ ৰূপ গঢ় লৈ উঠিছে। ওড়ীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীন ৰূপৰ আৱিষ্কাৰৰ ক্ষেত্ৰত ভাষাতত্ত্ববিদ পণ্ডিতসকলে প্ৰাচীন শিলালিপি, তামৰফলি, বৌদ্ধ গান, আৰু দোহা প্ৰভৃতিৰ অধ্যয়ন কৰি কিছু তথ্য সংগ্ৰহ কৰি ভাষাটোৰ প্ৰাচীনতা নিৰূপণ কৰিছিল। সেইবোৰৰ পৰা সিদ্ধান্ত কৰিছিল যে আৰ্য-ভাষা সংস্কৃতৰ পৰিৱৰ্তিত ৰূপ মাগধী-প্ৰাকৃত শাখাৰ পৰা ওড়ীয়া ভাষাৰ জন্ম।

প্ৰাচীন ওড়ীয়া ভাষাৰ আৰম্ভণি দশম শতাব্দী। দশম শতাব্দীৰ পৰা পঞ্চদশ শতাব্দীৰ মধ্য পৰ্যন্ত প্ৰাচীন ওড়ীয়া ভাষাৰ সময়। পঞ্চদশ শতাব্দীৰ মধ্যভাগৰ পৰা অষ্টাদশ শতাব্দীৰ মধ্যভাগৰ পৰা অষ্টাদশ শতাব্দীৰ মাজলৈ মধ্যৱৰ্তী ওড়ীয়া ভাষাৰ সময় আৰু অষ্টাদশ শতাব্দীৰ মাজভাগৰ পৰা বৰ্তমানলৈ (অদ্যাবধি) আধুনিক ওড়ীয়া ভাষাৰ সময় নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হয়। ওড়ীয়া ভাষাক কোনসি ভাষা বুলিও কোৱা হয়।

ভাষা :

মানুহৰ জিভাকে আদি কৰি বাগ্‌যন্ত্ৰৰ দ্বাৰা উচ্চাৰিত সমাজবিশেষে প্ৰচলিত অৰ্থপ্ৰকাশক ধ্বনিসমষ্টিক ভাষা বোলা হয়। এই অৰ্থত সমাজভাৱে বা নিৰ্দিষ্টভাৱে প্ৰকাশ কৰাৰ বাবে দেশ, কাল, পাত্ৰ আদি পৰিবেষ্টনত ভাষাই সহায় কৰে (ওড়ীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ)। ওড়ীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণত উল্লেখ কৰা মতে, ভাষাৰ দুটা ৰূপ আছে। সেই ৰূপ দুটা এনেধৰণৰ :

১। সাহিত্যিক ভাষা আৰু ২। কথিত ভাষা।

কথিত ভাষা ভিন্ন ভিন্ন অঞ্চলত বিভিন্ন ধৰণে প্ৰকাশিত হয়। কিন্তু সাহিত্যিক ভাষা উল্লিখিত কোনসি ভাষাটিৰ বিশেষ এটি অঞ্চলৰ কথিত ভাষাৰ ওপৰত গঢ় লোৱা সাধু অথবা মান্য ভাষা। দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চলত ভিন্ন কথিত ভাষাৰ ব্যৱহাৰ আছে। কিন্তু সাহিত্যিক ভাষা বিভিন্ন অঞ্চলৰ সীমিত লোকে কথা-বাৰ্তাত প্ৰয়োগ কৰে। আচলতে সাহিত্যিক ভাষা লিখাৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰয়োগ কৰা হয়। এইটোৱো স্বীকাৰ্য, কঠিত ভাষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিহে সাহিত্যিক ভাষা সৃষ্ট হয়। সাধু অথবা মান্য ভাষা ওড়ীয়া কোনসি ৰাজ্য বা ওড়ীয়া প্ৰদেশৰ ঐক্য আৰু সংহতিৰ ভাষা। আজিকালি কথা-বাৰ্তা আৰু লিখা-পঢ়াৰ ক্ষেত্ৰত যি ওড়ীয়া

ভাষা ব্যবহার কৰা হয়, তাৰ ৰূপ পূৰ্বে এনেধৰণৰ নাছিল। বৰ্তমান ওড়ীয়া ভাষা এক সমৃদ্ধিশালী আৰু বিকাশপ্রাপ্ত ভাষা।

ব্যাকৰণ :

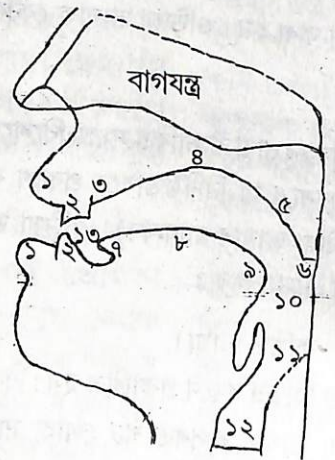
যি শাস্ত্ৰৰ সহায়ত কৌনসি ভাষাৰ বিশ্লেষণ কৰা হয়, ভাষাৰ শুদ্ধ আৰু অশুদ্ধ নিৰ্ণয় কৰা হয়, আৰু শুদ্ধ ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সহায়তা প্ৰদান কৰে, তাক ব্যাকৰণ বোলা হয়। (ওড়ীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণত থকা সূত্ৰ) ওড়ীয়া ভাষাত 'ব্যাকৰণ'ক 'শাস্ত্ৰ' বোলা হৈছে। ওড়ীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণৰ 'উপক্ৰমণিকা'ত উল্লেখ কৰা মতে সাধাৰণতে কৌনসি ভাষাৰ ব্যাকৰণ প্ৰচলিত ভাষাৰ ওপৰত অৱলম্বন কৰি লিখা হৈছে।

ওড়ীয়া ভাষাৰ অ, আ, ক্, খ্, প্ৰভৃতি ধ্বনিসমূহক মূলতঃ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হয় : (১) স্বৰ-ধ্বনি আৰু (২) ব্যঞ্জন-ধ্বনি। হাওঁফাওঁৰ পৰা নিৰ্গত বায়ু শ্বাসনলীত অৱস্থিত স্বৰ-তন্ত্ৰীত বাধা নোপোৱাকৈ গলকোষ আৰু মুখবিবৰেৰে ওলাই আহি যি ধ্বনিৰ সৃষ্টি হয়, তাক স্বৰ-ধ্বনি বোলে। মুখবিবৰত থকা বিভিন্ন অংগত সম্পূৰ্ণ বা আংশিক বাধা পাই সৃষ্টি হোৱা ধ্বনিক ব্যঞ্জন-ধ্বনি বোলে।

ওড়ীয়া ভাষাত উচ্চাৰণ আৰু লিখনত নিম্নলিখিত স্বৰ-ধ্বনিসমূহ ব্যৱহৃত কৰা হয়। সেইবোৰ এনেধৰণৰ— অ, আ, ই, ঈ, উ, ঊ, এ, ঐ, ও, ঔ।

সংস্কৃত ভাষাৰ 'ঋ', 'ঌ'ৰ উচ্চাৰণ ওড়ীয়া ভাষাত ঠিকমতে উচ্চাৰণ নহয়। 'ঋ'ৰ উচ্চাৰণ ওড়ীয়াভাষী লোকে 'ৰি' আৰু 'ক' ৰূপে কৰে। ওড়ীয়া ভাষাত ঋণ, ঋষি, প্ৰভৃতি তৎসম অৰ্থাৎ সংস্কৃত-সম শব্দ লিখাৰ ক্ষেত্ৰত সিবোৰ ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

স্বৰ-ধ্বনি দুই প্ৰকাৰৰ; যথা, হ্ৰস্ব স্বৰ আৰু দীৰ্ঘ-স্বৰ। হ্ৰস্ব-স্বৰৰ উচ্চাৰণত যিমান সময় লাগে, দীৰ্ঘ-স্বৰৰ উচ্চাৰণত তাৰ দুগুণ সময় লাগে। উচ্চাৰণৰ সময়ক 'মাত্ৰা' বোলা হয়।



- ১। ওষ্ঠ, ২। দন্ত, ৩। দন্তমাৰি, ৪। কঠিন তালু, ৫। কোমল তালু, ৬। আলজিভা, ৭। জিভাৰ সনুখভাগ, ৮। জিভাৰ মাজভাগ, ৯। জিভাৰ পশ্চাতভাগ, ১০। গলকোষ, ১১। এপিগ্লটিস্, ১২। স্বৰতন্ত্ৰীৰ স্থান, ১৩। জিভাৰ অগ্রভাগ।

ওড়ীয়া ভাষাৰ স্বৰধ্বনি :

ଅ . ଆ . ଇ . ଈ
 ଓ . ଔ . ଋ . ୠ
 ଏ . ঐ . ও . ঔ

ওড়ীয়া ভাষাৰ ব্যঞ্জন-ধ্বনি :

କ . ଚ . ଗ . ଘ . ଙ
 ଟ . ଠ . ଡ . ଢ . ଣ
 ତ . ଥ . ଦ . ଦ୍ଵ . ଢ
 ପ . ଫ . ବ . ଭ . ବ
 ଯ . ର . ଶ . ଷ . ସ
 ହ . ଝ . ଞ
 ଠ . ଡ . ଣ

ওড়ীয়া ভাষাত 'অ'ক হ্ৰস্ব-স্বৰ, আৰু তাৰ অন্যৰূপ দীৰ্ঘ-স্বৰ 'আ' বুলি ধৰা হয়। কিন্তু সেইটো ঠিক নহয়, অৰ্থাত 'অ'ৰ অনূৰূপ-দীৰ্ঘ-স্বৰ 'আ' নহয়।

ওড়ীয়া ভাষাত 'এ', 'ও' সাধাৰণতঃ হ্রস্বস্বৰ ভাবত উচ্চাৰণ কৰা হয়; যেনে, এক, এনুঅ ইত্যাদি।

ওড়ীয়া ভাষাত 'অ', 'আ', 'ই', 'উ' প্ৰভৃতি স্বৰ-ধ্বনি যুক্ত হৈ কিছুমান যৌগিক স্বৰ-ধ্বনিকপে ব্যৱহৃত হয়। ওড়ীয়া ভাষাত 'ঐ' আৰু 'ঔ' যৌগিক স্বৰ-ধ্বনি। অ আৰু ই মিলি ঐৰ উচ্চাৰণ হয় আৰু অ আৰু উ মিলি ঔৰ উচ্চাৰণ কৰা হয়। আধুনিক ওড়ীয়া ভাষাত কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত যৌগিক স্বৰ-ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ হয়। কিন্তু সেইবোৰৰ স্বতন্ত্ৰ লিপি নাই।

'ক'ৰ পৰা 'ম' পৰ্যন্ত পঁচিশটি ধ্বনিক ওড়ীয়া ভাষাত ব্যঞ্জনধ্বনি বোলা হয়। এইবোৰক ওড়ীয়া ভাষাত পাঁচটি বৰ্গত ভাগ কৰা হয়। সিবোৰ নিম্ন লিখিত ধৰণৰ—

বৰ্গ	অল্পপ্ৰাণ	মহাপ্ৰাণ	অল্পপ্ৰাণ	মহাপ্ৰাণ	আনুনাসিক
	অঘোষ	অঘোষ	সঘোষ	সঘোষ	সঘোষ
১। কণ্ঠ্যবৰ্গ	ক্	খ্	গ্	ঘ্	ঙ্
২। তালব্যবৰ্গ	চ্	ছ্	জ্	ঝ্	ঞ্
৩। মূৰ্ধন্যবৰ্গ	ট্	ঠ্	ড্	ঢ্	ণ্
৪। দন্ত্যবৰ্গ	ত্	থ্	দ্	ধ্	ন্
৫। ওষ্ঠ্যবৰ্গ	প্	ফ্	ব্	ভ্	ম্

'ক' বৰ্গ অৰ্থাৎ ক্, খ্, গ্, ঘ্, ঙ্, উচ্চাৰণ কৰাৰ সময়ত শ্বাসনলীৰ পৰা নিৰ্গত বায়ু মুখবিবৰত জিভাৰ পশ্চাতভাগ অপসৃত হৈ কোমল তালুৰ অংশত ক্ষণমাত্ৰ স্পৰ্শ কৰি অৱৰোধ হৈ মুক্ত হয়। কোমল তালুৰ যি অংশক জিভাৰ পশ্চাত ভাগেৰে স্পৰ্শ কৰে তাক প্ৰাচীন ভাৰতীয় ভাষাবিদসকলে কণ্ঠ্য বুলি অভিহিত কৰে। সেয়েহে সিবোৰক কণ্ঠ্যধ্বনি বোলা হয়।

'চ' বৰ্গৰ ধ্বনিবোৰক উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত জিভাৰ অগ্ৰভাগেৰে কঠিন তালুক স্পৰ্শ কৰি শ্বাসনলীৰে বহিৰ্গত বায়ুক মুখবিবৰত ক্ষণমাত্ৰ বাধা দি এৰি দিয়ে। এনেদৰে সৃষ্ট ধ্বনিক তালব্য ধ্বনি বোলে।

'ট' বৰ্গ ট্, ঠ্, ড্, ঢ্, ণ্, ধ্বনিসমূহৰ উচ্চাৰণত জিভাই কঠিন তালু আৰু কোমল তালুৰ সীমাত, বা প্ৰাচীন ভাৰতীয় ভাষাতত্ত্ববিদসকলৰ মতে মূৰ্ধাত স্পৰ্শ কৰি শ্বাসনলীৰে বহিৰ্গত বায়ুক মুখবিবৰত ক্ষণমাত্ৰ বাধা দি এৰি দিয়াৰ ফলত যি ধ্বনিৰ সৃষ্টি হয়, তাক মূৰ্ধন্য-ধ্বনি বোলে। ড আৰু ঢ কৌনসি শব্দৰ আদি স্থানত ব্যৱহাৰ হ'লে, তাৰ উচ্চাৰণ টান বা নিবিড় হয়, যেনে, ডৰ, ঢম ইত্যাদি। কিন্তু শব্দৰ মাজত বা শেষত ব্যৱহাৰ হ'লে, তাৰ উচ্চাৰণ কিছু শিথিল হয়।

'ত' বৰ্গ অৰ্থাৎ ত্, থ্, দ্, ধ্, ন্, এই ব্যঞ্জনধ্বনি সমূহক ওড়ীয়াভাষীলোকে উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত জিভাৰ অগ্ৰাংশ দাঁতৰ মাৰিত (দন্ত-মূল) স্পৰ্শ কৰে। সেয়ে সেইবোৰ ধ্বনিক দন্তমূলীয় বোলা হয়।

'প' বৰ্গ অৰ্থাৎ প্, ফ্, ব্, ভ্, ম্, উচ্চাৰণত শ্বাসনলীৰে বহিৰ্গত বায়ু ওষ্ঠ্যদ্বয়ৰদ্বাৰা ক্ষণমাত্ৰ অৱৰোধ হৈ উন্মুক্ত হ'লে যি ধ্বনিৰ সৃষ্টি হয়, তাক ওষ্ঠ্য-ধ্বনি বোলা বোলে।

ঙ, ঞ, ণ, ন, ম, এই ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহ উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত শ্বাসনলীৰ পৰা উথিত বায়ু জিভাৰ উল্লিখিত বিভক্ত স্থানত স্পৰ্শজনিত বাধা পাই, সেই বায়ুৰ আংশিকভাৱে নাসিকাৰ মাজেৰে বাহিৰ হৈ সেই

ধ্বনিবোৰ উচ্চাৰিত হয়। সেয়ে সিবোৰত অনুনাসিক ধ্বনি বোলা হয়।

বৰ্গৰ প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় ধ্বনিবোৰ উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত অলপ বায়ু মুখেৰে বহিৰ্গত হয়। গতিকে সিবোৰ ধ্বনিক অল্পপ্ৰাণ ধ্বনি বোলে। বৰ্গৰ তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ ধ্বনিবোৰ উচ্চাৰণৰ সময়ত অধিক বায়ু মুখেৰে বহিৰ্গত হয় বাবে সিবোৰ ধ্বনিক মহাপ্ৰাণ ধ্বনি বোলা হয়।

বৰ্গৰ প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় ধ্বনিৰ উচ্চাৰণত স্বৰ-তন্ত্ৰী নকঁপা হেতু সিবোৰক ঘোষহীন অথবা অঘোষ ধ্বনি বোলে। বৰ্গৰ তৃতীয়, চতুৰ্থ, আৰু পঞ্চম ধ্বনিৰ উচ্চাৰণত স্বৰ-তন্ত্ৰী কঁপে। কম্পিত হৈ সৃষ্ট হোৱা ধ্বনিবোৰক ঘোষযুক্ত বা সঘোষ ধ্বনি বোলে।

স্বৰ-ধ্বনি আৰু উল্লিখিত বৰ্গীয় ব্যঞ্জনধ্বনিৰ বাহিৰেও ওড়ীয়া ভাষাত য্, ব্, ঝ্, স্, হ্, ধ্বনিসমূহৰ উচ্চাৰণ আৰু প্ৰয়োগ আছে। সেইবোৰক ব্যঞ্জনধ্বনিৰ অন্তৰ্গত বুলি ধৰি ল'লেও মূলতঃসিবোৰক অন্তঃস্থ ধ্বনি বোলা হয়। সিবোৰৰ বাহিৰেও 'ল'ৰ উচ্চাৰণত ওড়ীয়া ভাষাত এক বিশেষ বৈশিষ্ট্যও আছে। য, ব, ল প্ৰভৃতি ধ্বনিবোৰক অন্তঃস্থ ধ্বনি বোলাৰ তাৎপৰ্য্য হ'ল সিবোৰ ধ্বনি ব্যঞ্জন-ধ্বনি আৰু স্বৰ-ধ্বনিৰ মধ্যবৰ্তী ধ্বনি। স্বৰ-ধ্বনিত উচ্চাৰণত শ্বাসনলীৰে উথিত বায়ু মুখবিবৰত কোনো ঠাইতে বাধাপ্ৰাপ্ত নহয়। কিন্তু ব্যঞ্জনধ্বনি উচ্চাৰণত বায়ু স্পষ্টভাৱে অৱৰোধ অথবা বাধাপ্ৰাপ্ত হয়। অন্তঃস্থ ধ্বনি উচ্চাৰণত মুখবিবৰত বায়ু অলপ অথবা সামান্য বাধা পায়, কিন্তু বায়ুৰ পথ সংকীৰ্ণ হয়। সেয়ে সিবোৰ স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনৰ মধ্যবৰ্তী ধ্বনি বুলি কোৱাটো সমীচীন হয়।

অন্তঃস্থ 'য়'ৰ উচ্চাৰণৰ সময়ত জিভাৰ সন্মুখভাগ কঠিন তালুৰ সমীপবৰ্তী হয়। স্বৰতন্ত্ৰীদ্বয় কঁপে। গতিকে 'য়' ধ্বনিক তালব্য অন্তঃস্থ 'য়' অথবা তালব্য অক্ষৰ স্বৰ বোলা যুগত।

'ৰ' উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত জিভাৰ অগ্ৰভাগ ওপৰলৈ ঘোৰ খুৱাই অথবা তালুৰ ওপৰভাগত সামান্য স্পৰ্শ কৰি কম্পিত হয়। এইদৰে সৃষ্ট হোৱা ধ্বনিক মূৰ্ধন্য অন্তঃস্থ ধ্বনি অথবা কম্পিত 'ৰ' (Thrilled) ধ্বনি বোলা হয়।

'ল'ৰ উচ্চাৰণৰ সময়ত জিভাৰ আগটোৰে (অগ্ৰবিন্দু) তালুৰ আগভাগত বা দাঁতৰ মাৰি (দন্তমূল)ত স্পৰ্শ কৰি আৰু জিভাৰ উভয় পাৰ্শ্বৰে বায়ু বহিৰ্গত হয়। এইদৰে সৃষ্ট হোৱা ধ্বনিক পাৰ্শ্বিক ধ্বনি বোলা হয়। পাৰ্শ্বিক ধ্বনি উচ্চাৰণত স্বৰতন্ত্ৰীৰ কম্পন হয়। ওড়ীয়া ভাষীলোকে সাধাৰণতে 'ল'ৰ উচ্চাৰণৰ সময়ত জিভাই স্পৰ্শ নকৰে বুলি কয়। দন্তমূলতহে স্পৰ্শ কৰে বাবে দন্তমূলীয় 'ল' বুলি কোৱাটোহে সমীচীন।

সংস্কৃতৰ 'ৱ' একক হৈ শব্দত ব্যৱহৃত হ'লে ওড়ীয়া ভাষাত বৰ্গীয় 'ব' ভাবেৰে উচ্চাৰিত হয়; যেনে— সংস্কৃত বেদ (Veda) > বেদ (Beda) ওড়ীয়া। কিন্তু ব্যঞ্জনধ্বনিৰে যুক্ত হৈ ব্যৱহৃত হ'লে, ইয়াক ঠিকভাৱে অৰ্থাৎ 'ৱ' হিচাপে উচ্চাৰিত হয়; যেনে— শ্বাস, স্বাদ (Svada)।

'ল' বিশেষ ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ কৰাৰ সময়ত জিভাৰ অগ্ৰভাগ বেঁকা কৰি তালুৰ তল অংশত হঠাৎ স্পৰ্শ কৰি বেগতে তললৈ নামি আহি অৱস্থান কৰে। এইদৰে উচ্চাৰিত হোৱা ধ্বনিক তাড়িত (Flapped) ধ্বনি বোলে। অৱশ্যে পদ মধ্যবৰ্তী ড বা ঢ ক মূৰ্ধন্য ধ্বনি বুলিব পাৰি।

ওড়ীয়া ভাষাত সাধাৰণতঃ 'শ্', 'ষ্', ব উচ্চাৰণ নাই সংস্কৃতৰ শ্, ষ্, স, এই তিনিটি আছিল মধ্য ওড়ীয়া ভাষাত। সিহঁতক সাধাৰণ ভাৱেৰে 'সবিশেষ' বুলি উচ্চাৰণ কৰা হয়। এই 'স্' উচ্চাৰণ কৰাৰ সময়ত

জিভাৰ সন্মুখভাগ কঠিন তালুত আহি উত্তোলিত হৈ আৰু তালু আৰু জিভাৰ মধ্যবৰ্তী স্থানত সংকীৰ্ণ হৈ যেতিয়া শ্বাসনলীৰে বহিৰ্গত বায়ু উক্ত সংকীৰ্ণ পথেদি বাহিৰ হোৱাৰ সময়ত ঘৰ্ষণ ধ্বনি সৃষ্টি হয়।

জিভাৰ অগ্রভাগ দস্তমূলক স্পৰ্শ কৰি সৃষ্টি ধ্বনিক দন্ত্য 'স' নুবুলি দন্ত্য-মূলীয় 'স' বুলি কোৱা উচিত। আধুনিক ধ্বনিতত্ত্ববিদসকলে পূৰ্বোক্ত ধ্বনিক সংঘৰ্ষ-ধ্বনি অথবা ঘৃষ্টি-ধ্বনি বুলি কয়। সংস্কৃত ধ্বনি বিজ্ঞানীসকলে শ, ষ, স, ক উদ্ভূ ধ্বনিৰ উত্তৰ্গত বুলিছে।

'হ' ধ্বনি উচ্চাৰণ কৰাৰ সময়ত স্বৰতন্ত্রীৰ কম্পনৰ লগতে শ্বাসনলীৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা বায়ু জোৰেৰে প্ৰবাহিত হোৱাৰ ফলত কণ্ঠবিবৰত সামান্য ঘৰ্ষণ শুনা যায়।

অনুস্বৰ আৰু বিসৰ্গ চিহ্ন যথাক্ৰমে 'ং' 'ঃ'। স্বৰৰ পাছত উচ্চাৰিত হোৱা হেতু অনুস্বৰ বোলা যায়। বিসৰ্গ ঃ ৰ উচ্চাৰণত বায়ু মুখৰ পৰা বিসৃষ্ট (ত্ৰ্যুক্ত) হোৱা হেতু বিসৰ্গ বুলি কোৱা হয়।

সহায়ক গ্রন্থ

- | | | |
|------------------------------|---|---|
| (১) মাধ্যমিক ওড়ীয়া ব্যাকৰণ | : | মাধ্যমিক শিক্ষাবোর্ড ওড়ীয়া ১৯৬৮ চন |
| (২) অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ | : | ড° উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামী, মণিমানিক প্ৰকাশ
পাণবজাৰ, গুৱাহাটী। ১৯৯৭ চন |



“মানুহৰ জীৱনটো এক ক্ষমাহীন নিৰ্মম সংগ্ৰামৰ বাহিৰে আন এবেগ নহয়, এই সংগ্ৰামত মানুহক মহায় কৰিবলৈ বেগনো অতি প্ৰাকৃতিক বা ঐশ্বৰীক শক্তি নহি। মানুহ সম্পূৰ্ণ অবলম্বনীয়। তেওঁৰ একমাত্র সাৰথি হ'ল তেওঁৰ সাহস।”

— হিগমুণ্ড ফ্ৰয়েড

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ স্বাধীনোত্তৰ যুগৰ উপন্যাসত

নাৰী মনঃস্তম্ভ

বিষ্ণুকান্ত শৰ্মা
অসমীয়া বিভাগ

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ স্বাধীনোত্তৰ যুগৰ উপন্যাসৰ ভিতৰত আমি আলোচনাৰ বাবে লোৱা উপন্যাসসমূহ হ'ল— (ক) কবিতাৰ নাম লাভা (প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৫৬) ২। ড° অৰুণাভৰ অসম্পূৰ্ণ জীৱনী (প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৫৭ চন) ৩। বৰখৰ চকৰি ঘূৰে (প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৫৮ চন) ৪। সূৰ্যমুখীৰ স্বপ্ন (১৯৬০, প্ৰথম প্ৰকাশ) ৫। নল বিৰিণাৰ খাগৰি (১৯৭৩ চন, প্ৰথম প্ৰকাশ) ৬। জীয়া জুৰিৰ ঘাট (১৯৮৬ চন, প্ৰথম প্ৰকাশ) ৭। সোণালী সূতাৰে বন্ধা (১৯৯৩ চন, প্ৰথম প্ৰকাশ) ৮। এই উপন্যাসকেইখনত মালিক ডাঙৰীয়াই কিদৰে নাৰী মনঃস্তম্ভ প্ৰকাশ কৰিছে তাৰেই সম্যক আলোচনা দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ'ল।

'কবিতাৰ নাম লাভা'ৰ প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰ হ'ল ভাৰতী। ভাৰতীয়ে কবি জীৱন দাসৰ কবিতা পঢ়ি সাহিত্যিক প্ৰীতিৰ বাবে সৰুৰে পৰা অন্তৰৰ নিভৃততম কোণত স্থান দি অৱশেষত স্বামীৰূপে গ্ৰহণ কৰি জীৱন ধন্য মানিছিল। কিন্তু, জীৱনৰ আৰ্থিক দৈন্যতাৰ মাজত সোমাই তাই উপলব্ধি কৰিলে— 'জীৱন এজন ভাৰ সৰ্বস্ব কল্পনাপ্ৰণ ডেকা মাথোন, তেওঁৰ সংসাৰ জ্ঞান অতিশয় সীমাবদ্ধ— তেতিয়া সংসাৰৰ জোৰা-টাপলি মাৰিবলৈ মাষ্টৰণী চাকৰী কৰাত জীৱনে নিজৰ দৈন্যতাৰ বাবে হীনমন্যস্তাত ভুগি লাহে লাহে মস্তিষ্কৰ বিকৃতি ঘটাবলৈ ধৰে। জীৱনৰ কবিতাতত্ত্ব শৰতে ঘটনাৰ চাকনৈয়াত আহি জীৱনৰ ঘৰ উঠে— উদ্দেশ্য জীৱনৰ অপ্ৰকাশিত কবিতাপুথি ছপোৱা। জীৱনৰ পৰা জীৱনত পাব লগাখিনি নোপোৱা

ভাৰতীয়ে অৱশেষত শৰতৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ 'ভাৰতী নবৌ' সম্বোধনৰ সলনি 'ভাৰতী' বুলি মাতিবলৈ কয়। শৰতে প্ৰথমৰস্থাত হেঁহো-নেহো কৰিলেও যেতিয়া জীৱনে কবিতাৰ পাণ্ডুলিপি পুৰি পেলালে তেতিয়া শৰতৰ আদৰ্শৰো মৃত্যু ঘটিল আৰু কান্দি থকা ভাৰতীৰ চকুপানী কঁপা কঁপা হাতেৰে মোহাৰি দি কৈছিল— 'কান্দিছা কিয় ভাৰতী?'

'ড° অৰুণাভৰ অসম্পূৰ্ণ জীৱনী' উপন্যাসৰ প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰকেইটি হৈছে— 'উত্তৰা', 'মীনা' আৰু 'শেৱালী'। উত্তৰা অৰুণাভৰ ধৰ্মপত্নী। গৰ্ভৱতী মীনাক আনি আশ্ৰয় দিলে অৰুণাভে। প্ৰথম অৱস্থাত মীনাক মৰমৰ চকুৰে চোৱা উত্তৰাই অৱশেষত মীনাক নিজৰ প্ৰতিদ্বন্দী বুলি ঠাৱৰ কৰি আঁতৰি যায় মাকৰ ঘৰলৈ। তিনিবছৰ মানৰ পিছত পুত্ৰ মাচুমক লৈ মীনাও আঁতৰি যায় উত্তৰা অহাৰ পথ সুগম কৰিবৰ বাবে। পৰিচৰ্যাৰ বাবে অৰুণাভৰ ঘৰত থকা 'শেৱালী' বসন্তৰ পত্নী। অৰুণাভ বিদেশলৈ যাওঁতে শেৱালীকো লৈ যায় ঘৰত বসন্তক থৈ। শেৱালী বসন্তৰ স্ত্ৰী হ'লেও শ্ৰদ্ধা ভক্তিৰ গৰাকী ড° অৰুণাভ। সেয়ে বসন্তক এৰি থৈ যোৱাত শেৱালীৰ এধানিমানো দুখ নাই। সুদীৰ্ঘ বিশ বছৰৰ পিছত ড° অৰুণাভৰ মৃত্যুৰ পিছত শেৱালীক আনিবলৈ যোৱা বসন্তক প্ৰত্যাখ্যান কৰি মীনাৰ পুত্ৰ মাচুমৰ লগত থকাৰ সিদ্ধান্ত লয়। ইয়াত শেৱালীৰ মনস্তত্ত্ব বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা পাওঁ যে প্ৰত্যেক নাৰীয়ে বৃদ্ধ বয়সত পুত্ৰৰ আশ্ৰয়ত থাকি ভাল পায়। মাচুমে শেৱালীক মাকৰ দৰে শ্ৰদ্ধা কৰে। নিজ স্বামী

বসন্তৰ প্ৰেমক নেওচি মাচুমৰ সৈতে থকাটোৱেই তাইৰ কাম্য। আনহাতে তাই বসন্তৰ প্ৰেমকো অস্বীকাৰ কৰা নাই। বসন্তক যৌৱনৰ প্ৰথম অৱস্থাত খোজা ৰঙা কাপোৰখন বৃদ্ধ বয়সত যঁচাত তাই আগ্ৰহেৰে গ্ৰহণ কৰিলেও কামনাৰ প্ৰতীক ৰঙা কাপোৰখন যে এই বয়সত অৰ্থহীন তাক তাই বুজে। তাই জানে এই বয়সত কোনো সন্তানৰ মুখ নেদেখে।

‘ৰথৰ চকৰি ঘূৰে’ উপন্যাসৰ নাৰী চৰিত্ৰকেইটি হৈছে— ‘মন্দিৰা’, ‘অপৰাজিতা’, ‘উপমা’, ‘বীণা’, ‘ৰেবা’ আৰু ‘লীনা’। এই আটাইকেইটি সাম্যবাদী ভাৱধাৰাৰে পৰিচালিত। নায়ক কমলক কেন্দ্ৰ কৰি চৰিত্ৰকেইটিয়ে বিকাশ লাভ কৰিছে। অপৰা, বীণা চৰিত্ৰ দুটি স্বাধীনচিতীয়া মনোবৃত্তিৰ। অপৰাজিতাই বিবাহ বন্ধনত বন্ধ খাব নোখোজে। বীণাই দেউতাকৰ কথা অমান্য কৰি সংগঠনত ঘূৰে। ৰেবা চৰিত্ৰটি বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে বায়েক বীণাৰ বাবে আনিব খোজা দৰা কমলক তাই নিজৰ কৰি লব খোজে। সেয়ে বিচাৰ্চৰ বাবে কমল নগালেগুলৈ যোৱাত তায়ো নগালেগু পালেগৈ। ৰেবাৰ জৰিয়তে নাৰীৰ মনঃস্তত্ব সুন্দৰভাৱে প্ৰস্ফুটিত হৈছে। নাৰীয়ে হৃদয়ত যাক স্থান দিয়ে, তাক অন্য নাৰীয়ে নিয়াতো নিবিচাৰে— লাগিলে তেজৰ সম্পৰ্কই থাকক বা নাথাকক।

‘সূৰুজমুখী স্বপ্ন’ত মালিকে গুলচৰ জীৱনলৈ অহা তিনিগৰাকী নাৰীৰ চৰিত্ৰ অংকন কৰিছে যদিও প্ৰধান নায়িকা হৈছে ‘তৰা’। আন দুগৰাকী হ’ল ‘চেনীমাই’ আৰু ‘কপাহী’। ‘তৰা’ চৰিত্ৰটিৰ জৰিয়তে নাৰীৰ সহজাত প্ৰবৃত্তিকেই প্ৰতিফলন ঘটাইছে। চেনীমাইৰ চৰিত্ৰৰ যোগেদি মালিকে নাৰীৰ জীৱনৰ প্ৰথম পুৰুষৰ প্ৰতি থকা আসক্তিকেই ৰূপায়ণ কৰিছে। কিন্তু, কপাহী চৰিত্ৰৰ জৰিয়তে ঔপন্যাসিক বৈচিত্ৰৰ সমাবেশ ঘটাইছে। এই চৰিত্ৰৰ যোগেদি নাৰীয়ে পুৰুষ

সমাজৰ বান্ধোন চিগি স্বতন্ত্ৰবীয়া হোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। কপাহীক নোকোৱাকৈ গিৰিয়েকে এৰি যোৱাৰ পিছত তৰালৈ আশা কৰা গুলচক পাকে প্ৰকাৰে নিজৰ কৰি লয়। কলাইৰ চিকিৎসাৰ বাবে গুলচ আৰু চেনীমাই নগৰলৈ যোৱা কথাক লৈ কপাহীয়ে ককৰ্থনা কৰাত খঙত একো নাই হৈ এচাৰিৰে সাৰৌপ্ সাৰৌপীকৈ কোব ধৰাত আৰু চাপনী বুলি কোৱাত কপাহীয়ে নিজকে কোৱাদি কৈ গ’ল— “উটি ওপঙি ফুৰিছিল, মই আহি ঘৰখন পাতিলোহি। এতিয়া মই হ’লো চাপনী। নেখাও চাপনীৰ ভাত। বচিবহঁতৰ লগতে যাওঁ, যাৰ লগতে যাওঁ, কৰবালৈ গুচি যাম। হাত দুখন আছে— খাম— নহলে পিথপিখন আছে মাগি খাম... তহঁতেই ৰাজপাট খা” — এগৰাকী নাৰীৰ পুৰুষ সমাজৰ প্ৰতি বিদ্ৰোহ।

‘নল-বিৰিণাৰ খাগৰি’ৰ প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰ হ’ল ৰূপহী। বিবাহিত জীৱনৰ পৰিপূৰ্ণতা মাতৃত্বত। যদি সন্তানৰ মাতৃ হ’ব নোৱাৰে তেন্তে নাৰীয়ে যিকোনো পন্থা ল’ব পাৰে। তাৰেই প্ৰতিভূ ৰূপহী। সন্তান প্ৰাপ্তিৰ আশাত সত্ৰাধিকাৰৰ আশীৰ্বাদ ল’বলৈ গৈ অৱশেষত প্ৰভু ঈশ্বৰৰ সৈতে যৌন কৰ্মত লিপ্ত হ’ব লগাত পৰিল। সেই প্ৰভু ঈশ্বৰ গৈ ৰূপহীৰ বাবে হ’ল ‘মোৰ সোণটো’।

‘ৰূপাবৰিৰ পলস’ৰ প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰ হৈছে মৰিয়ম, ৰাণী আৰু মুছলিমা। মৰিয়ম হৈছে উপন্যাসৰ নায়ক বাবৰৰ শৈশৱৰ সহচৰী। মৰিয়মক ৰক্ষা কৰিবলৈ গৈয়েই বাবৰ অসমলৈ পলাবলগীয়া হ’ল। মৰিয়মৰ অন্তৰখন আছিল মানৱতাবাদী। সেয়েহে দুৰ্ভিক্ষৰ সময়ত নিজৰ সতীত্ব বিক্ৰীৰ বিনিময়ত লগৰ মানুহখিনিক জীয়াই ৰাখিবলৈকো কুৰ্ণাবোধ কৰা নাছিল। অশুচি দেহাৰ বাবেই বাবৰৰ প্ৰতি থকা তাইৰ প্ৰেম অশুচি কৰিব নিবিচাৰিলে। বৰঞ্চ ৰাণীৰ সৈতে বাবৰৰ বিয়াত অন্তঃকৰণেৰে সহায়হে কৰিলে।

মুছলিমা বাবৰৰ আশ্ৰিতা। নাৰী যে সময় সাপেক্ষে পোৱাতী বাঘিনীৰ দৰে গুজৰি উঠিব পাৰে তাৰেই প্ৰতিভূ মুছলিমা। তাইক পাকিস্থনী বুলি পুলিচ এটাই হাতত ধৰি টানি নিব খোজাত চিঞৰি উঠিল— “খবৰদাৰ, মোৰ গাত হাত দিলে কথা বেয়া হ’ব।” অৱশেষত মুছলিমাৰ সাহসৰ বাবেই তেওঁলোক আঁতৰি গ’ল।

‘জীয়া জুৰিৰ বাট’ উপন্যাসৰ প্ৰধান চৰিত্ৰ দুটি হৈছে ‘চাৰা’ আৰু ‘চম্পা’। চাৰা চালেহৰ পত্নী আৰু ‘চম্পা’ এগৰাকী দেহোপোজীৱনী। ‘চাৰা’ৰ উদাৰতা, সহনশীলতা তথা পতি ভক্তিয়ে ভাৰতীয় আদৰ্শ নাৰীৰেই প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। যি চম্পাৰ বাবে চালেহৰ জীৱনলৈ নামি আহিছিল অন্ধকাৰ, সেই চম্পাৰ চিকিৎসাৰ বাবে চাৰাই বিয়াত পোৱা টকা হাজাৰ আৰু সোণৰ নেক্লেচডালো হেলাৰঙে চালেহৰ হাতত অৰ্পণ কৰিছিল যাতে যৌন ৰোগৰ পৰা চালেহ আৰু

চম্পা মুক্ত হ’ব পাৰে।

সোণালী সূতাৰে বন্ধা উপন্যাসখন যৌন জীৱনৰ মনস্তাত্ত্বিক ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াৰ প্ৰতিফলন ঘটাইছে প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰ ৰীতাৰ মাজেৰে। বিবাহিত জীৱনত নাৰীৰ কাম্য হ’ল মাতৃত্ব লাভ। ৰীতাই গিৰিয়েক পৰিত্ৰ চলিহাক ভাল পাইছিল প্ৰাণ ভৰি। সন্তানহীনতাৰ বাবে দুয়ো শৰণাৰ্থী হ’ল ডাঃ অনন্তৰ। স্বামীৰ অক্ষমতাৰ কথা ৰীতাই জানিব পাৰি অনন্তৰ জৰিয়তে সন্তান পাব বিচাৰিলে গোপনে। চলিহায়ো ৰীতাৰ অগোচৰে দুয়োকো সুযোগ দিছিল। পিছত অৱশ্যে পবিত্ৰ চলিহাই সন্তানটো নিজৰ বুলি গ্ৰহণ কৰিলে যদিও ৰীতাক অনন্তৰ লগত বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হ’বলৈ পৰামৰ্শ দিলে।

এনেদৰেই চৈয়দ আব্দুল মালিকে তেওঁৰ উপন্যাস সম্ভাৰৰ মাজেদি নাৰীৰ মনঃস্তত্ব বিশ্লেষণ কৰিছে। ●

“যি ল’ৰাই বিদ্যালয়ৰ পঢ়া বিলুপতবেইখন ভাটোঁৰ দৰে মুখস্থ কৰি তাৰো পৰীক্ষাত লিখি থৈ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ওখ মহলাত উঠি ভাবে তেওঁ বৰ পণ্ডিত, মই ব’ওঁ তেওঁহে ভয়ানক ঔজ্জ্বল।”

— নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ

কীৰ্ত্তন ঘোষা : এক সামগ্ৰিক বিশ্লেষণ

বঞ্জু ঠাকুৰীয়া মেধি
অসমীয়া বিভাগ

চৰিত পুথি মতে শ্ৰীজগদীশ মিশ্ৰৰ পৰা শ্ৰীধৰীটীকা সম্বলিত 'ভাগৱত' গ্ৰন্থ পোৱাৰ আগতে শংকৰদেৱে 'কীৰ্ত্তন' ৰচনা কৰিবলৈ লয়। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ জীৱনকালত কীৰ্ত্তনৰ বিভিন্ন খণ্ড বৰদোৱাৰ পৰা কোচবিহাৰলৈকে বেলেগ বেলেগ ঠাইত পৃথক পৃথকৰূপে প্ৰচলিত আছিল। শংকৰদেৱৰ প্ৰয়াণৰ পাছত মাধৱদেৱৰ আজ্ঞানুসাৰে ৰামচৰণ ঠাকুৰে কীৰ্ত্তনৰ বিভিন্ন খণ্ড সংগ্ৰহ কৰি এখন সুকীয়া গ্ৰন্থত পৰিণত কৰে। শংকৰদেৱৰ সৰ্বাধিক জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থ কীৰ্ত্তনত 'ভাগৱত পুৰাণ'ৰ প্ৰভাৱেই সৰহ। কীৰ্ত্তন ঘোষা যে অকল পুৰাণ সূৰ্য ভাগৱতৰ বিষয়বস্তুক লৈ ৰচিত সেইটো নহয়, ইয়াত পদ্মপুৰাণ, ব্ৰহ্মাণ্ড পুৰাণ আদিৰ পৰাও আৱশ্যকীয় অংশ আনি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। বিভিন্ন গ্ৰন্থৰ পৰা মৌ আহৰণ কৰি গুৰুজনে সকলো শ্ৰেণী লোকৰ বাবে উপযোগীকৈ ৰচনা কৰা কীৰ্ত্তন সচাকৈয়ে অসমৰ মৌচাক।

ভাষা :

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ বিৰচিত সাহিত্যৰাজিত ব্যৱহৃত ভাষাৰ দুটা ৰূপ লক্ষ্য কৰা যায়-পুৰণি অসমীয়া আৰু ব্ৰজবুলি বা ব্ৰজবুলি। কীৰ্ত্তন পুথিত ব্যৱহৃত ভাষা হ'ল প্ৰাচীন কামৰূপী ভাষা বা পুৰণি অসমীয়া। স্ত্ৰী শূদ্ৰ সকলোৰে বাবে ৰচিত দৈনন্দিন নাম প্ৰসংগত ব্যৱহৃত পুথিত বিদগ্ধ ভাষাৰ থল নেদেখি অসমীয়া কথা ভাষাৰ অন্তৰ্নিহিত শক্তিৰ স্মৃষণ কীৰ্ত্তনত শংকৰদেৱে কৰিছিল। কীৰ্ত্তনখন যিদৰে মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ কবিত্ব প্ৰতিভাৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নিদৰ্শন আৰু বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ কীৰ্ত্তিস্তম্ভ, ভাষাৰ

ফালৰ পৰাও ই যেন শ্ৰেষ্ঠ কীৰ্ত্তিস্তম্ভ। তৎসম, তদ্ভৱ, অৰ্ধতৎসম, আৰ্য্যভিন্ন শব্দৰ ব্যৱহাৰ, বিভিন্ন থলুৱা আৰু তৎসম শব্দৰ ব্যঞ্জনাৰ সংযোগ, লৌকিক জীৱনৰ উপমাৰ জৰিয়তে কাহিনীৰ ঘটনাৱলীক দৃশ্যমান, নাটকীয়ভাৱে গতিশীল কৰি তুলি ভক্তি মাহাত্ম্য আৰু মাধুৰ্য্য জনসাধাৰণৰ হৃদয়ংগম কৰাত মহাপুৰুষৰ কীৰ্ত্তনে যথেষ্টভাৱে সফলতা অৰ্জন কৰিছে।

ধ্বনিগত বৈশিষ্ট্যৰ ফালৰ পৰা লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে ইয়াত সংস্কৃত বৰ্ণমালাৰ স্বৰবৰ্ণ আৰু ব্যঞ্জনবৰ্ণ ব্যৱহাৰ হৈছে। কিন্তু উচ্চাৰণত কোমলতা আনিবৰ বাবে প্ৰায়বোৰ শব্দৰ শেষৰ বৰ্ণত 'অ'-যোগ কৰি উচ্চাৰণ কৰা হয়। দ্বিতীয় ব্যঞ্জনৰো এটি লোপ কৰি পূৰ্ববৰ্ত্তী স্বৰত প্ৰায় দীৰ্ঘত্ব প্ৰাপ্তি ঘটোৱাৰ ফলত বাক্যবোৰৰ কাঠিন্য ভাব দুৰীভূত হৈছে। যেনে—

অম্ম > আম, বিল্ব > বেল

—হে আম জামুৱেল বকুল। —(ৰাসক্ৰীড়া)

ৰূপগত বৈশিষ্ট্যৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে ইয়াত প্ৰচুৰ পৰিমাণে অৰ্ধতৎসম শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এই শব্দবোৰে মূল সংস্কৃত শব্দৰ কঠিনত নোহোৱা কৰি ভাষাটোক সুললিত কৰি তুলিছে। এনে ধৰণৰ অৰ্ধ তৎসম শব্দ কিছুমানেই হ'ল— ভক্তি>ভকতি, যত্ন>যতন, ভক্ত>ভকত, মুক্ত>মুকুত ইত্যাদি। অৰ্ধতৎসম শব্দৰ উপৰিও তদ্ভৱ শব্দৰ ব্যৱহাৰেও কীৰ্ত্তনৰ ভাষাৰ লালিত্য গুণ বৃদ্ধি কৰিছে। এনেধৰণৰ তদ্ভৱ শব্দ কিছুমান হ'ল— কাম, সাত, হাত, মাজ ইত্যাদি। ইয়াৰ উপৰিও ব্ৰজবুলি শব্দৰ

ব্যৱহাৰে কীৰ্ত্তনৰ ভাষাক লালিত্য প্ৰদান কৰিছে।

জতুৱা ঠাঁচ আৰু ঘৰুৱা বাক্যৰীতিৰ ব্যৱহাৰেও কীৰ্ত্তনৰ ভাষাক লালিত্য গুণেৰে সমৃদ্ধ কৰিছে। এনেধৰণৰ কেইটামান জতুৱা ঠাঁচ আৰু ঘৰুৱা বাক্যৰীতি হ'ল—

গৰ্ভত থাকন্তে উদৰত খালে পাৰে।

তাৰ অপৰাধক নধৰে যেন মাৰে।।

ৰূপগত বৈশিষ্ট্যৰ আন আন ভাগবোৰলৈ লক্ষ্য কৰিলেও দেখা যায় যে ইয়াত প্ৰয়োগ হোৱা কাল আৰু ক্ৰিয়াৰ বিভিন্ন ৰূপ, নাম ধাতুৰ প্ৰয়োগ, অনুজ্ঞা পদৰ ব্যৱহাৰে কীৰ্ত্তনৰ ভাষাক লালিত্য গুণেৰে সমৃদ্ধ কৰিছে।

ছন্দ :

কীৰ্ত্তনৰ ছন্দ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰটো মহাপুৰুষৰ নৈপুণ্য মন কৰিবলগীয়া। পূৰ্বকবি মাধৱ কন্দলীৰ দৰে শংকৰদেৱে কীৰ্ত্তনৰ বিভিন্ন খণ্ডত পয়াৰ, দুলাডী, ছবি, বুমুৰী, বুনা আদি ছন্দৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। জনসাধাৰণৰ মাজত কৃষ্ণৰ মাহাত্ম্য প্ৰচাৰ কৰিবলৈ তেওঁ প্ৰায়ক্ষেত্ৰতে পদ ছন্দ বা পয়াৰ ছন্দৰ প্ৰয়োগ কৰিছিল। কাৰণ পয়াৰ ছন্দ আবৃত্তিমূলক ছন্দ। কীৰ্ত্তনৰ আৰম্ভণিতে তেওঁ পদ ছন্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে—

প্ৰথমে প্ৰণামো ব্ৰহ্মৰূপী সনাতন।

সৰ্ব অৱতাৰৰ কাৰণ নাৰায়ণ।।

পদ ছন্দৰ পিছতে শংকৰদেৱৰ প্ৰিয়ছন্দ হৈছে দুলাডী আৰু ছবি ছন্দ। দুলাডীৰ প্ৰয়োগ তেওঁ প্ৰায়বোৰ খণ্ডতে কৰিছে। উদাহৰণস্বৰূপে হৰমোহন খণ্ডত দুলাডীৰ প্ৰয়োগ হৈছে এনেদৰে—

“পাছে ত্ৰিনয়ন দিব্য উপবন

দেখিলন্ত বিদ্যমান।

ফল ফুল ধাৰি জক মক কৰি

আছে যত বৃক্ষগন।।

মহাপুৰুষে দুলাডী ছন্দৰ নিচিনাকৈ কীৰ্ত্তনৰ

বিভিন্ন খণ্ডত ছবি ছন্দৰো ব্যৱহাৰ কৰিছে। তলত ইয়াৰ উদাহৰণ দিয়া হ'ল—

“তপ্ত সূৰ্ণৰ সম জ্বলৈ দেহ নিৰূপম

ললিত বলিত হাত পাৰ।

চকু কমলৰ পাহি মুখে মনোহৰ হাঁসি।

সঘনে দৰশৈ কাম ভাৰ।।”

আবেগপূৰ্ণ বৰ্ণনাত শংকৰদেৱে দুলাডী আৰু ছবি ছন্দৰ অতি মনোৰম প্ৰয়োগ কৰিছে। সকলো ধৰণৰ ভাৱ প্ৰকাশৰ কাৰণে কবিয়ে এই ছন্দ প্ৰয়োগ কৰিছে। শংকৰদেৱৰ দ্বাৰা ব্যৱহৃত ছন্দ সমূহৰ ভিতৰত এই দুবিধ ছন্দ কল্পতৰুৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ হৈ পৰিছিল। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱে কীৰ্ত্তনত বুমুৰী ছন্দৰো সাৰ্থক প্ৰয়োগ কৰিছে। বুমুৰী ছন্দক যুদ্ধ ছন্দ বুলিও কোৱা হয়। যুদ্ধৰ বৰ্ণনা প্ৰসঙ্গত বুমুৰী ছন্দই পৰিস্থিতিক চিত্ৰবৎ পাঠকৰ আগত তুলি ধৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে কীৰ্ত্তনৰ 'স্যামন্তক হৰণ' খণ্ডত কৃষ্ণ জাম্ববন্ত যুদ্ধৰ বৰ্ণনাত বুমুৰী ছন্দৰ প্ৰয়োগে পাঠকৰ আগত কৃষ্ণ-জাম্ববন্তৰ তয়াময়া যুদ্ধৰ ছবি দাঙি ধৰিছে।

“দুইকো দুই নাহি তুষ্টি।

হানৈ বজ্ৰসম মুষ্টি।।

মাংসৰ কাৰণে যেন।

যুঁজন্ত দুগোটা শেন।।

সুৰ :

কীৰ্ত্তনৰ অনুষ্ঠান ৰূপটোৰ সংজ্ঞা হ'ল নাম প্ৰসঙ্গ বা প্ৰসঙ্গ। এই প্ৰসঙ্গ কেৱল নাম উচ্চাৰণৰ দ্বাৰাও হ'ব পাৰে। কিন্তু সাংসাৰিক লোকৰ কৰ্ণত ঝংকাৰ তুলিবলৈ হ'লে সুৰ তালত গাব পৰা কাজৰ প্ৰয়োজন হয়। মহাপুৰুষজনাই বৈষ্ণৱ সাধকৰ এই প্ৰয়োজন সাধিব পৰাকৈ যি ললিত কোমল ৰচনা দি গ'ল তাৰ নামেই কীৰ্ত্তন পুথি। কীৰ্ত্তনে আজিও সেই প্ৰয়োজন সাধি আছে আৰু যুগ আৰু ভাষাৰ পৰিবৰ্ত্তন উত্থান কালকো নেওচি কাল পৰিভূগি হৈ থাকিব।

প্ৰসংগৰ উপযোগীকৈ ৰচনা কৰা কীৰ্ত্তন পুথিৰ বিভিন্ন খণ্ডৰ কীৰ্ত্তনবোৰ অকলশৰীয়া বা সমবেত ভাবে গাব পাৰি। অকলশৰীয়াকৈ গালে পাঠকে ঘোষাংশ প্ৰথমে গোৱাৰ পাছত পদ সংযোগ কৰি গায় আৰু একোটা পদৰ অন্তত ঘোষাবোৰ পুনৰ দোহোৰা হয়। পালি থাকিলে পাঠকে অকল পদ গাই যায় আৰু পালিয়ে ঘোষা অংশ গায়। প্ৰতিটো ঘোষাৰ ভিন্ ভিন্ সুৰ বা ধং আছে। বৰগীতৰ দৰে ৰাগ তালৰ উল্লেখ নাথাকিলেও কিছুমান সত্ৰত ৰাগৰ সুৰত ঘোষা পদবোৰ গোৱাৰ নিয়ম আছে। যেনে- বিলাপৰ ঘোষা পদবোৰ শ্যাম ৰাগৰ সুৰত গোৱা হয়। কীৰ্ত্তন গোৱা পদ্ধতিলৈ চকু ৰাখি কীৰ্ত্তনৰ গায়ন পদ্ধতি বিচাৰ কৰিলে বৰগীতৰ দৰে কীৰ্ত্তনকো মার্গ (শাস্ত্ৰীয়) সংগীতৰ শাৰীত থব পাৰি। শংকৰদেৱে কীৰ্ত্তনত লোক আৰু মার্গৰ অপূৰ্ব মিশ্ৰণ ঘটাইছে। মার্গ মিশ্ৰিত লোক সংগীত হিচাপে কীৰ্ত্তনৰ সামাজিক আৰু আধ্যাত্মিক মূল্য অপৰিসীম।

সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য্য :

কাব্যত কাব্যকাৰৰ ভাৱৰ মাধুৰ্য্য প্ৰকাশ পায় বিভিন্ন পৰিস্থিতি আৰু চৰিত্ৰৰ মাজৰ গতি প্ৰকৃতি সমুজ্জলভাৱে ফুটাই তুলিব পৰা দক্ষতাৰ ওপৰত। কাব্যকাৰে এই কাৰ্যক সাধন কৰে বিভিন্ন অলংকাৰৰ সাৰ্থক প্ৰয়োগ কৰি। অলংকাৰে বৰ্ণনীয় বিষয়ত মাধুৰ্য্যদান কৰি আবেগময় মনোগ্ৰাহী কৰি তোলে। আমাৰ পূৰ্বকবি অপ্ৰমাদী মাধৱ কন্দলীয়ে তেখেতৰ অনুদিত ৰামায়ণত প্ৰসংশনীয়ভাৱে অলংকাৰৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। তদুপ মহাপুৰুষ শংকৰদেৱেও তেখেতৰ সাহিত্যৰাজিত অলেখ অলংকাৰৰ প্ৰয়োগ কৰিছে।

কীৰ্ত্তন ঘোষাৰ পদ ছন্দবোৰত কবিতাৰ বিভিন্ন অলংকাৰৰ ব্যঞ্জনাৰ ততালিকে পাঠকৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰে। শব্দলংকাৰ অৰ্থালংকাৰ উভয়বিধৰ অলংকাৰৰ প্ৰাচুৰ্য্য মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ কীৰ্ত্তনত বিৰাজমান।

নবনাৰীৰ ৰূপ বৰ্ণনাত শংকৰদেৱৰ অপূৰ্ব বৰ্ণনা, নৈপুণ্য প্ৰকাশ পাইছে। বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল বাবে তেওঁ য'তে সুবিধা পাইছিল তাতে বিষ্ণু তথা কৃষ্ণৰ বিচিত্ৰ ৰূপৰ বৰ্ণনা দিছে। এই বৰ্ণনাবোৰ কিন্তু উকা নহয়। শৰীৰৰ বিভিন্ন অংগ প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন বস্ত্ৰৰ লগত উপমা দিয়াত বৰ্ণনাসমূহ অধিক ৰসগ্ৰাহী হৈ পৰিছে। যেনে— কৃষ্ণৰ ৰূপ

“শৰত কালত ভৈলন্ত উদিত

যেন পূৰ্ণিমাৰ ছন্দ।

সুকুমাৰ শ্যাম তনুপিত বস্ত্ৰে

দেখিতে অতি সুচন্দ।”

প্ৰাকৃতিক দৃশ্যাংকনত মহাপুৰুষজনাই অনুপ্ৰাস অলংকাৰৰ এনে সাৰ্থক প্ৰয়োগ কৰিছে, যিয়ে কীৰ্ত্তনক মনোৰম সৌন্দৰ্য্য দান কৰিছে—

শেৱালী নেৱালী পলাশ পাবলী

পাৰিজাত যুতি যাই।

বকুল বন্দুলি আছে ফুলি ফুলি

তাৰ সীমা সংখ্যা নাই।।

ৰস :

সাহিত্যত বিভিন্ন ৰস সৃষ্টি কৰি তাৰ যোগেদি পাঠকক আনন্দাপ্ত কৰাই সাহিত্যিকৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। শংকৰদেৱৰ গ্ৰন্থসমূহ ভক্তি ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যেৰে ৰচিত যদিও সাহিত্যিক গুণ বিবৰ্জিত নহয়। ভক্তি ৰসে ধোৱাই পেলালেও কাব্য মাধুৰ্য্যৰ অমৃত ভাণ্ডাৰ মহাপুৰুষৰ কীৰ্ত্তন সাহিত্যৰ নৱ ৰসেৰে ৰসময়।

দৃষ্টান্ত স্বৰূপে ৰাসক্ৰীড়াৰ চিত্ৰ প্ৰমাথি বৰ্ণনাৰ মাজেদি শৃংগাৰ ৰস, হিৰণ্যকশিপু আৰু নৰসিংহৰ যুদ্ধ, কংস বধ, কৃষ্ণ-জাম্ববন্তৰ যুদ্ধ আদিৰ ভিতৰেদি বীৰ, ৰাসক্ৰীড়াত কৃষ্ণৰ অন্তৰ্ধান অৱস্থাত গোপীবিনাৰকৰ কৰুণ বিননি আৰু কৃষ্ণৰ বৈকুণ্ঠপ্ৰয়াণৰ পিছত উদ্ধৱৰ

শোকবহিত কৰুণ ৰস নিগৰি পৰিছে।

আধ্যাত্মিক ভাৱ :

ভাৰতৰ আন আন বৈষ্ণৱ সাধুসকলৰ নিচিনা শংকৰদেৱেও কীৰ্ত্তনত ভক্তি ধৰ্মৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব নিৰূপণ কৰিছে। দুৰ্য্যোৰ কলিকালত ভক্তিৰেহে মানৱ মুক্তিৰ একমাত্ৰ উপায় স্বৰূপ। কীৰ্ত্তনৰ বিভিন্ন আখ্যানৰ মাজেৰে জ্ঞান আৰু কৰ্মতকৈ ভক্তিৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব সুন্দৰকৈ প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে—

শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন স্মৰণ বিষ্ণুত

অৰ্ছন বিষ্ণু সেৱন।

দাস্য সখিত্ব বন্দন বিষ্ণুত

কৰিব দেহ অপৰ্ণ।

(প্ৰহ্লাদ চৰিত, পৃঃ ৮৯)

এই ন বিধ ভক্তি হৈছে শ্ৰেষ্ঠ ভক্তি। ইয়াৰ ভিতৰত শংকৰদেৱে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিছে। কীৰ্ত্তনৰ প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে কবিয়ে ভক্তি আৰু ভক্তৰ মহিমা কীৰ্ত্তন কৰিছে। এনেদৰে ভাগৱতৰ পৰা সংক্ষিপ্ত সাৰ গ্ৰহণ কৰি ৰচনা কৰা গজেন্দ্ৰ উপাখ্যান, শিশু লীলা, ৰাসক্ৰীড়া, বলিচলন ইত্যাদি অধ্যায়বোৰৰ মাজেৰে মহাপুৰুষে বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ভক্ত ভগৱানৰ সম্পৰ্ক, ভক্তিৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ কৰিছে। ভক্তি ধৰ্ম প্ৰকাশক গ্ৰন্থ হিচাপে কীৰ্ত্তনৰ অসমীয়া ভক্তি সাহিত্যত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান আছে। কীৰ্ত্তনত শংকৰদেৱে বিভিন্ন অধ্যায়ৰ মাজেদি দাৰ্শনিক মতবাদ জনসাধাৰণৰ উপযোগীকৈ ব্যাখ্যা কৰিছিল। শংকৰদেৱে ঈশ্বৰ পূৰ্ণ ব্ৰহ্ম এওঁ চৰাচৰ ব্যাপি আছে বুলি মানে—

“সমস্ত প্ৰাণী ব্যাপি আছোহো অনন্ত

বাহিৰে ভিতৰে সমস্ততে ভগৱন্ত

সেহি ঘট সৰ মাটি মাত্ৰ বিচাৰত।

সেহি মতে ব্যাপি আছো এই ত্ৰিজগত।।”

কীৰ্ত্তনৰ আখ্যানবোৰৰ ভিতৰত আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য অধ্যায়বোৰ হ'ল ‘হৰমোহন’ আৰু ‘ৰাসক্ৰীড়া খণ্ড’। ভাগৱতৰ হৰমোহন অধ্যায়ৰ মাজেৰে মায়াৰ শক্তিৰ কথা বৰ্ণনা কৰা হৈছে।

শংকৰদেৱৰ ‘হৰমোহন’ অধ্যায়টোত মহাদেৱৰ কামচঞ্চল ৰূপ প্ৰকাশ পালেও কবিয়ে তাৰ দ্বাৰা নিম্ন ৰুচিৰ হাস্যৰস সৃষ্টি কৰিব বিচৰা নাই। মায়াৰ প্ৰভাৱৰ পৰা মুক্ত মহাদেৱ যেন প্ৰকৃত ভক্তৰ প্ৰতিভূ। ৰাসক্ৰীড়া খণ্ডটোৰো এক সুকীয়া তাৎপৰ্য আছে। শংকৰদেৱে ৰাসক্ৰীড়া সম্বন্ধে এইদৰে কৈছে—

‘ইটো ৰাসক্ৰীড়া কেলিনামে কাম জয়
কৰিয়া ভূত্যৰ পদে কৃষ্ণ কৃপাময়।।’

শংকৰদেৱৰ মতে ব্ৰহ্মাহে এক মূল সত্য, বাকী সকলো মিছা “ব্ৰহ্ম সত্য জগত মিথ্য” অজ্ঞানত বা মায়াৰ বাবে আমি এই সত্য উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰো। ব্ৰহ্মৰ শক্তি মায়াই ব্ৰহ্মক লুকাই ৰাখি অসত্য জগতখনকে সত্য বুলি দেখায়। মহাপুৰুষজনাই কীৰ্ত্তনৰ বেদস্ততি অধ্যায়ত কৈছে—

“অনন্ত জগতখন তোমাত উত্তৰ ভৈল
সন্ত হেন প্ৰকাশে সদায়।”

শংকৰদেৱৰ মুখ্য উদ্দেশ্য আছিল লোকশিক্ষা। সেয়েহে তেওঁ দাৰ্শনিক তত্বাদিৰ আলোচনাত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব নিদি কেৱল ভক্তিৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব দিছে। তেওঁৰ মতে মায়াৰ অধিষ্ঠাতা ঈশ্বৰ আৰু মায়া ছেদ কৰি ঈশ্বৰ প্ৰাপ্তিৰ বাবে ভক্তিৰে অব্যৰ্থ বা একমাত্ৰ উপায়। এইদৰে সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য্য আৰু সহজ সৰল ভক্তিৰ কথাৰে কীৰ্ত্তনৰ প্ৰতিটো খণ্ড স্বকীয় ৰূপ গুণত মহীয়ান। মুঠতে কীৰ্ত্তনৰ সামগ্ৰিক ৰূপ অনন্য।

পৰিৱেশীয় সমস্যা : জীৱজগতলৈ এটি প্ৰত্যাহ্বান

জয়ন্ত কুমাৰ দাস
ভূগোল-বিজ্ঞান বিভাগ

মানুহ আৰু পৰিৱেশৰ মাজত এক ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছে। জীৱন ধাৰণৰ বাবে মানুহ পৰিৱেশৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। মানুহৰ অভাৱ সীমাহীন। এই সীমাহীন অভাৱ পূৰণৰ বাবে মানুহে নানা ধৰণে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত হেঁচা প্ৰয়োগ কৰে। বৰ্তমান বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ যুগ। আজিৰ মানৱে বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ বিভিন্ন কৌশল ব্যৱহাৰ কৰি প্ৰকৃতিৰ কিছুমান শক্তিক বশ কৰি কামত খটুৱাব পৰা হ'ল। এতিয়া মানুহে কেৱল আগৰ দৰে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি নচলে। নিজৰ স্বাৰ্থ আৰু বাঢ়ি অহা চাহিদা পূৰণৰ বাবে মানুহে পৰিৱেশ ধ্বংস কৰাত উঠি পৰি লাগিছে। ফলত প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য বিনষ্ট হৈছে আৰু পৃথিৱী জীৱজগতৰ বসবাসৰ অনুপযোগী হৈ পৰিছে। ফলত পৃথিৱীত নানা ধৰণৰ পৰিৱেশীয় সমস্যাই দেখা দিছে। এই প্ৰৱন্ধৰ জৰিয়তে সাম্প্ৰতিক কালত সৃষ্টি হোৱা কিছুমান পৰিৱেশীয় সমস্যাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

১। **সেউজ গৃহ ফল (Green-house Effect)** : আধুনিক সভ্যতাৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে পৃথিৱীত নানা ধৰণৰ কল-কাৰখানা, যান-বাহন আদিৰ সংখ্যা বাঢ়ি আহিছে। এই কল-কাৰখানাবোৰে দিনে-নিশাই তেল-কয়লা আদি প্ৰাকৃতিক ইন্ধন পুৰি বায়ুমণ্ডলত কাৰ্বন-ডাই-অক্সাইড (CO_2) ৰ পৰিমাণ বঢ়াইছে। ইয়াৰ বাহিৰেও আন কিছুমান ক্ষতিকাৰক গেছ মিথেন (CH_4), নাইট্ৰ'ক্সাইড (NO), ক্ল'ৰ'ফ'ৰম ($CHCl_3$), ওজন O_3 , কাৰ্বন মনোক্সাইড (CO), কাৰ্বন-টেট্ৰ'ক্ল'ৰাইড (CCl_4)ৰ পৰিমাণে

দিনকদিনে বাঢ়ি আহিছে। ফলত পৃথিৱীৰ বায়ুমণ্ডল দূষিত হৈছে। এই দূষিত বায়ুৰ উত্তাপে সেউজ গৃহ ফলৰ সৃষ্টি কৰিছে। ফলস্বৰূপে বিশ্বত বিভিন্ন বেমাৰৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাবলৈ লাগিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে ৰাৱণ্ডা অঞ্চলত তাপমাত্ৰাৰ হীনদেৰি হোৱাৰ ফলত বৰ্তমান মেলেৰীয়া আক্ৰান্তকাৰীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাব লাগিছে। এই গ্ৰীণ হাউছ গেছৰ পৰিমাণ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব নোৱাৰিলে অদূৰ ভৱিষ্যতে আমি সমগ্ৰ মানৱ জাতিয়ে এক ভয়ঙ্কৰ বিপদৰ সন্মুখীন হ'ব লাগিব।

২। **উপকূল প্লাৱন (Coastal Flooding)** : পৃথিৱীৰ উপবিভাগৰ উত্তাপ দিনকদিনে বাঢ়ি গৈ আছে। বিজ্ঞানীসকলে মন্তব্য কৰিছে যে, এনেদৰে পৃথিৱীৰ উত্তাপ বাঢ়ি গৈ থাকিলে এটা সময়ত পৃথিৱীৰ মেক অঞ্চলৰ বৰফস্তুপ গলিবলৈ ল'ব আৰু সাগৰ পৃষ্ঠ প্ৰায় ৬১ মিটাৰ উচ্চতালৈ উঠি আহিব। ফলত উপকূল অঞ্চলত এক মহাপ্লাৱনৰ সৃষ্টি হ'ব। এচাম বিজ্ঞানীৰ মতে, অহা ২৫ বছৰৰ ভিতৰত সাগৰপৃষ্ঠ ১.৫ ৰ পৰা ৩.৫ মিটাৰ ওপৰলৈ উঠি আহিব। উপকূলীয় চহৰ যেনে— বেংকক, ভেনিচ, ঢাকা, কলকাতা আদি সম্পূৰ্ণৰূপে পানীত ডুব যাব আৰু সমস্ত প্ৰাণী জাতিটোয়ে মৃত্যুৰ আলহী হ'ব।

৩। **এচিড বৰষুণ (Acid Rain)** : বৰ্তমান পৰিৱেশ সম্পৰ্কীয় আন এটা সমস্যা হ'ল এচিড বৰষুণ। বিভিন্ন কল-কাৰখানাই কয়লা, প্ৰাকৃতিক গেছ, খনিজ তেল আদি নানা ধৰণৰ ইন্ধন পুৰি চালফাৰ-ডাই-অক্সাইড (SO_2) উৎপন্ন কৰে। এই SO_2 গেছ অক্সিজেন (O_2) আৰু বাষ্পৰ লগত বিক্ৰিয়া ঘটাব

ফলত ছালফিউৰাচ (H_2SO_3) আৰু ছালফিউৰিক (H_2SO_4) এচিড নামৰ দুবিধ অতি ক্ষতিকৰ গেছৰ সৃষ্টি হয়। এই এচিড দুবিধ বৰষুণৰ লগত দ্ৰৱীভূত হৈ ভূ-পৃষ্ঠত বৰষে। এয়েই এচিড বৰষুণ (দীনেশ বৈশ্য : আমাৰ পৰিবেশৰ সৱিশেষ)। এই এচিড বৰষুণৰ ফলত গছ-গছনি, জীৱ-জন্তু ধ্বংস হয়। ভূ-পৃষ্ঠৰ মাটিও ক্ষয় হোৱাৰ ফলত মাটিৰ উৰ্বৰা শক্তি হ্রাস পায়। বৰ্তমান ইউৰোপৰ বৃহৎ অৰণ্য অঞ্চল এটা এচিড বৰষুণৰ ফলত বেয়াকৈ ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছে। জাপানৰ পুৱ টকিঅ'ৰ কান্তো সমভূমিৰ প্ৰায় ৫০০০ বৰ্গ কিঃমিঃ ব্যাপি থকা দেবদাৰু গছৰ অঞ্চল এটা এচিড বৰষুণৰ ফলত সম্পূৰ্ণৰূপে ধ্বংস হৈছে। ভাৰতৰ মথুৰা তেল শোধনাগাৰৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা ছালফিউৰিক এচিডে (H_2SO_4) এচিড বৰষুণ উৎপন্ন কৰি বিশ্ব বিখ্যাত আগ্ৰাৰ তাজমহলৰ সৌন্দৰ্যৰ ক্ষতিসাধন কৰিছে।

৪। **অ'জন বিন্ধা (Ozone Hole)** : বায়ুমণ্ডলৰ ষ্ট্ৰেট'স্ফেয়াৰ (Stratosphere)ত অ'জন (O_3) নামৰ এটা বৰ ডাঠ স্তৰ আছে। এই স্তৰটোৱে সূৰ্যৰ পৰা বিকীৰিত হোৱা অতি বেঙুনীয়া ৰশ্মিবোৰক (Ultra-Violet-Rays) পৃথিৱীলৈ অহাত বাধা প্ৰদান কৰে। নানা কাৰণত বায়ু মণ্ডলত বিভিন্ন হাইড্ৰকাৰ্বন আৰু ক্ল'ৰিন জমা হোৱাৰ ফলত অ'জন স্তৰ ক্ষয় হ'ব ধৰিছে। এনেকৈ ক্ৰমান্বয়ে অ'জন স্তৰ ক্ষয় হৈ থাকিলে সূৰ্যৰ পৰা নিৰ্গত বিভিন্ন ক্ষতিকৰ ৰশ্মি পৃথিৱীলৈ নামি আহিব আৰু ই পৃথিৱীৰ জীৱ-জগত আৰু উদ্ভিদ জগতৰ বাবে ক্ষতিকাৰক। ইয়াৰ ফলত মানুহৰ ছালৰ ৰোগ, কেল্স, চকুৰ ৰোগ আদি হ'ব পাৰে লগতে গছ-গছনি ধ্বংস হ'ব পাৰে।

৫। **নিৰ্বনানীকৰণ (Deforestation)** : সম্প্ৰতি নিৰ্বনানীকৰণ সমগ্ৰ পৃথিৱীৰেই এটা জলন্ত

সমস্যা হৈ পৰিছে। পৃথিৱীৰ মুঠ ভূমিভাগৰ প্ৰায় ৩০ ভাগ বননিৰে ভৰা। ভাৰতত বনাঞ্চলৰ পৰিমাণ মুঠ ভূমিভাগৰ প্ৰায় ২০.৪ ভাগ। প্ৰকৃতিৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰিবলৈ ভৈয়াম অঞ্চলত ৩৩ ভাগ আৰু পাহাৰত ৬০ ভাগ বনাঞ্চল লাগে। ভাৰতবৰ্ষৰ বন জৰীপ বিভাগ আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰিবেশ আৰু বন মন্ত্ৰালয়ৰ ১৯৯৫ চনৰ ৰাজ্যিক বনানীৰ জৰীপ মতে ভাৰতবৰ্ষত ১৯৯৩ আৰু ১৯৯৫ চনৰ ভিতৰত প্ৰায় ৫০৭ বৰ্গ কি.মি. বনানী ধ্বংসপ্ৰাপ্ত হৈছে। কেৱল উত্তৰ-পূৱ ভাৰততেই বনজৰীপ বিভাগৰ ১৯৯১-৯৩ চনৰ সমীক্ষাতকৈ প্ৰায় ৭৮৩ বৰ্গ কি.মি. বনানী হ্রাস পাইছে। অসমত এই বনানী ধ্বংস হোৱাৰ পৰিমাণ প্ৰায় ২২৪ বৰ্গ কি.মি.। অত্যাধিক জনসংখ্যা বৃদ্ধি, পাহাৰত কৰা বুম খেতি (Zhum Cultivation), কাঠকাটা আৰু কাঠৰ ব্যৱসায়, অৰণ্যত জুই দিয়া, বনাঞ্চলক পশুচাৰণ ভূমিলৈ ৰূপান্তৰ কৰা আদিয়ে নিৰ্বনানীকৰণৰ প্ৰধান কাৰণ। এই নিৰ্বনানীকৰণৰ ফলত ভূ-পৃষ্ঠৰ মাটিক্ষয় হয়, অনাবৃষ্টি হয় আৰু জীৱ বিলুপ্তিৰ কাৰণ হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, আমেৰিকাৰ উত্তৰাঞ্চলত ১৪ আৰু ১৯ শতিকাত বনাঞ্চলৰ বিলুপ্তি ঘটাই খেতিৰ উপযোগী কৰি লোৱাৰ বাবে তাত হৰিণ আৰু কুকুৰনেচীয়া বাঘৰ সংখ্যা একেবাৰে হ্রাস পাইছিল। বনাঞ্চল ধ্বংস কৰাৰ ফলত উত্তাপ বৃদ্ধিৰ বাবে হৰিণৰ Lyme disease হোৱাটো পৰিলক্ষিত হৈছিল। (উৎস : আহমদাবাদস্থ চেণ্টাৰ ফৰ এনভাৰনমেণ্ট এডুকেচনৰ নিউজ লেটাৰ : ভলিউম নং ১১/৩/৯৭ আৰু ১১/৪/৯৭)

৬। **ভূমিক্ষয় প্ৰাপ্তিকৰণ (Soil Erosion)** : মানুহৰ অহৰহ ধ্বংস যন্ত্ৰৰ ফলত পৃথিৱীৰ উপবিভাগৰ মাটি ক্ষয় হৈ গৈ আছে। ভাৰতত ভূমিক্ষয় প্ৰাপ্তিকৰণ সমস্যাটো অতি গুৰুতৰ। ভাৰতত বছৰি প্ৰায় ৬০০০ নিযুতলৈ মাটি ক্ষয় হৈ আছে।

নিৰ্বনানীকৰণ, পাহাৰৰ কুম খেতি আদিয়ে ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণ। এই ক্ষয় হোৱা মাটিবোৰ বাৰিষা বৰষুণৰ পানীয়ে উটুৱাই আনি নদ-নদীত জমা কৰে। ফলত নদীৰ তলি তৰাং হৈ পৰে আৰু নদীয়ে পানী ধৰি ৰাখিব নোৱাৰি বানপানীৰ সৃষ্টি কৰে। বানপানীয়ে মানুহৰ লগতে আন জীৱ-জন্তুবোৰে অবৰ্ণনীয় ক্ষতি কৰে।

৭। মৰুভূমিকৰণ (Desertification) : মৰুভূমিকৰণ এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱেশীয় সমস্যা। জল বায়ুবীৰ পৰিৱৰ্তন, অনাবৃষ্টি, নিৰ্বনানীকৰণ, অতিমাত্ৰা পশুপালন আদিয়ে মৰুভূমিকৰণত সহায় কৰে। পৃথিৱীৰ প্ৰায় ৩৩% ভূমি মৰুভূমিৰে আঙুৰি আছে। বিজ্ঞানীসকলে ঠাৱৰ কৰিছে যে, যদি পূৰ্ণ গতিত নিৰ্বনানীকৰণ চলি থাকে, তেন্তে পৃথিৱীৰ সমগ্ৰ বনাঞ্চল মৰুভূমিত পৰিণত হ'ব। ফলত মাটিত লৱণতাৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি পাব আৰু উপকাৰী উদ্ভিদ তথা জীৱ জন্তুবোৰ ধ্বংস হ'ব।

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা দেখা গ'ল যে, মানুহ আৰু পৰিৱেশৰ মাজত এটা ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছে।

সহায়ক গ্ৰন্থ

- বৈশ্য দীনেশ (১৯৯৬) : আমাৰ পৰিৱেশৰ সবিশেষ।
 Varma P. S. & Agarwal V. K. (1982) : Animal Ecology (Environmental Biology)
 Bhagabati A.K. (1994) : Man and Environment : the everfresh tract of Geographical
 study-Geographical Horizon (Vol.4 : 1993-94)
 A.P.C.B : News Letter, Vol. VII, No.3 July-Sept., 1997
 Husain Majid (1999) : Human Geography
 শেষত আমি ইয়াকে ক'ব পাৰো যে ৰাজ্য তথা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ, বিভিন্ন স্বেচ্ছাসেৱী সংগঠন, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, সৰ্বসাধাৰণ ৰাইজ আদিয়ে এই ক্ষেত্ৰত উপযুক্ত ব্যৱস্থা ললে নিশ্চয় এই বিপন্ন পৰিৱেশ ৰক্ষা পৰিব। ইয়াৰ বাবে লাগিব আত্মত্যাগ, কষ্টসহিষ্ণুতা তথা একাগ্ৰতা।

কিন্তু পৰিৱেশৰ ওপৰত মানুহৰ প্ৰভাৱ অতি গুৰুতৰ তথা ভয়ানক। যদি এইদৰে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত মানুহৰ ধ্বংসলীলা চলি থাকে, তেন্তে এদিন পৃথিৱীৰ পৰা সমগ্ৰ প্ৰাণী তথা উদ্ভিদ গোষ্ঠী ধ্বংস হোৱাটো খাটাং। এতিয়া প্ৰশ্ন হ'ল উপৰোক্ত পৰিৱেশীয় সমস্যাবোৰৰ পৰা কেনেকৈ হাত সাৰিব পাৰি? কেনেকৈ সংৰক্ষণ কৰিব পাৰিম আমাৰ পৰিৱেশক? এই ভয়ঙ্কৰ বিপদৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ আমি কিছুমান উপায় অৱলম্বন কৰিব পাৰো। যেনে—

- ১। জনসংখ্যা বৃদ্ধি ৰোধ কৰা
- ২। পুৰণি যান-বাহনবোৰ মেৰামতি কৰা
- ৩। আৱৰ্জনাৰ সূচাৰূপে পেলোৱা আৰু সেইবোৰৰ পুনৰ ব্যৱহাৰ কৰা
- ৪। ৰাসায়নিক বিক্ৰিয়া হ'ব পৰা আধুনিক সা-সৰঞ্জাম পৰিত্যাগ কৰা
- ৫। নিৰ্বনানীকৰণ ত্যাগ কৰি বনানীকৰণ পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা
- ৬। বনাঞ্চল ধ্বংসকাৰীক শাস্তি প্ৰদান কৰা
- ৭। গাঁৱে ভূঞা পৰিৱেশ সচেতনতামূলক বক্তৃতানুষ্ঠানৰ ব্যৱস্থা কৰা ইত্যাদি।

গল্প

আশ্বাস

চিৰাজুল হক
স্নাতক বৰ্ষ

: মই অথনিৰে পৰা চিঞৰি চিঞৰি টেটু ফালিলো আৰু আপুনি ইয়াত আহি সপোন ৰচিব ধৰিছে।

চুমিৰ মাতত এডভোকেট ৰাজু বৰুৱা বাস্তৱলৈ ঘূৰি আহিল।

: নহয় হে, আজি বহুদিনৰ মূৰত বন্ধু এজনক লগ পাই মনটো বেয়া লাগি আছে।

: বন্ধুক লগ পালে ভালহে লাগিব লাগে। আপোনাৰ আকৌ বেয়াহে লাগিল?

: এৰা, তাক যিটো অৱস্থাত লগ পালো, বেয়া লাগিবৰে কথা।

অন্ততঃ তাৰ তেনেকুৱা এটা অৱস্থা হ'ব পাৰে বুলি মই কল্পনাও কৰা নাছিলো।

: আপুনি কাৰ, কি অৱস্থাৰ কথা কৈছে কেনেকৈ জানিম? চুমিয়ে আন্ধাৰৰ সুৰত ক'লে।

: ৰ'বা, ভাতকেইটা খাই লওঁ তোমাক নক'লে কেনেকৈ হ'ব।

নীৰে ভাতকেইটা খাই বৰুৱা বিচনাত পৰিল। বাচন-বৰ্তন সামৰি চুমি বৰুৱাৰ কাষতে নিজৰ ঠাইকণ বিচাৰি ল'লেগৈ।

: আজি ৰিক্সা এখনৰ অপেক্ষাত হাজোৰ আভা হোটেলৰ সন্মুখত বৈ আছিলো— বৰুৱাই আৰম্ভ কৰিলে। ৰিক্সাৰ বাবে বেছি সময় অপেক্ষা কৰিবলগীয়া নহ'ল। খালি ৰিক্সা এখন আহি থকা দেখি ওচৰ চাপি গৈ ৰিক্সাৱালাক সুধিলো— 'ব্লক অফিছলৈ যাবা

নেকি?' কিন্তু সি একো ন'কৈ মোৰ পিনে বৰ আচৰিতভাৱে চাই থাকিল। তাৰ দৃষ্টিয়ে মোক অপ্রস্তুত কৰি তুলিলে। সোধো নোসোধোকৈ পুনৰ সুধিলো, 'যাবা নেকি?' এইবাৰ সি ৰিক্সাৰ পৰা নামি আহি মোৰ নিচেই ওচৰতে থিয় হৈ সুধিলে— 'মোক চিনি পাইছনে ৰাজু?' তাৰ বন্ধুত্বসুলভ আচৰণে মোক আচৰিত কৰি তুলিলে। একেথৰে কিছু সময় মই তাৰপিনে চাই থাকিলো। অবিন্যস্ত চুলি, দাড়ি, গোফেৰে ভোবোকাৰ মুখখনি কেতিয়াবা দেখা দেখা যেন মনত পৰিলেও মোৰ স্মৃতিপটত ভালদৰে ধৰা নপৰিল। তথাপি ময়ো বন্ধুসুলভ আচৰণেৰে সামান্য হাঁহি ক'লো— 'মইতো তোক চিনিব পৰা নাই।'

: এৰা কেনেকৈ চিনি পাবি? মাজে মাজে ময়েই মোক চিনি নাপাও (.....মই দেৱা)

মই বাকৰুদ্ধ হৈ গ'লো। আমাৰ শ্ৰেণীটোৰ আটাইতকৈ চোকা ল'ৰাজন আছিল দেৱাশীষ। অনৱৰতে গানৰ কলিটি মুখত লৈ বাইকখনৰ চাবিকোছা জোঁকাৰি জোঁকাৰি গোটেই কলেজখনত দপদপাই ফুৰা ল'ৰাজন আজি ৰিক্সাচালক? নিতৌ নতুন নতুন সাজ পৰিধান কৰি কলেজলৈ যোৱা ল'ৰাজনক এখন গামোচা আৰু হাফ গেঞ্জীটোৰে মোৰ অচিন প্ৰাণী যেন লাগিল। অনৰ্গল ইংৰাজী কৈ থাকিব পৰা, লাইব্ৰেৰীত বহি মোৰ লগত ঘণ্টাৰ পিছত ঘণ্টা ধৰি যুক্তি তৰ্ক কৰি পাৰ কৰি দিয়া ল'ৰাজনে আজি মোক সিন্ত নয়নেৰে সুধিছে, 'মোক চিনি পাইছ ৰাজু?' নিজকে সংযত কৰি কৌতুহল

মনক দমাই ৰাখি তাক হোটেললৈ মাতি নিলো। বয়টোক দুটি মিঠাইৰ অৰ্ডাৰ দি হাঁহিমুখে তাক সুধিলো— কচোন তোৰ ঘৰৰ ফালে কেনেকুৱা?

ঃ মোৰ খবৰ নোসোধা নেকি?... We should not try to pose ourselves.

তাৰ কথাখিনিৰ ভাৱাৰ্থক অনুধাৱন কৰোতে মোৰ কিছু সময় লাগিল। মনৰ খু-দুৱনিক লুকুৱাই ৰাখিবলৈ কৰা বৃথা চেষ্টাৰ বাবে মই বৰ লাজ পালো। ভাষাৰ অভাৱৰ বাবে তাক আৰু একো ক'ব নোৱাৰি মই মনে মনে থাকিলো। অসহ্য নীৰৱতাক ভঙ্গ কৰি সি নিজে নিজেই আৰম্ভ কৰিলে তাৰ অতীত-বৰ্তমান। তাৰ আটাইবোৰ কথা অৱশ্যে মোৰ মনত নাথাকিল।

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা বি.এ পাছ কৰি দেৱাশীষ এম. এ. পঢ়াৰ আশাৰে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত ভৰ্তি হয়। তাতে চিনাকি হয় জালুকবাৰীৰ বিখ্যাত ব্যৱসায়ী প্ৰদীপ হাজৰিকাৰ একমাত্ৰ দুহিতা নিভাৰ লগত। চিনাকিৰ শেষত প্ৰেম। লাহে লাহে নিভা দেৱাশীষৰ জীৱনৰ এক অপৰিহাৰ্য অংগস্বৰূপ হৈ পৰিল। নিভাৰ নিঃস্বাৰ্থ মৰম আৰু ভালপোৱাই দেৱাশীষক জীৱন যুদ্ধত দুগুণ উৎসাহেৰে আগবাঢ়ি যাবলৈ প্ৰেৰণা যোগালে। দুয়োৰে মাজত থকা সাংঘাটিক বুজাপৰা আৰু পৰস্পৰ সহযোগিতাৰ বাবে প্ৰেমৰ ধ্বংসাত্মক দিশটোৱে সিহঁতক স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাছিল। নিভাৰ দুচকুত দেখিছিল দেৱাশীষে তাৰ সোণোৱালী ভৱিষ্যত। নিভাৰ বুকুৰ মাজত বিচাৰি পাইছিল দেৱাশীষে এখন সেউজীয়া পৃথিৱী। যিখন পৃথিৱীৰ মানুহে মানুহৰ দৰে জীয়াই থাকিবলৈ হেঁপাহ কৰে; যিখন পৃথিৱীত মানুহে জীয়াই থকাটো বিচাৰে।

কিন্তু সংগোপনে আহি থকা নিষ্ঠুৰ ধুমুহাজাকে এদিন দেৱাশীষৰ আশাৰ পজাঘৰ উৰুৱাই নিলে। নিয়তিৰ নিষ্ঠুৰ পৰিহাসে তাক যেন গো-গ্ৰাসে গিলিব

ধৰিলে। দেউতাকৰ অকাল মৃত্যুত মাক আৰু ভনীয়েকজনীৰ বোজা বহন কৰিবলৈ, প্ৰফেচাৰ হোৱাৰ আশাক জলাঞ্জলি দি, দেউতাকৰ দোকানখনক জীয়াই ৰাখিবলৈ দেৱাশীষ ঘৰলৈ গুছি আহিল। তাৰ জীৱনৰ গতি সলনি হ'ল। চাকৰি বিচাৰি অফিচৰ দুৰাৰে দুৰাৰে কেইদিনমান ঘূৰি ফুৰিলে। ফাৰ্ষ্ট ক্লাছ পোৱা ল'ৰাজন এজন দোকানীলৈ পৰিৱৰ্ত্তন হ'ল। তাৰ মাৰ্কশ্বিট, চাৰ্টিফিকেটবোৰ কৰবাত লেতু সেতু হৈ পৰি থাকিল।

নিভা কিন্তু দেৱাশীষৰ জীৱনৰ পৰা আঁতৰি নগ'ল। মাজে মাজে নিভাই নিজেও আহি তাৰ খবৰ লৈ থাকিল। নিভাৰ অকৃত্ৰিম ভালপোৱাই তাক কিবা এটি হেৰুৱাৰ বেদনাক পাহৰাই ৰাখিলে। আনফালে দেউতাকৰ অকাল মৃত্যুত শূন্যতাই গ্ৰাস কৰি পেলোৱা ঘৰখনত মাকে এজনী বোৱাৰীৰ বৰ প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰিলে। সেইমতে দেৱাশীষে এদিন নিভাক বিয়াৰ প্ৰস্তাৱ দিলেহি। কিন্তু দুয়ো ভালদৰে জানিছিল যে হাজৰিকাই অন্ততঃ দেৱাশীষৰ দৰে ল'ৰা এজনক কেতিয়াও জোঁৱাইব স্বীকৃতি নিদিয়ে। সেয়েহে দেৱাশীষে নিভাক নিজৰ ইচ্ছামতে আগবাঢ়িবলৈ ক'লে।

অৱশেষত নিভাৰ বুকুভৰা মৰমক উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰি, তাইৰ চকুপানী সহ্য কৰিব নোৱাৰি দেৱাশীষে 'কোৰ্ট মেৰেজ' কৰাই নিভাক ঘৰ সুমুৱাই ল'লে।

কিন্তু বিয়াৰ মাত্ৰ তিনিদিন পাছতে পুলিচৰ সৈতে আহি হাজৰিকাই দেৱাশীষ আৰু নিভাক উঠাই লৈ গ'ল। দেৱাশীষৰ মাকৰ হিয়াভগা আৰ্তনাদে কৰবাত প্ৰতিধ্বনি হৈ পুনৰ নিজৰ বুকুলৈকে উভতি গ'ল। টকাৰ গোলাম বুলি পৰিচিত প্ৰশাসন নামৰ যন্ত্ৰটোক হাজৰিকাই টকাৰে কিনি ল'লে। নিভাৰ স্বীকাৰোক্তি

কাণত সোমাব নোৱাৰাকৈ হাজৰিকাই 'আইন'ৰ কাণ দুখন বন্ধ কৰি থলে। দেৱাশীষ অপহৰণ কেচত অভিযুক্ত হ'ল।

ঃ আত্মহত্যাৰ বাহিৰে মোৰ আৰু অইন উপায় নাই দেৱা। জেললৈ যোৱাৰ আগমুহূৰ্ত্তত নিভাই তাক কৈছিল।

ঃ তোমাৰ দৰে শিক্ষিতা ছোৱালী এজনীৰ মুখত তেনেকুৱা শব্দ শোভা নাপায় নিভা। ..মই....মই খুৰ সোনকালে তোমাৰ ওচৰলৈ ঘূৰি আহিম।

বুকুত খামুচি ধৰি, নিভাৰ পিনে নোচোৱাকৈয়ে দেৱাশীষে কৈছিল।

একমাত্ৰ পুতেকৰ মুক্তিৰ বাবে দেৱাশীষৰ মাক পাগলী যেন হৈ পৰিল। একাৰৰ সুযোগ লৈ উলংগ হবলৈ দ্বিধাবোধ নকৰা এচাম মুখা পিন্ধা ভদ্ৰলোকে দেৱাশীষৰ মাকৰ এই দুৰ্বলতাৰ সুযোগ ভালদৰে গ্ৰহণ কৰিলে। "ইমানখিনি দিলে মাত্ৰ দহদিনৰ ভিতৰত দেৱাশীষক মুক্ত কৰিব পৰা যাব; ইমানখিনি দিলে মাত্ৰ এসপ্তাহৰ ভিতৰত জামিনত আনিব পৰা যাব"— আদি আশাব্যঞ্জক বাক্যৰে তেওঁলোকে দেৱাশীষৰ সম্পত্তি আত্মসাৎ কৰাৰ এক অভিনৱ পন্থা অৱলম্বন কৰিলে। অৱশেষত ভেটিটোৰ বাহিৰে সকলো সা-সম্পত্তি মাকে বিক্ৰী কৰি দিলে। তথাপি হাজৰিকাৰ চক্ৰবেহুৰ পৰা দেৱাশীষক উদ্ধাৰ কৰিব পৰা নগ'ল।

সম্পূৰ্ণ তিনি বছৰ পাচত দেৱাশীষ জেলৰ পৰা ওলাই আহিল। নিভাৰ আত্মহত্যাৰ খবৰে তাক বিচলিত কৰিব নোৱাৰিলে। সি ভবামতেই যেন সকলোবোৰ ঘটি গ'ল।

অৱশেষত মাকৰ কাকুতি মিনতিক উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰি, জীৱনত আৰু কাহানিও বিয়া নকৰাৰ প্ৰতিজ্ঞা ভংগ কৰি, দেৱাশীষে পুনৰ বিয়া কৰালে।

ভনীয়েকজনীক এঘৰলৈ উলিয়াই দিব লাগে নিজৰ সন্তানটোক এজন প্ৰকৃত মানৱ হিচাপে গঢ়ি তুলিব লাগে- আদি চিন্তাই দেৱাশীষক বিস্মাখন চলোৱাৰ যন্ত্ৰণাক পাহৰাই ৰাখে।

ঃ দেৱাশীষক এদিন আমাৰ ঘৰলৈ মাতি আনিবচোন। ইমানপৰে নীৰৱে শুনি থকা চুমিৰ হৃদয় যেন উঠিলি উঠিল। দেৱাশীষৰ জীৱন বৰ্ণনাই যেন তাইৰো বুকুখন খামুচি ধৰিলে।

ঃ মই তাক মাতি আহিছো। ৰাজু বৰুৱাই হুমুনিয়াহ কাঢ়িলে।

ঃ জানা চুমি, দেৱাক লগ পোৱাৰ পিছৰে পৰা আজি মোৰ দেউতালৈ খুব মনত পৰি আছে। মইতো মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্ত্তলৈকে দেউতাক শাস্তি দিব নোৱাৰিলো। প্ৰয়োজনতকৈ অধিক খৰচ কৰা, চমক লগাকৈ সাজ পৰিধান কৰা, ছোৱালীৰ লগত অধিক মিলা-মিছা কৰা, সন্ধিয়া পলমকৈ পঢ়া টেবুলত বহা আদি দেউতাই অকণো সহ্য নকৰিছিল। জানা চুমি, আৰ্থিক স্বচ্ছলতা সত্ত্বেও মোক গাড়ী এখন কিনি নিদিয়াৰ বাবে দুমাহলৈকে মই দেউতাক মাতবোল কৰা নাছিলো। তেতিয়া মোৰ দেৱালৈ হিংসা হৈছিল।

.... দেউতাৰ অবিহনে মোৰ এই সফলতা কল্পনাৰীত আছিল চুমি।দেউতাই জানো আজি মোৰ আৰ্জন খাবলৈ আহিছে? জীৱনৰ শেষ মুহূৰ্ত্তলৈকে দেউতাই নিজৰ ভৰিৰ ওপৰতে ঠিয় দি আছিল। মই...মই দেউতাক কিয় শাস্তি দিব নোৱাৰিলো। বৰুৱা উচুপি উঠিল।

ঃ আপুনি মিছাতে কিয় এইবোৰ চিন্তা কৰিছে? দেউতাই আপোনাক খুব ভাল পাইছিল বাবেই ইমান শাসন কৰিছিল। পুত্ৰৰ সফলতাতকৈ পিতৃৰ গৌৰৱৰ সম্পদ কি আছে বাকু? দেউতাই সপোনক বাস্তৱ

ৰূপ দিব পাৰিছে যেতিয়া আপুনি এজন সুযোগ্য সন্তান। দেউতাই ভবাৰ দৰেই আপুনি যে এটি সম্পূৰ্ণ জীৱন-যাপন কৰিব পাৰিছে, তাৰ বাবে দেউতাৰ আত্মাই শান্তি পাইছে। দেউতাই এদিন আপোনাক কোৱা নাছিল জানো— 'ৰাজু তোৰ সফলতাই মোক শান্তিৰে চিৰবিদায় লোৱাত সহায় কৰিব।'..আপুনি মিছাতে ইমানকৈ কিয় এইবোৰ ভাবিছে? চুমিয়ে বুজনিৰ সুৰত ক'লে।

: তথাপিও... দেউতা আজি নাই, চুমি। মোৰ দেউতাক খুব প্ৰয়োজন হৈছে। জানোচা জীৱন যাত্ৰাত কেতিয়াবা উজুটি খাওঁ? তেতিয়া কোনে আহি ক'ব মোক — তেনেকৈ খোজ নেকাঢ়িবা ৰাজু; এনেকৈহে খোজ কাঢ়িব লাগে। কণমানি কেঁচুৱাৰ দৰে উচুপি উচুপি বৰুৱা কুচি-মুচি চুমিৰ বুকুৰ মাজত সোমাই পৰিল। চুমিৰ বুকুৰ মাজতেই যেন বৰুৱাই আশ্বাস বিচাৰিছে; জীৱনে নিদিয়া আশ্বাস। ♦

এমুঠি ছায়েৰী

বেদৰ্দ জমানেকো
ভুল জানাহি আছা হে
দুখ মে জো চাথ না দে
ৰেছে দোস্ত কো
ভুল জানাহি আছা হে।

অসমীয়া : নিৰ্দয় পৃথিৱীক পাহৰি
যোৱাই ভাল, দুখত যিজনে
সহায় নকৰে তেনে বন্ধুক
পাহৰি যোৱাই শ্ৰেয়।

এ খোদা তুনে মূৰো জিন্দেগী দিয়া
পৰ চাথ মে খুসী নহী দিয়া
ইতনা ৰুলায়া, পৰ একবাৰ ভী
হচনো কা মৌকা নহী দিয়া।

অসমীয়া : অ' খোদা, তুমি মোক জীৱন দিলা,
কিন্তু লগত সুখ নিদিলা, ই মান
কন্দুৱালা, অথচ এবাৰো হাঁহিবলৈ
সুযোগ নিদিলা।

দিল মাস্তা থা তুমসে
পৰ তুনে মূৰো দৰ্দ দিয়া
দিল সে চাহা থা তুজকো
ইচকা চিলা ক্যা খুব দিয়া।

অসমীয়া : হৃদয় বিচাৰিছিলো তোমাৰ পৰা, কিন্তু
তুমি মোক বেদনা দিলা, হৃদয়ৰ পৰা
ভাল পাইছিলো তোমাক, তাৰ
প্ৰতিদান এয়া কি দিলা।

থক গয়া ম্যায় চলতে চলতে,
মঞ্জিল মেৰি দূৰ হয়।
পাঁৰ মেৰি উঠতে নেহী,
দিল মেৰি মজবুৰ হয়।

অসমীয়া : ভাগৰি পৰিছো মই বাটকুৰি বাই,
লক্ষ্যস্থান বহুদূৰ, ভৰি মোৰ নচলে,
হৃদয় মোৰ মজবুৰ।

সংগ্ৰাহক : অপূৰ্বজ্যোতি শৰ্মা (উঃ মাঃ ১ম বৰ্ষ)

কবিতা কানন



“সুন্দৰ যে ফুলাৰ মন্ত্ৰ অহোবাৰি মাতে
সেয়েহে আজি ইমান ফুল প্ৰভাতে প্ৰভাতে।”

— জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা

শান্তা বাই, বমা, ললিহঁতৰ কথাৰে—

সঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা

সম্পাদক, আলোচনী বিভাগ

সন্ধ্যাবোৰ মাতাল হৈ পৰাৰ ক্ষণত
 ৰণশিঙা বজোৱা এখন যুদ্ধৰ বাবে তোমালোকে
 য'ত দুখৰ ৰঙীন শাৰীবোৰ খুলি দিয়া নিৰ্বিয়ে
 বিনিময়ত পাছবুকত জমা হয়
 ভোকৰ জোখাৰে সংগ্ৰাম কৰিব পৰা শোকৰ মুদ্ৰা।
 কোন তোমালোকৰ প্ৰতিদ্বন্দী??
 আৰ্চিফ, আকাশ, দালাল নে কোনোবা
 পঞ্চাষোৰ্ধৰ বৃদ্ধ
 যি তোমালোকৰ ওঠ ৰক্তাক্ত কৰে চুমাৰে বাৰ বাৰ
 মই জানো—

কি শোকৰ তাড়নাত তোমালোকে দীঘল কৰা
 দুখৰ ৰাতি।

মই বুজো—

তোমালোকৰ বুকুৰ লজ্জাতুৰ অনুভৱ
 বিতৃষ্ণাৰ সুৰ ভাঁহি অহা গেঙনি
 য'ত প্ৰতিটো উশাহত উচ্চাৰিত হয়,
 ভোক, ভোক আৰু ভোক.....
 পিছে কোনে শুনিব?
 তোমালোকৰ বৰফ হৈ গোট মৰা মাংসদেহৰ গান
 তোমালোকৰ অভিধানত নাই, কৰা চৌথ,
 ৰাখীবন্ধন অথবা কোনোবা ফুলশয্যাৰ নিশা নামৰ শব্দ
 তোমালোকৰ নাই কোনো প্ৰেমিক
 যাৰ বাবে সাঁচিব পাৰা—

তোমালোকৰ সেউজীয়া প্ৰেম।

ৰঙীন পলাশৰ জুই

ওঁঠৰ তপতসনা চুমা

খৰৰ কাগজত কেঁটা তেজৰ দাগ লাগি অহা দেশত
 প্ৰতিবাদ কৰিবা কিহৰ?

কোনে শুনিব?

তোমালোকৰ প্ৰতিবাদৰ ভাষা

যিখন দেশত গাত কাপোৰ থাকিও উলংগ যেন লাগে
 ঘৰৰ বাহিৰ ওলালে কবৰলৈ যাত্ৰা কৰা যেন লাগে
 য'ত নৱপ্ৰজন্মৰ আসক্তি নীলা ছবি
 হাতত ডেনড্ৰাইট, ইৰেজএক্সৰ বটল
 ৰাজনীতিক দালাল ঘোচখোৰৰ হাতত পৰশ্বীৰ অন্তৰ্বাস
 আঃ আৰু কাক শুনাবা??

তোমালোকৰ দুখৰ সাধু শুনিবলৈ

ককা-আইতাহঁত আজি বৃদ্ধাশ্ৰমত।

মই জানো, হয়তো এনে এদিন আহিব

যিদিনা ভোকৰ খাল লৈ ওলাবা দিছপুৰলৈ

তোমালোকৰ শোকৰ মেখেলাৰে

তৈয়াৰ কৰিবা প্ৰতিবাদৰ বেনাৰ

আৰু, বীৰ্য্যৰে লিখি দিবা

'স্বাধীনতা' নামৰ শব্দটো।।



তোমাৰ কথা মনত পৰিলেই

আতিকুৰ বহমান শইকীয়া (দীপ)
স্নাতক ১ম বৰ্ষ

তোমাৰ কথা মনত পৰিলেই
জোনাক নিশা মই ডুব দিওঁ
দুখৰ সমুদ্ৰত।
ক'ত যে হেৰাই গ'লা তুমি...।
ফাগুনৰ বতাহে শৰতৰ নিয়ৰে
শীতৰ কুঁৱলিয়ে
কোনেও আনি দিব নোৱাৰে তোমাৰ ঠিকনা।
তোমাৰ কথা মনত পৰিলেই
মোৰ হৃদয়ত দুখৰ ভাৱ জাগে
যাৰ বাবে মই,
হেলাৰঙে কটাৰ নোৱাৰো
জোনাক ভৰা মায়াবী নিশা,
তোমাৰ কথা মনত পৰিলেই
মই হেৰাই যাব খোজো নিজৰ মাজতে
নিৰিখি নিৰিখি বিচাৰি ফুৰো তোমাক
মোৰ নিজৰ মাজতে
অৱশেষত মই বিলীন হৈ যাওঁ
তোমাক পোৱাৰ আশাতে
ভাগিপৰা সপোন হৈ। ◆

সদায় সন্ধিয়া

ছয়নিকা কলিতা
স্নাতক ১ম বৰ্ষ

এটি চিনাকি সুবাস
প্ৰণয়ৰ....
এটি মাধুৰী উম
মৰমৰ.....
তুমি ছটিয়াবা, মই বুটলিম
সদায় সন্ধিয়া।।
তুমি এবাৰ আহিবা,
চকুৱে চকুৱে চাবা মাথো এবাৰ
তুমি আঁতৰি আহিবা,
হৃদয়ে হৃদয়ে চাবা মাথো এবাৰ
বিশেষ একো নালাগে
এবাৰ মাথো সন্ধিয়া।
তুমি আহিবা বুলিয়ে,
বেগাই দুপৰীয়াবোৰে মোক জোকায়
সন্ধ্যা আহিবা বুলিয়ে,
বেগেতে লহিয়াই বেলি মোকেই জোকায়
বিশেষ একো নালাগে
সদায় মাথো এবাৰ
তুমি ছটিয়াবা আৰু মই বুটলিম
সদায় সন্ধিয়া।। ◆

আমি পশুনে মানুহ?

ওমৰুদ্দিন আহমেদ
স্নাতক ১ম বৰ্ষ

আমি পশুনে মানুহ?
যদি আমি সঁচাকৈয়ে মানুহ!
আমাক বাৰু কিহেৰে সৃষ্টি কৰিছে?
শিলেৰে নে মাটিৰে!

আমি কিয় জীয়াই আছো?
আল্লাহত উপাসনা কৰিবলৈ?
নে খাৰ-বাৰুদ সৃষ্টি কৰি
মানৱক ধ্বংস কৰিবলৈ?

আমি শ্ৰেষ্ঠ মানৱ
সৃষ্টিৰ কি মহিমা—
কিন্তু আমাৰ কামবোৰ
পশুতকৈও নীচ নহয়নে?
সমাজত চলিছে অপকৰ্মবোৰ,
চাৰিওফালে জুই লাগিছে
কেৱল হত্যা, লুণ্ঠন, হিংসা
ব্যভিচাৰ, বলাৎকাৰ, ইত্যাদি।

আমি যদি সঁচাকৈয়ে মানুহ
ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজনীতি কিয়?
শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজনীতি কিয়?
হত্যাৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজনীতি কিয়?
আমি মানুহ। কিন্তু!
হত্যা কৰিছোঁ কাক? মানুহক!
যদি কাৰোবাক জীৱন দিব পাৰি
তেনেহ'লে হত্যাও কৰিব পাৰি।

আমি পশুনে মানুহ?
নহয়, আমি পশু নহয়
হয়তো আমি পশুতকৈও নীচ
পশুয়েটো পশুক হত্যা নকৰে।

আমি মানৱ, অথচ আমি নাজানোঁ,
জীয়াই থকাৰ কৌশল।
আমি জানো, আনৰ ওপৰত প্ৰভুত্ব কৰিব
নিঃকিনৰ পৰা দুপইচা কাঢ়ি আনিব। ◆

মই এতিয়াও কবিতা লিখো

চিৰাজুল হক
স্নাতক ১ম বৰ্ষ

মই এতিয়াও কবিতা লিখোঁ
সম্ভৱত লিখিয়ে থাকিম
অৱশ্যে কবি এলুইনক এতিয়া মই বেয়া পাও
বিশ বছৰতে মোৰ যে আশী বছৰ হ'ল
ৰবাৰ্ট বাৰ্নছৰ O' My Loves Like a Red Red Rose
এতিয়া মই নপঢ়ো
মালিকৰ 'সূৰ্যমুখীৰ স্বপ্ন' বা 'মাটিৰ চাকি'য়ে
মোৰ হৃদয় টানি নধৰে
কিয় বা চেলকাৰ্কক মোৰ আপোন যেন লাগে!
মই এতিয়াও কবিতা লিখোঁ
মোৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তু—
প্ৰিয়াৰ দুগাল, দুচকু বা উঠন বুকু নহয়।
মই কবিতা লিখো তোমাৰ কোলাৰ কেঁচুৱাটিক লৈ
ইণ্ডিকা কাৰ'খন বা দুমহলীয়া ৰাজভৱনটোও মোৰ
কবিতাৰ সমল।

মই আজিও কবিতা লিখোঁ
আমৰণ লিখিয়ে থাকিম।

স্বাধীনতা

সঙ্গীতা ভবালী
উঃ মাঃ ১ম বৰ্ষ

স্বাধীনতা,

তোমাৰ নামটো শুনা মাত্ৰেই
লক্ষ্য ভেদি ওলাই আহিব খোজে
মোৰ কলিজাটো,
মাত্ৰাধিক ভাৱে বাঢ়ি আহে
শৰীৰৰ বক্ত প্ৰবাহ

(আৰু) নাকটো ক্ৰমশঃ

কোচ খাই আহে

ভয়ত, প্লানিত আৰু.....

সেয়েহে তোমাক সুধিব বিচাৰো

তুমি জানো জন্মতেই বোবা?

গণতন্ত্ৰ,

মানে নহয় জানো

কিছুমান ভুৱা প্ৰতিশ্ৰুতি

(আৰু) যুগ যুগৰ পৰা চলাই অহা

শোষণ, প্ৰতাৰণা আৰু প্ৰহসনৰ

এক যুগমীয়া অস্ত্ৰ?

কনকলতাৰ বুকুৰ কেঁচা তেজৰ চেকুৰা

আৰু কুশল কোঁৱৰৰ ফাঁচীৰ ৰচিডাল

সংগ্ৰাহলয়ত বাক

কিমান দিনলৈ ৰাখিম?

গান্ধীৰ শৰ-দেহটো কান্ধত তুলি

আৰু কিমান দিন কঢ়িয়াম

এবছৰ

দহ বছৰ

নে অনন্ত কাললৈ?

◆◆◆

কি খবৰ প্ৰিয়া

মিৰাল আহমেদ
স্নাতক ১ম বৰ্ষ

কি খবৰ প্ৰিয়া

কেনে আছা?

যিদিনাই তোমাক এৰি এটা ঠিকনাৰ সন্ধানত ওলাই আহিছিলোঁ
সেই দিনাৰ পৰা যে মই হ'লো আৰু এক ঠিকনাবিহীন
যাযাবৰ

মনত আছেনে প্ৰিয়া

আমাৰ প্ৰথম প্ৰেমৰ দিনবোৰ

আমি বহি যে গাইছিলোঁ

আমাৰ প্ৰিয়গীত

পাঠ কৰিছিলো যে কিমান প্ৰেমৰ কবিতা

মনত পৰেনে দীঘলীয়া চিঠিবোৰৰ কথা

চিঠিত লিখা সপোনবোৰৰ কথা

তাৰ পিছত যে ইমান বিৰতি

মাজে মাজে তোমাৰ চিঠি পঢ়োঁ, কবিতা পঢ়োঁ

কিন্তু তুমিও যে হেৰুৱালা নিজৰ ঠিকনা

সুৰ আৰু সুৰাৰ মাজত

বেসুৰা নহ'বা প্ৰিয়া।

◆◆◆

বৃথা সপোন

লুটফুৰ বহমান
স্নাতক ২য় বৰ্ষ

ভাবিছিলো এদিন নিশ্চয়

মোৰ সপোনবোৰ

উজ্জলি উঠিব

ঠিক

জিলমিল সোণালী পুৰাৰ দৰে

টলমল বেলিৰ কিৰণৰ দৰে

কিন্তু

ৰঙা ফুলৰ দৰে সপোনবোৰ এদিন

হালধীয়া হৈ

নেৰেলি শুকাই মিলি গ'ল

মোৰ হৃদয়ৰ দুখৰ লগত।

◆◆◆

“এই ধৰা স্তম্ভ—

বহন আৰু অনন্ত আকাশ

আৰু পাৰাপাৰহীন সোণৰ

এই সৰল স্তম্ভেই সৃজন!

তথাপিও

সুদৃষ্টিসুদৃষ্টি এটা পুখুৰীত

পৰি থাকে স্তম্ভ !!

—অথৰ্ক বেদ

(চতুৰ্থ খণ্ড, ১৬নং সূক্ত)

পৰাজয়

চেমিনা বেগম
স্নাতক ২য় বৰ্ষ

সভ্যতাৰ সমৰ ক্ষেত্ৰৰ ৰণধ্বনি,

ক্ষত বিক্ষত এটি প্ৰজন্মৰ কাহিনী।

আয়াৰৰ পদ গ্ৰহণ কৰিবা নেকি ?

ধ্বংস কৰিবলৈ এটা প্ৰভাতৰ কাহিনীক!

মুখাঙ্গি কৰিবলৈ সাজু হোৱা

আপোন মনৰ প্ৰিয়জনৰেই,

মিলনমালা দুই হাতেৰে পিন্ধাই

মৃত্যু গহুৰৰ যাত্ৰী হ'বলৈ।।

আকৌ, কাৰবালাৰ সৃষ্টি নিবিছাৰো,

সেউজীয়া ৰহণ পিন্ধাই শান্তি আনিবলৈ

তোমাকে অপৰ্ণ কৰিছো গুৰুভাৰ

জীৱন নাটত সংলাপ দিবলৈ।

অতন্ত্ৰ প্ৰহৰী পালো সমাজ ৰণত

অস্ত্ৰ ল'লো মই এটি অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে

সহযোদ্ধাৰ তৰোৱাল মামৰে আৱৰা

পৰাজয় মোৰ যুগযাত্ৰাৰ লগৰীয়া।

◆◆◆

মনত পৰে

মনমী কলিতা
স্নাতক ১ম বৰ্ষ

মনত পৰে মোৰ
আলিবাটৰ দাঁতিৰ সেই গাঁওখনলৈ
দূৰৈৰ পৰা দেখা পোৱা
ধাননিডৰা,
জহা, বৰা শালি সুৰাগমণি ধানেৰে
উপচি পৰা।
একেলেথাৰিকৈ থকা
চুবুৰীবোৰৰ কথা
দৰদী অন্তৰৰ সেই চহা মানুহবোৰৰ
মিঠা মিঠা মাত কথা;
উমলি জামলি ফুৰা
দিনবোৰ
য'ত মই পঢ়িছিলো।
'কুহিপাত কুমলীয়া গছৰ আগত'
দুচকুৰে চকুলো বাগৰে
দেখি আজি মোৰ
সেই গাঁওৰ দুৰ্দশা

ক'ত হেৰাল সেই গাঁও?
আৰু শৈশৱৰ সোণালী দিন
কেনেকৈ পাহৰো সেইবোৰ দিন
সেই চুবুৰীবোৰ
যাৰ মাজত ভেটা দিছে প্ৰকাণ্ড প্ৰকাণ্ড প্ৰাচীৰ
সেই মিঠা মিঠা কথা
এতিয়া আৰু নাই? সিহঁতৰ
নিষ্ঠুৰ নিৰ্মম অন্তৰবোৰত ভৰি আছে
কুটিল আবৰ্জনা,
অলিয়ে-গলিয়ে তেজৰ ডোঙা
আকাশত ছাটি ধৰিছে
গুলী বাকুদৰ ধোৱা,
য'ত কেৱল,
মৰণৰ হিংস্ৰতা মানুহৰ জিঘাংসা
আৰু বৰ্বৰতা



সম্পাদনা সমিতি বাওঁফালৰ পৰা বহি : শ্ৰীসঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা (সম্পাদক) শ্ৰীসুবোধ চৌধুৰী (ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যক্ষ)
অধ্যাপিকা ড° লোপা বৰুৱা (সদস্যা) অধ্যাপক শ্ৰীবিষ্ণু শৰ্মা (তত্ত্বাবধায়ক) অধ্যাপক শ্ৰীপ্ৰসন্ন কুমাৰ চহৰীয়া (সদস্য)
থিয় হৈ : শ্ৰীৰাম কুমাৰ দাস, শ্ৰীপ্ৰশান্ত পাঠক, শ্ৰীৰাজকুমাৰ দাস



ছাত্ৰ একতা সভাৰ বিষয়ববীয়াসকল ক্ৰমে (বাওঁফালৰ পৰা) সৰ্বশ্ৰী
প্ৰশান্ত পাঠক, সঞ্জীৱ কুমাৰ ডেকা, ৰাজকুমাৰ দাস আৰু ৰামকুমাৰ দাস



সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন—

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে মই সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ৰ জন্মদাতা পৰম পূজনীয় সুৰেন দাস দেৱক আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ জন্মলগ্নত জড়িত থকা পৰলোকগত তথা জীৱিত ব্যক্তিসকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাৰে সূঁৰিছোঁ। লগতে জন্মভূমিৰ কাৰণে যিসকলে স্বদেশ আৰু স্বজাতিৰ হকে বুকুৰ কেঁচা তেজ ঢালি দেশপ্ৰেমৰ ইতিহাস লিখি গ'ল, সেইসকল বীৰ স্বহীদলৈ; সেইসকল সংগ্ৰামী সতীৰ্থলৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধাঞ্জলি জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ৰ ২০০২-০৩ বৰ্ষৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত কৰাৰ বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী; বন্ধু-বান্ধৱী আৰু কৰ্মীবৃন্দলৈ আন্তৰিক অভিনন্দন জ্ঞাপন কৰি মোৰ কাৰ্যকালৰ চমু প্ৰতিবেদন দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছোঁ।

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ :

২০০২ চনৰ ৭ নবেম্বৰত আনুষ্ঠানিক ভাৱে দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰি পৰম্পৰাগতভাৱে পালন কৰি অহা মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ ১৫ নবেম্বৰৰ পৰা চাৰিদিনীয়া কাৰ্যসূচীৰে অনুষ্ঠিত কৰা হয়। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ উপলক্ষে বাঁটা বিতৰণী সভাত বিশিষ্ট অতিথি হিচাবে ৰাজ্যিক কাৰ্যনিৰ্বাহক সদৌ অসম ছাত্ৰ সন্থাৰ শ্ৰীসুভাষ শৰ্মা, মুখ্য অতিথি মহাবিদ্যালয়ৰ ভৱন দাঁতা তথা বিশিষ্ট চলচিত্ৰ পৰিচালক শ্ৰীযাদৱ চন্দ্ৰ দাস আৰু নিৰ্দিষ্ট বক্তা হিচাবে হাজো উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ জ্যেষ্ঠ শিক্ষক শ্ৰীসুধীৰ কুমাৰ দাস আদি বিশিষ্ট ব্যক্তি উপস্থিত থাকি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক উৎসাহিত কৰে।

সৰস্বতী পূজা :

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ পিছতে আমি সৰস্বতী পূজা পালন কৰিছিলোঁ। ২০০২ চনত আন আন বছৰৰ দৰে সেই বছৰো অতি উলহ-মালহ আৰু গভীৰ শ্ৰদ্ধাৰে বাগদেৱীৰ বন্দনা কৰা হয়।

নৱাগত আদৰ্শ সভা :

অইন বছৰৰ দৰে ২০০৩ চনৰ ১ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে নানা ৰং ধেমালিৰ মাজেৰে নতুনকৈ নামভৰ্ত্তি কৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক আনুষ্ঠানিক ভাৱে আদৰ্শ জনাবলৈ বিভিন্ন কাৰ্যসূচীৰে সভা অনুষ্ঠিত কৰা হয়।

অভাৱ অভিযোগ :

আমি ছাত্ৰ-একতা সভাৰ তৰফৰ পৰা মহাবিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন অভাৱ পূৰণৰ অৰ্থে মহাবিদ্যালয় কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ কৰিছিলো। তাৰে ভিতৰত কেইটিমান বাস্তৱত কাৰ্যকৰী হৈ নুঠিল।

কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ :

মোৰ কাৰ্যকালছোৱাত বিপদে-সম্পদে সকলো ক্ষেত্ৰতে সহায় কৰা পূজনীয় শিক্ষাগুৰু শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন কুমাৰ চহৰীয়া, শ্ৰীযুত ৰাজীৱ দাস, শ্ৰীযুতা মঞ্জুশ্ৰী বৰুৱাৰ লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত সুবোধ চন্দ্ৰ চৌধুৰী ছাৰ প্ৰমুখ্যে যিসকল সদাশয় ব্যক্তিয়ে মোক পদে পদে সহায় পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল তেখেতসকলৰ ওচৰত চিৰঋণী হৈ ৰ'লোঁ। সুখে-দুখে মোক বিনা দ্বিধাই সহায় সহযোগিতা আগবঢ়াই অহা মোৰ ভাতৃ প্ৰতীম পঙ্কজ দত্ত, পৰাগ কুমাৰ দাস, দিপক কুমাৰ দাস, পংকজ দাস, ধীৰাজ, অখিল, সঞ্জীৱ, ভূপেন, প্ৰাণজিৎ, ধ্ৰুৱ, বান্ধৱী ৰিজু, নিশা, অনিতা, সন্দীতা, মৃগালিনী, চুমিতাৰ প্ৰতিও চিৰ কৃতজ্ঞ হৈ থাকিম।

সামৰণি :

মানুহ মাত্ৰেই ভুল হোৱাটো স্বাভাৱিক। যদি কেতিয়াবা কাৰোবাৰ ওচৰত আবেগৰ বশৱৰ্তী হৈ অজ্ঞাতে ভুল কৰিছোঁ তাক নধৰি প্ৰতিহিংসাৰ ভাৱ পৰিত্যাগ কৰি বিনিময়ত দিয়ক প্ৰেম আৰু মৰম-চেনেহ। শেষত মহাবিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত আলোকময় হৈ উঠক তাৰ কামনাৰে মোৰ প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

ধন্যবাদেৰে—

তপন মালাকৰ

সাধাৰণ সম্পাদক

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ একতা সভা

(২০০২-২০০৩)

খেল বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন—



“স্বৰস্বতৌঃ নমোনিত্যং
ভদ্ৰবল্লৈঃ নমো নমঃ
বেদ বেদাঙ্গ বেদান্ত বিদ্যা
স্থানভ্য এবচ।”
শ্ৰীশ্ৰী স্বৰস্বতৌ নমঃ।

খেল সম্পাদকীয় বল্লম হাতত তুলি লোৱাৰ প্ৰাক্‌মুহূৰ্ত্ততে শ্ৰীশ্ৰীস্বৰস্বতী মাতৃৰ শ্ৰীচৰণত মেৱা জনাই মই মোৰ বল্লম হাতত তুলি লৈ বাৰ্ষিক প্ৰতিবেদন লিখিবলৈ আগবাঢ়িছোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক নিৰ্বাচনত মোক বিদ্যালয়ৰ খেল সম্পাদকৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ পদত নিৰ্বাচিত কৰি যিসম্বলৈ মোৰ ওপৰত এনে গুৰু দায়িত্বভাৰ ন্যস্ত কৰিলে, সদ্যহতে সেইসম্বলৈ মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ৰ দৰে মহান শিক্ষানুষ্ঠান এটাৰ ছাত্ৰ-একতা সভাৰ খেল বিভাগৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব লৈ বৰ্যবল্লম সুবল্লমে চলি নিয়াত কিমান দূৰ সফল হৈছোঁ তাৰ বিচাৰৰ ভাৱ মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ শুভাকাঙ্ক্ষীৰ ওচৰত সপিলাঁ।

খেল সম্পাদক হিচাপে বৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰি পোন প্ৰথমে অগ্ৰসৰ হওঁ “মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ”লৈ। প্ৰতি বছৰৰ দৰে এই বছৰো বিভিন্ন বৰ্যসূচীৰে মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত ক্ৰিক্ৰেট, ফুটবল, দৌৰ, কেৰম আদি বিভিন্ন খেলৰ প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰিলোঁ। প্ৰতিযোগিতাবিলাকত যোগদান কৰা আটাইবোৰ খেলুৱৈৰ খেলুৱৈসুলভ মনোভাৱ তথা খেল পৰিচালনাত সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱাৰ বাবে সমূহ দল তথা খেলুৱৈসম্বলৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'ম।

শেষত, মোৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্যনিষ্ঠা আৰু সততাৰে পালন কৰাত উপদেশ তথা সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱা শ্ৰদ্ধাৰ শিক্ষাগুৰুবৃন্দ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু বন্ধু-বান্ধৱীসম্বললৈ মোৰ অশেষ শ্ৰদ্ধা, কৃতজ্ঞতা আৰু শলাগৰ শৰাই আগবঢ়াইছোঁ।

পৰিশেষত, বৰ্যবল্লমৰ বিভিন্ন ক্ষণত শিক্ষাগুৰু, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱীৰ ওচৰত হোৱা অজ্ঞাত ভুল-ত্রুটিৰ মার্জনা বিচাৰি প্ৰতিবেদনৰ বল্লম এৰিলোঁ।

‘জয়তু সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়’

‘জয়তু সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ-একতা সভা’

ইতি—

ৰাজকুমাৰ দাস
খেল সম্পাদক

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়, হাজো

তৰ্ক বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন—



প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে অসমৰ অস্তিত্ব বক্ষাৰ বাবে প্ৰাণাহুতি দিয়া বীৰ
স্বহীদসকলে মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা নিবেদিত্বে।

ঐতিহ্যমণ্ডিত হাজো সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ৰ তৰ্ক বিভাগৰ সম্পাদক হিচাপে
মোৰ আগবঢ়াবলৈ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈ মোৰ হিয়া ভৰা মৰম আৰু
চিৰনমস্যা শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীবৃন্দলৈ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আগবঢ়ালোঁ।

মোৰ বৰ্যবলনৰ শুভ আৰম্ভণি হ'ল 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ'। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ
বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাৰ ভিতৰত আছিল তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা, বুইজ প্ৰতিযোগিতা, কবিতা
আবৃত্তি, আকস্মিক বক্তৃতা আৰু বচনা প্ৰতিযোগিতা আদি।

উক্ত প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ প্ৰতিযোগীৰ সংখ্যা মধ্যমীয়া ধৰণৰ আছিল। যিসকলে
প্ৰতিযোগীয়ে অংশগ্ৰহণ কৰি বৃত্তবৰ্য্যতা লাভ কৰিছে তেওঁলোকলৈ মোৰ আন্তৰিক
অভিনন্দন যাচিছোঁ।

বিগত বৰ্যবলনত সু-পৰামৰ্শ দিয়া তৰ্ক বিভাগৰ শিক্ষক শ্ৰীজয়ন্ত চাৰলে মোৰ
আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা থাকিল। ইয়াৰ লগতে মোৰ বৰ্য্যত সহায় কৰা বন্ধু-বান্ধৱীসকলৰ ভিতৰত
সৰ্বশ্ৰী তাছকিয়া আদিকে ধৰি ছাত্ৰ একতা সভাৰ সমূহ বৰ্মীবৃন্দলৈ মোৰ আন্তৰিক
অভিনন্দন জনালোঁ।

মানুহ মাত্ৰে ভুল হোৱাতো স্বাভাৱিক। মোৰ বৰ্যবলনত হোৱা জ্ঞাত-অজ্ঞাত ভুলৰ
ক্ষমা সকলোৰে ওচৰত বিছাৰিছোঁ।

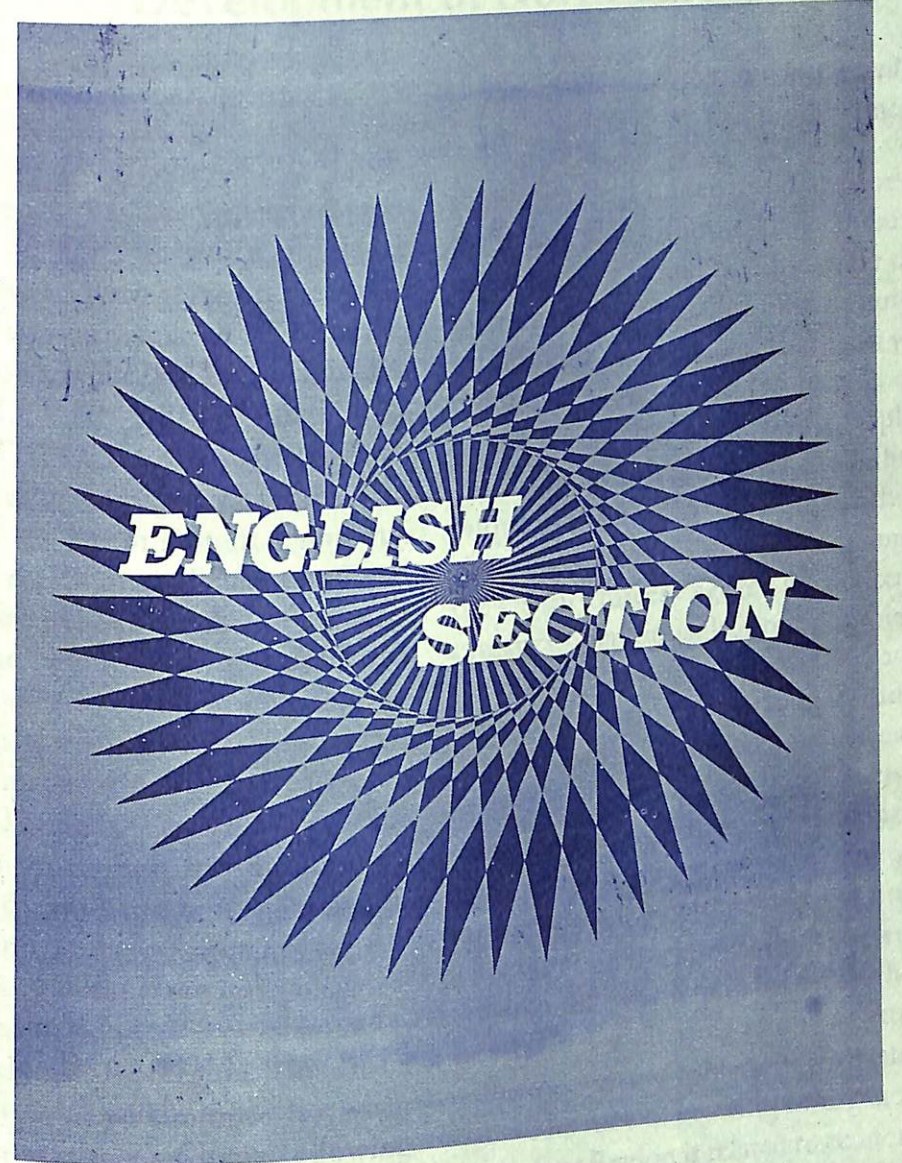
সদৌ শেষত, হাজো সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয় প্ৰমুখ্যে
শিক্ষাগুৰুবৃন্দৰ আশীৰ্বাদ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱীৰ মৰম চেনেহ চিৰস্মৰণীয় হৈ ৰোৱাৰ
বৰ্মনাৰে মোৰ ক্ষুদ্ৰ প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

জয় আই অসম

জয়তু হাজো সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয়।

শ্ৰদ্ধাৰে—

ৰাম কুমাৰ দাস
সম্পাদক, তৰ্ক বিভাগ



Insurgency And Its Impact On Economic Development of North East

Subodh Ch. Choudhury
Dept. of Economics

Insurgency has taken a perennial root in the soil of North eastern region. It has been an acute problem of North East States during the last two decades. A large number of militant outfits like NSCN(I-M), ULFA, NDFB, NLFT, TNV, BLT, PLA, UPDS, DDH, ATTF, PULF etc. have been operating in the region. Insurgency has driven the situation of the North Eastern region into the state of social unrest. There was no security of life and large number of innocent people of the region victims of their life and property, they are victims of militant outfits activities as well as counter - insurgency operations made by police and para-military forces. Though the level of violence has come down in the last few months, the strength of the militants outfits has not diminished and fresh recruitments are still going on. At present there was no sign of an amicable solution to the problem of insurgency in North-East region. There is no hope that situation will improve, just when there was a glimmer of hope following Prime Minister A. B. Vajpayee's meeting with the NSCN (I-M) leaders in Japan, ULFA Chairman made the statement that their struggle for a liberated Assam would continue. On the other hand, the Government of India is of the view that the talks

should be held under the framework of the Indian Constitution. Under these circumstances, it would be difficult for talks to start. Another major militant outfits, NDFB also made it clear that talks with the Indian Government can be held only on the sovereignty of the Bodo people.

The growing links of the militant outfits of the North east Region with foreign countries is causing concern among the security forces engaged in counter insurgency operations. It is not possible for the state governments of the region to control the insurgency so long the different rebel outfits get shelter and sustenance in the neighbouring countries. Unless the centre decides to initiate decisive measures against the insurgency outfits enjoying hospitality in neighbouring countries. This situation has been fully exploited by Pakistan ISI, which have been actively involved in co-ordinating actions of various militant outfits to achieve its interests.

The root of growing insurgency in North East Region is related to economic, social as well as political factors. Unemployment is the core problem of the North East Region and educated unemployed are out of desperations, filling the recruiting centre of the many militant outfits in the

area. Unemployment is driving the educated unemployed youths to militancy, if it is not for ideology, but simply to have access money through the gun.

Despite the north Eastern Region is a part and parcel of India; the economic development of the region manifested a colonial economic syndrome even after independence. Apart from some historical and emotional factors associated with the birth of industry, an over all economic backwardness of the region emerged as the main driving force behind the growth of insurgency in the region. Union Governments anti people policies, faulty employment policies and casteist designs contributed much growing insurgency. Foreign interests (specially arm exporters) also adds the insurgency activities in North eastern Region.

Growing insurgency in the North East Region has caused severe impact on its economy. The financial problem of the fund starved North East States aggravated over the years due to expenditures incurred to counter insurgency. The annual report of the Ministry of Home Affairs said that the North Eastern States were facing serious problem of insurgency over the years and this resulted in financial problems of the states, who have to spent huge amounts in maintaining peace and security. The disturbed conditions adversely affected the development of economy of the region, which in turn affected revenue generation. To counter insurgency which involve vehicles, bullet proofing of vehicle, purchase of automatic and semi-automatic weapons,

bullet proof jackets, procurements of communication to securities, salaries payment to securities etc. do involve huge amount of expenditure. Ex-gratia payment made by the Government to the victims of insurgency also contributed much to that effect. For the fund starved states of the North Eastern Region, the expenditures incurred in dealing with the problem of insurgency could have been used for developmental works of the region. Insurgency resulted in a big drain of the states over the years and that seriously affected the financial health of the states. Instead of engaging oneself in productive activities, restoration of peace in the region has become the first priority of the Government as well as people. Large number of para-military forces and intelligence outfits are busy with fighting ongoing secessionist movement in the North east Region.

However, the indirect effects of insurgency on the economy are much more serious than the direct impact. The present situation is not conducive for industrialization in North East Region. Because of the prevailing situation in NER investors are not too keen to come forward to set up industries, despite of the concession given in the states and of its vast potentialities. The way things are going on in North East Region, anything can happen anytime. How can we expect development and progress when the investors and other people are not sure about their security. Because of the threats from militants, a good number of businessmen have already shifted their business to

other parts of the country, which also affected the revenue collection and economic development of the region. A negative image of the region was spread across the nation, which made investors to think twice before deciding to come forward to set up industries in the region. It has also affected the production and employment generation in the states of North East. The region suffered from paucity of private capital for fresh investment because the existing industries belonging to Public and Private sector alike were more interest upon carrying away the surplus generated out of the region than making any fresh investment here. Flight of a capital has been taking place from NE States to other parts of the country. In such circumstances the region with meager revenue earning became more and more dependent on central fund for economic development.

In the context of the present trend in the economic development of the world in the LPG world, investment made by Multi National Corporation (MNC) will help the region in its economic development. But despite of the proposal given by the state of North East Region inviting foreign investors, no foreign investors coming forward to invest in the region, due to its prevalent situation.

Again a large part of the development funds goes to the coffers of the militants, which seriously affected the development activities in the region. Recently, inaugurating 45th meeting of North East Council Home Minister Sri L.K. Advani

cautioned the North Eastern States to guard against funds flow from coffers reaching insurgents. Fund of public coffers often goes to militants, and therefore, Finance Ministry hold back funds from North Eastern States.

The situation in North Eastern States also affected the tourism sector. Despite of having immense potential, tourism is yet to develop into an industry in the region. This also affected the revenue earning of the states through tourist services. For example the Manas National Park which have been a tourists paradise is now considered to be a hot bed of insurgent activities and over the years, only a hand full of tourists could gather the courage to venture into the Manas National Park to enjoy the gifts of nature.

The deep-seated corruption in our system has eroded the public funds at the cost of economic development. Today the insurgents too have been trapped by this practice and deviated from their objectives. They, by now leads a corrupt and luxurious live out of public money. This also affected the economic development of the North East Region.

The impact of insurgency on the economic of the North East discussed above reflects that insurgency has severe impact on production, employment and revenue generation in the region.

At a time when a Government spending crores of rupees in its bid to quell insurgency by engaging police and paramilitary only a political solution supported

by rapid economic development can douse the fire of separation. The problem of growing insurgency necessitated a collective decision with a clear understanding of malaise of our existing socio-economic system followed by redressed measures. In order to achieve such a condition first of all public awakening would be required to a great extent. NGO with a missionary zeal can do a lot in order to contribute to a change of the system. Government as well as all sec-

tion of the people will have to try hard to explode the myth that the situation in North East Region at present is not conducive for economic development. Economic development can only follow after insurgency has been contained to some extent. For the sake of the ever-lasting peace and meaningful economic development in the region, the militants have no way but to think for the greater good and benefits of the society. ♦

*What if the sun
Be centre to the world, and other stars.....
The planet earth so steadfast though she seem,
In sensibly three different motions move?*

**Paradise Lost
Vol. VIII**

Human Rights and Upliftment of Women in India

Nandita Chaliba

Dept. of Pol. Science

The term 'Human Rights' can be generally defined as those rights which are inherent in our nature and without which we cannot live as a human being. An individual, when he lives in the society, enjoys many rights. But there are certain rights which are inherent in one's personality. These rights are as necessary as that of air and light; food and clothing. They are essential to enable every one to lead a 'good and human' life. These are popularly known as Human Rights. These rights relate to life, liberty, equality and dignity of the individual guaranteed by the Constitution or embodied in the International Covenants and are enforceable by the courts. Since the dawn of civilization, people had to struggle for preserving these rights, violated by the autocratic kings, dictators and other despots.

Although the concept of Human Rights is very old, it came into prominence since the Magna Carta of England in 1215, Declaration of Independence in North America in 1776 and the French Revolution in 1789. Then came the Revolution of Russia in 1917. It adopted a Declaration of the Rights of the Working and Exploited People. The two World Wars, which killed several crores of people, created panic to the

future security of mankind throughout the world. After the second world war the United Nations General Assembly at the Paris session adopted the 'Universal Declaration of Human Rights' on 10th of December, 1948, which contains a preamble and 30 articles. The Declaration incorporated not only Civil and Political Rights, but also Economic, Social and Cultural Rights. The UDHR declared boldly and unequivocally that all human beings are born free and are equal in dignity and rights. Thus, for the first time in recorded history, responsibility for the protection and pursuit of human rights became a universal and permanent obligation of the international community. Although the Declaration has been violated by countless states in different parts of the world on a number of occasions, it has become a living document inspiring mankind in the awareness of the rights and freedoms to which all men and women are entitled as human beings. Since then the 10th of December is being observed as 'World Human Rights Day' every year to generate an atmosphere favourable for cultivation of human rights and to promote respect for human rights throughout the

all levels.

After independence of India the Constitution provided for right to equality for all citizens irrespective of caste, creed, sex or place of birth. Prior to and after independence of India a set of legislations bearing social importance have been passed for the welfare of women. Some of the major legislations are – The Sati Abolition Act 1829, the Widow Marriage Act 1856, the Child Marriage Abolition Act 1860, the Civil Marriage Act 1872, the Married Women's Act 1874, the Child Marriage Restraint Act 1929, the Indian Succession Act 1961, the Hindu Adoption and Maintenance Act 1956, the Hindu Marriage Act 1955, etc.

The celebration of International Women Year in 1975 organised by UNO

Select Bibliography :

1. Perspectives on Human Rights: Ed. Vijapur, Abdulrahim P. & Suresh, Kumar; Manak Publications Pvt. Ltd., 1999.
2. Introduction to the Constitution of India: Basu, Durga Das; Wadhwa and Company, New Delhi, 2001.
3. Women in Ancient India: Shastri, N. Subramania; Oriental Journal of Sri Venkateswara University, 1961.
4. 'Towards Women's Emancipation' : Barkataki, Renuka Devi, in The Assam Tribune, 26-1-1979.
5. Human Rights on Women: Ed. Cook, Rebec J.; University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1994.
6. 'Nari Nirayatan Aru Bharatiya Ain' : Guha, Anima, in Natun Padatik, Ed. Gohain, Hiren, August, 2003.
7. Women of India: Chief Ed. Baig, Tara Ali; The National Council of Women in India, 1958.
8. The Position of Women in Hindu Civilization: Altekhar, A.S.; Motilal Banarasi Dass, Banaras, 1956.
9. 'Human Rights and Women in India' : Medhi, Kunja; Paper read in Regional Seminar on Human Rights, G.U., 1992.

and the first International Women Conference in Mexico city the same year is undoubtedly the first bold step for Feminist Movement in the whole world. After the said convention of 1975, India, like all other countries, began to feel the necessity of organising public opinion as to the right of women in India, awakening mass consciousness for creating various organisations with a view to promoting and protecting women's rights at all levels of our society. But because of very slow progress of women-education in India, women in India are miserably unaware about their inherent rights till today. For the emancipation and upliftment of women in India today, the greatest necessity is the awareness on the part of both men and women regarding the Rights of women and their protection. ♦

Manuscripts and Its Role in Education During Medieval Period of Assam

Dr. Binapani Talukder

Dept. of Education

Introduction :

Medieval period is very significant in the history of Assam's educational development. It was during this period the Assamese language and Literature were carefully nursed by a number of scholars patronised by kings and was finally taken to the stage of maturity by the adroit hands of sankardeva who gave to it a masterly touch and made it a fit vehicle for expression of all shades of thoughts and feelings. This growth and development of Assamese language and literature took place side by side with the prevailing extensive Sanskrit Culture contributed by Hindu civilization and the cultural homogeneity with the rest of the country was considered and transmitted through the puthis and the manuscripts.

The Production of manuscript was a laborious process. It consumed much time and money. Manuscript writing called forth the artistic and orthographic ability and calligraphic skill of the writer. It required much training and dedication. It may be argued that only royal munificence made

possible such a large number of manuscripts and each manuscript produced in the royal court now appears to be a price less treasure of art for its calligraphy, uniqueness of materials used and wealth of information contained.

Materials used for writing :

With the spread of learning and education the demand for manuscripts increased; and what was once an object of royal patronage become a thing of common public interest, for which calligraphers much come forward to meet the growing public demand. The materials needed for writing were (i) Manuscripts leaves (2) ink (3) pen on Quill.

In the medieval age there were no books, knowledge and learning were preserved in beautifully illustrated manuscripts; and people or different places had different methods for manufacture of manuscripts for writing on. Preparation of writing materials and manuscripts involved elaborate laborious processes and required

much time and patience. The Yogini-Tantra mentions earth, barks and leaves of trees, gold, copper and silver among writing materials.

There were also two varieties of manuscripts prevalent in medieval Assam. The first and the most spread variety was the sanchi-pat manuscripts, and the second and less commonly used manuscript was the Tula-pat manuscripts.

Sanchi-tree is called *Aguilaria Agallocha* in English. The bark of the tree is thick. It is suitable for making heavy and thick manuscript leaves from this bark, however was not easy. It involved a laborious process of curing, Seasoning and polishing raw slices before leaves could be made to ink. The process of the making of the manuscripts evolved in Assam was scientific and these manuscripts were self preserving which speaks volumes for the high level of technical skill attained by the people of Assam centuries ago.

Tula-pat is not as enduring as sanchipat; It is not as commonly used as Sanchipat; and in the charitas tula-pat is mentioned in connection in with painting. In fact, the use of tula-pat in literary writing was very limited; and it was mainly used for writing letters, documents and despatches; and records relating to revenue grants, land titles, and judicial decisions

were written in tula-pat. Tula-pat looks more like fine lint than paper; and it was prepared by the grining, felting and pressing cotton.

In order to write on the manuscript leaves the scribe must be provided with ink and pen since nothing could be written without these materials, Hence it is obvious that much thought was given to ink preparation. The ink must have durable colour and must stand the of time. Since manuscript writing was a universe practice before the advent of printing press the use of ink was common, But the process of making ink must have varied from country to country depending on the ingenuity of the people and availability of raw materials. The ink in Assam was mainly made from Silikha.

Quills of various make were in use, pen and pencils were made of bamboo, wood, reed, animal, horns metal, chalk etc. and were commonly known as *lekhandi* or *varnaka*, In Assamese they are known as *kalama*. The yogini tantra refers to holders and pens of bamboo, read, copper, iron, bellmetal, and even of gold.

Manuscript leaves and the ink were prepared with a great care with much technical skill so that these may become self-preserving. In medieval times there were no libraries, as we have in our times; and the

use of chemicals and other scientific devices to preserve books were unknown. The rulers of Ahom kingdom attached much importance to Buranjis and they took all possible steps to preserved the information contained in the Buranjis for the use of future generations. Attached to the palace of Ahom kings there was a set of apartments for preservation of royal manuscripts, records of letters, despatches and maps in charge of a high official named *Gandhia Barua*. There were writers and officers who were associated with composition and preservation of manuscripts. There are still some well preserved manuscripts of the great *vaisnava* reformers of 15th-16th centuries found in the *vaisnava* satras.

Ahom manuscripts form the most substantial part of the vast treasure house of medieval manuscripts in Assam. The production of these manuscripts was quite extensive during the Ahom rule; but their use was confined to persons who could speak and understand their language. Sanskrit manuscripts cover a wide variety of subjects such as *Abhidhana*, *Ayaurbeda*, *Chandas*, *Darsana*, *Jyotisha*, *Kavya*, *Smriti* *Stotra*, *Tantra* and *Vyakarana*, Like the Sanskrit manuscripts the Assamese manuscripts are also extensive and these cover a wide variety of subjects. These include translations from the original Sanskrit texts, Neo-vaisnava, Literature,

Bargits, *Sakta* literature, *Buranjis*, *Vansavalis*, *Incantations* and secular writings etc.

Role of manuscripts in Education :

During middle ages there were no printed books and the manuscripts were the chief carriers of knowledge and civilisation from the generation to another Ideas and thoughts of middle ages serve because of the manuscripts; and without them there would have been no progress of civilization.

The medieval system of education was partly formal and that limited formal education was possible for the existence of manuscripts. The scope of education was limited to a few because of limited circulation of the manuscripts which was due to dearth of copies. Manuscripts led to stabilisation of the formal education.

Manuscript rendered invaluable service in informal education. Any one having the knowledge of the alphabets could go through manuscripts and gathering of knowledge was considered the most important aim of education, Manuscripts played the most vital role in medieval period.

Manuscripts rendered signal service in continuing education. The disciples could keep them abreast of the latest developments by consulting the new

manuscripts after they have left their educational institutions.

Manuscripts built up the vast treasure house of knowledge. To acquired knowledge in a systematic manner one must go through a period of schooling; and without

the help of experts one could not have access to manuscripts on technical subjects such as medicine, philosophy, history, mathematics etc. Manuscripts perpetuated the system of formal education in middle ages. The system of education would not have developed in absence of manuscripts.

Reference :

- Basu, N.K. : Assam in the Ahom Age.
 Choudhuri P.C. : The History of civilization of the people of Assam to the twelfth century A. D. Guwahati, 1987.
 Goswami, H.C. : Descriptive Catalogue of Assamese Manuscripts, C.U. 1930
 Gait, E : A History of Assam, Calcutta 1926
 Medhi, K.R. : Likhari Sajuli, Assam Bandhave, Vol-I
 Das Gupta, R : 'Tai Ahom painting in Assam, Guwahati, 1965



Need of Co-curricular Activities in Educational Institution

Bibha Goswami

Dept. of Education

As the aim of Education should be considered as the multisided development of human being that is mental, physical, emotional, social and spiritual, so it should also be considered as the preparation of young pupil to meet adequately in the changing situation of life which need appropriate adjustment to circumstances of life. So education must imply proper development and integration of different abilities and power of an individual. For the proper development of personality of boys and girls the educational institutions should play vital role by designing different types of programmes where the student can adequately participate and co-curricular activities is one of such programmes. The term co-curricular is of recent origin. In the past school education was restricted to the imparting of bookish knowledge. Any other activities in the school was considered extra and performed if and when spare time was available. But now a days a co-curricular

activities has been considered by educationist all over the world as an important and integral part of general education.

For the harmonious development of child a programme of curricular activities is an imperative need along with general education. This activities has great educative value. Education in its broader sense is the process of modification of behavior and development of whole personality of the growing child. It is a conscious process of life adjustment. Real education consists in the training of whole personality of the child, his body, mind emotions and attitudes so that he may acquire easy mastery over his powers and capacities and take part efficiently in varied pursuits of practical life. The school is charged by the society with duty of training and bringing up the youth so that they may acquire social and economic efficiency. School education must cater to the

development of various aspects of the child's personality, physical, mental, emotional, moral, social, spiritual etc. This is not possible by emphasizing an academic worth in schools. Academic life of the school must be enriched by some other activities besides the curricular subject. The formal instruction of school must be supplemented by some extra class activities like games and sports, debates, excursions, dramatic performance, social functions and social service etc.

A summary is given below of the type of organization that may be sponsored in our schools, subject to the condition of the size and facilities of any particular school.

(i) Organization concerned with school government such as student government student council.

(ii) Organization based on service to school on community, such as school newspapers, magazine and defence clubs.

(iii) Organization growing out of academic class work, such as language clubs.

(iv) Organization based on commercial or home-economics class works, such as business correspondence clubs, gardening clubs, cooking clubs.

(v) Organization based on class work in mechanical art and applied science, such as mechanical drawing, painting clubs, radio

repair clubs.

(vi) Organizations based on social needs and interests such as dance clubs, bridge clubs.

(vii) Organizations based on aesthetic needs and interests such as music, drawing and painting and dancing clubs.

(viii) Organization based on moral interests such as junior Red cross, boys' and girls' scouts.

(ix) Organizations based on athletic needs and interests such as school teams, camping clubs.

Some of these organizations' not all may be set up in a school so that the students, may desire benefit from participating in them. In this context, we may refer to the secondary education commission (1952-53) which recommends the promotion of co-curricular activities depends upon its organization. So it is necessary to follow certain well defined education principle in the organization and administration of-curricular activities. These principles can be decided and discussed under the following broad heads.

(i) Selection (ii) Providing time and place (iii) Providing motivation (iv) Providing advice.

(i) Selection of activities :

Proper selection of activities is an

important part of organization. The activities should be properly selected keeping in view the level and interest of pupils and available facilities in the school.

(ii) Providing time and place :

The time for each activity should be specified well in advance, originally these should be proper provision in the regular time table.

(iii) Providing motivation :

The success of the activities largely depend on the pupils' participation. Unless pupils are motivated they will not participate. To motivate pupils a number of measures should be taken.

(a) A list of activities to be organised in the school must be presented to teach pupil before joining the activities and he should be given freedom to choose the activities of his interest.

(b) The organization of the activities should be left to the pupils. Initiative should come from students and the role of the teacher should be adviser.

(c) The organization must run on domestic lines.

(iv) Academic work is supplemented :

The teaching of subjects like civics, history, geography and language can be supplemented by co-curricular activities.

Through students self-government and its election civic becomes more realistic. Through dramatization of historical topics the teaching of history can be made effective. Excursion to historical, geographical, and industrial places will also provide the students with historical and geographical knowledge.

(v) Provide training in leadership :

Co-curricular activities provide many opportunities for serving the community and to face different situation.

(vi) Physical development :

Children become energetic, healthy and active by participating in games, sports and athletics. This help in acquiring mental alertness also.

(vii) Development moral values :

Co-curricular activities have great moral value. This activities provides ample opportunities for moral experience and moral conduct. Through games and sports students develop sportsmanship.

(viii) Disciplinary value :

Through the community life inner discipline which continues even after he leaves the school the pupil get the opportunities to frame certain rules and regulations concerning activities. He himself obeys these rules and imposes restrictions on his freedom on his freedom. Thus he

learns the mode of self discipline.

(ix) Cultural value :

A number of activities have cultural values. Activities like dramatic folk dances, folk music variety show, celebration of social and religious functions have provide first, hand and better knowledge of our culture and faster cultural tastes and awaken cultural interest among the students.

Considering the importance of Co-curricular activities for educational institution we must be in organizing those activities.

The importance of these are discussed as follows-

(i) Development of emotional health and sublimation of instict :

Besides physical needs students have some psychological needs. If the psychological needs are not fulfilled properly students may adopt of evil practices.

(2) Social efficiency is increased through the participation of these activities :

Children learn manner and group activities through their participation in co-curricular activities. Qualities like good temperament, sincerity and fellow felling, discipline can be developed through co-curricular activities.

(3) Provide healthy and recreation facilities :

One of the main defects of our education system is that it lacks proper utilization of leisure. By organising various co-curricular activities such as tour, games, debates etc. leisure can be used in best way.

(4) Providing advice :

All members of the teaching staff should be directly involved with the activities as advisers. For smooth running of this activities each teacher may act as office-in-charge of a particular activity and the adviser must have sufficient knowledge of the activities of which he or she is adviser.

The success of any activity depends upon how it is managed. In order to make co-curricular activities effective and fruitful the following points should be taken into consideration in the course of its management.

1. Before starting any activity a plan should be prepared in advance with the active co-operation of teachers and students.
2. Any activity should not be organized only for its recreational value but should be helpful in fulfilling the aim and objectives of the institution.
3. As far as possible the students should be made responsible in the

organization. The rate of the teacher should be limited to guide them in deferent situation. Unnecessary interference of teacher may dampen the initiative of students and thus in turn will flestratate the very spirit of co-curricular activities.

4. In the management of cocurricular

activity proper care should be taken so that these activities do not interfere the class room teaching. For this, these activities should be given right place in school time table. The time table also reflects the importance of such activites.

5. Proper records of income and expenditure shall be maintained.



" A teacher can never truly teach unless he is still learning himself. A lamp can never light another lamp unless it continues to burn its own flames."

-Rabindra Nath Tagore.

Organisational Activities at Local Level in Promoting English

Ali Akbar Hussain

Dept. of English

The title of the paper implies that, we, the English teachers, have to undertake some innovative steps in the form of organisational activities at local level to promote English within our own limitations. We consider ourselves to be language teachers engaged in teaching English, mostly in rural areas where exposure to English is negligible, where most of the students fail in the examinations, suffer from fear-psychosis, know little about the language and cut a sorry figure in day-to-day conversation.

Our main threst in the paper will be the organisational activities to be undertaken as remedial measures to tackle the situation. Our methods to deal with the paper will be partly analytical and partly descriptive. And the prime aim of such organisational agenda is to establish one to one relationship between the teacher and the taught far effective teacher and the taught for an effective teaching.

Our hypothesis in the paper is that

৫৬

we are language teachers engaged in promoting language ability to our young generation specially in promoting their competency in English. Our organisational activities will be of different kind, besides devoting ourselves in the classrooms. We should come forward to render our services to our students for promoting English in which students specially of rural background and vernacular medium fail in large-scale and at the same it has been playing a vital role in building their career.

It is needless to say that English has been playing a pivotal role in our day-to-day activities both as a link language and library-language. Since long years back. Besides in the present day of science and technology, computerisation and universalization of education, it will be an injustice to our students if we do not give due emphasis on the language competence of our students.

It is seen that most our language teachers enter into the profession with a

miserable inadequate command over the theoretical knowledge and practical skills of the language. This renders the entire process of English teaching warped, disoriented, dysfunctional, churning out a large number of unemployable young men and women who cannot communicate effectively and with intelligibility in English.

We have already mentioned that we consider ourselves as language teachers in English engaged in teaching of language skills viz listening. Speaking, reading and writing in English and a little bit of taste in literature. If we want to retrieve from the poor situation in English teaching, we shall have, first, to delve deep into the factors that have been frustrating our efforts. Before going to discuss the organisational activities for promoting English we are to sort out the problems we are facing in the teaching process. They are—

- (i) Lack of competent language teachers.
- (ii) Examination oriented mentality or syllabus not skill oriented.
- (iii) Fear-psychosis among the students, they consider English as a hard land language and tough subject.
- (iv) Inadequate/insufficient exposure to English.
- (v) Pull of mother tongue.

- (vi) Lack of infrastrecetural facilities.
- (vii) Lack of motivation and interest in the subject.

It is generally observed that university teachers blame the college teachers and college teachers blame the school teachers for the inadequate quality of education. It is alleged that since the poor quality of students are received by them from the feeder schools, the quality at the college level cannot be improved. But low long should they pass the back like that. Are we serious enough to mean business? The National Policy on Education in India envisages setting of school/college complexes on a flexible pattern with a view to providing alated in a close neighborhood. Networking of High (er) Secondary school with college as the central institution of the education cluster is needed a vital mechanism particularly for the Third World where resource are scarce and the internal efficiency of the system needs to be substantially upgraded.

If we propose to do something substantial to improve the situation and brighten the prospects of teaching English language in our system we shall have to take some steps beyond the customary practice. We may not able to transform the whole system, social attitude and preference over night. We can however, put forward some

৫৭

tangible suggestion by undertaking the following organisational activities, which are in our consideration necessary for putting the chaotic situation of its rails.

Organisational work in the local level in promoting English may be of various kinds like forming staff councils, English teachers' Association and other activities discussed in a nut shell. We as college teachers can initiate all these locally.

Staff council :

Staff council may be formed in the teachers of high school and M.E. school to level in its school take stock of the work done in different classes in teaching English. As it is a common practice in our schools to divide the English course into prose, poetry grammar, composition etc., this will help them to make a concerted effort as one man, though it is divided among the teacher. This councils may be advised to meet regularly to take stock of the work done in different classes and different subject areas. And this will definitely enable the teachers to assess the progress and help them to device strategy accordingly.

English Teachers Association :

As we know there are many organisations of various professional group including different categories of teachers. But most of them are usually busy looking

after the professional interest and academic interest are rarely common. The organisations' cannot provide a sweetable forum for any woathwhile discussion of academic mothers; non can they do much in solving the problems facing by the teachers of particular subject like English or any other subjects. It is therefore, desirable and on the other hand it would be sweetable to have a smaller organisation of teachers of English for exchange of views, dissemination of new ideas, improvement of teaching and solution of problems peatainng to the day to day work of the classroom teachers of English. There is an all India organisation, "The English language teachers' Association of India" with head quarters of Madrass now Chena. But it is also necessary to have regional or sub divisional Associations in order to bring the teachers' into closer and more frequent contact with each other. Such and Association if properly organised and keep strictly confined to academic matters can contribute a lot towards the improvement of the standard of teaching English. Some of the many activities that much and Association can organised are :

- (i) Arranging informal meets of teachers of a locality at regular intervals to discuss different problems.
- (ii) Arranging state or district level

seminars to which eminent experts may be invited to take part.

(iii) Circulation of handouts prepared by sxperts, on verious espects and problems of teaching English.

(iv) Publication of regular journal for dissemination of new ideas and techniques of teaching English.

(v) Organisation of regular courses, workshops etc. in collaboration with these agencies like the school Board, the college, Government departments etc. for improvement of teachers' command of English.

(vi) Cooperation with the school board and the local examination boards in the preparation of syllabus, text books, question paper etc.

(vii) Helping the schools in the preparation of there scheme of working in English.

(viii) Preparation of and distribution of expensive visual aids.

(ix) Organising action Research Programme in schools.

(x) Organising verious co-curricular activities among pupils to supplement the curricular activities in English etc.

Co-curricular Activities :

Last but not the least, the following

advice and initiation may be given for co-curricular activities the objectives of teaching along is not sufficient to active the objectives of of teaching English. To supplement teaching with co-curricular activities, there should be regular activities specially designed to promote pupils' learning of English. In fact, because of the strong motivational elements, these activities may sometimes be found to be more effective then the earlier ones.

Since these activities are meant to supplement regular class teaching, it is necessary to plan them systematically and regard them as part of the scheme of work. This can be done by drawing up a calender of Activities for a team or for the whole academic session along with steam of work. The calender may show only the dates and the kinds of activities and in should be hung up on the Notice board to enable the pupils to prepare themselves in advance. It is desirable to introduce a system of internal Assessment toward marks to the pupils on the basis of there participation and performance in the co-curricular activities. It may be made mandatory on the part of the students to participate in all activities.

A few suggestion for co-curricular activities that can supplement classroom teaching English are (i) Play acting (ii) Abating Competition (iii) Extempore speech competition (iv) Elocution contest (v) Recitation (vi) Class Magazine (vii) Wall

Magazine (viii) News reading contest (ix) The House system.

To sum up, we can say that sincere co-operation of the teachers, authorities, students as well as the guardians will

definitely be necessary in bring the above plan of action to reality as education is, not a one way traffic but a united process of all concerned. One step in the night perspective will go a long way in culminating the over all situation.

Referance :

- (i) Fowards Quality Secondary Education : An agenda for 21st century (Council of Broads of School Education in India) Vikas Publication.
- (ii) The English Teachers' Hand Book : T.C. Barua
- (iii) The Use of English : R. Quink.



